

Stedsnavn i Fjaler og Leirvík

**En beskrivelse og sammenligning av to
stedsnavnmaterialer fra Fjaler i Norge og Leirvík på
Færøyene**

Line Lysaker Heinesen

NOR4190 - Masteroppgave i nordisk, særlig norsk,
språkvitenskap

Institutt for lingvistiske og nordiske studier

Universitetet i Oslo

Våren 2008

Forord

Å skrive en oppgave som sammenligner færøyske og norske stedsnavn, er et spennende arbeid. Færøyske stedsnavn er et fagområde det ikke er skrevet spesielt mye om, i hvert fall ikke i forhold til mengden av litteratur som finnes om norske stedsnavn, og så vidt jeg vet har det ikke blitt skrevet hverken artikler eller større verker som har sammenligning av norske og færøyske navn som hovedtema. På den ene siden er dette positivt: man får sjansen til å gjøre noe nytt, og kanskje også til å gi et nyttig faglig bidrag til navnegranskingsfaget. På den annen side er det mindre faglitteratur å støtte seg på og ta utgangspunkt i, noe som gjør arbeidet vanskeligere. I den forbindelse vil jeg gjerne takke alle dem som har hjulpet meg med å finne nyttige opplysninger: En stor takk til Heri Tróndheim i Leirvík som via flere e-poster har svart på spørsmål og supplert meg med opplysninger om stedsnavnene i Leirvík, og til min svigertante Fríðgerð Heinesen som satte meg i kontakt med ham. Takk til Eivind Weyhe (Føroyamálsdeildin, Fróðskaparsetur Føroya), Terje Larsen (Språkrådet) og alle de ansatte ved Seksjon for navnegransking ved Universitetet i Oslo, som har svart på spørsmål og hjulpet meg med å finne frem til relevant litteratur. Og selvfølgelig en stor takk til min veileder Tom Schmidt, som i tillegg til å svare på alle mine spørsmål og hjelpe meg med å finne litteratur har kommet med mange gode råd og konstruktiv kritikk underveis i arbeidet.

Line Lysaker Heinesen

Oslo, april 2008

Innholdsfortegnelse

Forord.....	side 3
Innholdsfortegnelse.....	side 4
Innledning.....	side 5
Kart over Fjaler.....	side 8
Kort om Fjaler.....	side 9
Litt om dialekten i Fjaler.....	side 10
Kart over Leirvík.....	side 12
Litt om Leirvík.....	side 13
Litt om færøyske dialekter.....	side 14
Alfabetisk oversikt over hovedleddene i navnematerialet.....	side 15
Inndeling av utmerkingsleddene.....	side 45
Om natur- og kulturnavn.....	side 68
Om navn i bestemt og ubestemt form.....	side 73
Om navn i entall og flertall.....	side 81
Om sammensatte og usammensatte navn.....	side 85
Oppsummering og konklusjon.....	side 89
Navneregister.....	side 91
Litteraturliste.....	side 105

Innledning

Problemstilling

Målet med denne oppgaven er å studere og beskrive stedsnavnmaterialene fra Fjaler og Leirvík, og å sammenligne disse to materialene. Ettersom norsk og færøysk er to nært beslektede språk som begge har sitt opphav i norrønt, og de to navnematerialene er hentet fra områder som har mange geografiske likheter (beliggenhet ved sjøen, kupert terreng med både dyrket mark, utmark, bekker, myrer og fjelltopper), ville man forvente å finne store likheter i navnematerialet. Det felles språklige opphavet sannsynliggjør at navnene har mange formelle likheter (navnekonstruksjoner, bøyningsformer osv), mens de geografiske likhetene sannsynliggjør bruk av de samme navneleddene. Noen forskjeller vil det likevel alltid være, og denne oppgaven tar sikte på å beskrive også disse forskjellene og hva de består i.

Litt om materialet

Stedsnavnmaterialet i oppgaven min er i hovedsak hentet fra tre forskjellige kilder. De norske navnene er hentet fra Internettssidene til Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane (<http://fylkesarkiv.no/>), der det finnes et stort materiale som ble samlet inn mellom 1985 og 1993. Her finnes også uttaleopplysninger om navnene, kart som viser hvor lokalitetene som bærer navnene ligger, og merknader til og opplysninger om navnene. Dette materialet finnes også i trykt form, i katalogen *Fjaler kommune. Stadnamninnsamling*, som ble utgitt av Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane i 1993. Selv om jeg i hovedsak har brukt Internettssidene som kilde, siden de gjør det lettere å søke og hente frem informasjon om navnene, har jeg også brukt denne katalogen som støtte. Navnene er i den digitale versjonen av materialet sortert etter hvilket gårdsnummer de hører under, noe som gjorde det enkelt å velge et passe stort og variert materiale. Til denne oppgaven har jeg valgt ut navnene som hører innunder gårdene 43 Heggnes, 44 Bortheim og 45 Øyna, de utgjør et materiale på omkring 320 navn.

De fleste færøyske navnene (omtrent 145) har jeg ekserpert fra kart nummer 511 *Gøta* og 611 *Klaksvík* i den færøyske 1:20 000-kartserien, utgitt av Kort- og matrikelstyrelsen. For å få et større færøysk navnemateriale har jeg også hentet ut de 34 teignavnene som hører innunder Leirvík fra taksasjonsprotokollen fra 1873. Denne protokollen er en oversikt over alle jordene på Færøyene og deres verdi. Hele navnematerialet jeg har brukt i oppgaven, til sammen omtrent 500 navn, finnes i en alfabetisk liste bakerst i oppgaven. Noen steder i

teksten har jeg trukket inn navn fra andre kilder der jeg har funnet det relevant. I disse tilfellene går det frem av teksten hvilke kilder jeg har brukt.

Kildene jeg har hentet stedsnavn fra til oppgaven min, gjør at materialet har sine begrensninger. For det første har jeg vært nødt til å stole på at kildene er korrekte og pålitelige, både når det gjelder skriftformer, uttaleformer, forklaringer til navnene og deres plassering på kartet. Jeg har i liten grad hatt mulighet til å få direkte opplysninger om navnene fra lokalkjente folk, ettersom oppgavens omfang og økonomiske årsaker ikke har gitt anledning til reiser og feltarbeid. Kildene er dessuten av ganske forskjellig type, ettersom jeg har brukt både edb-registrert materiale, kart og en gammel taksasjonsprotokoll. Kort sagt har jeg vært nødt til å ta materialet for det det er, og heller kommentere og prøve å løse problemer etter hvert som de har dukket opp under arbeidet. Alle opptellinger og prosentberegninger er foretatt ”for hånd”, og jeg tar derfor forbehold om at det kan ha sneket seg inn noen små tellefeil.

I noen tilfeller har jeg i oppgaven gjengitt Fylkesarkivets uttaleopplysninger om navnene med den lydskriften som er brukt der, og jeg tar derfor med en forklaring på noen av lydskrifttegnene nedenfor:

Symbolet /K/ står for den palatale frikativten vi finner i ordet *bikkje*

Symbolet /o/ står for den vokallyden vi finner i ordet *rotte*

Symbolet ' står for tonem 1, slik som i ordet *bønder*

Symbolet " står for tonem 2, slik som i ordet *bønner*

Symbolet * står for stavingsbærende konsonant, som i /da:l*n/ for *dalen*

Symbolet : står for lang vokal, som i /ha:t/ (*hat*) i motsetning til /hat/ (*hatt*)

De få forkortelsene jeg har brukt, vil bli forklart etter hvert som de dukker opp i teksten.

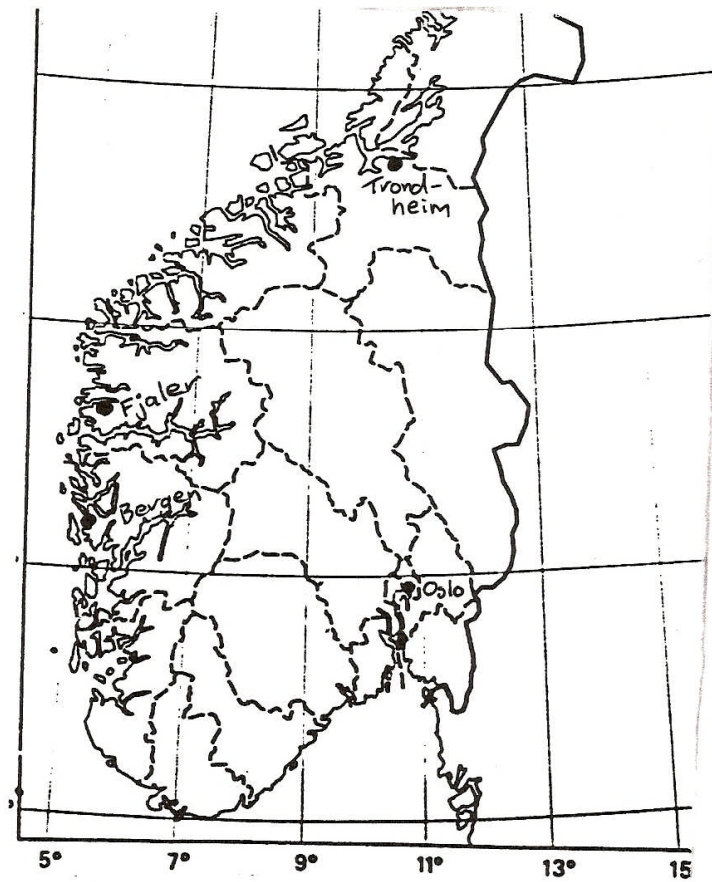
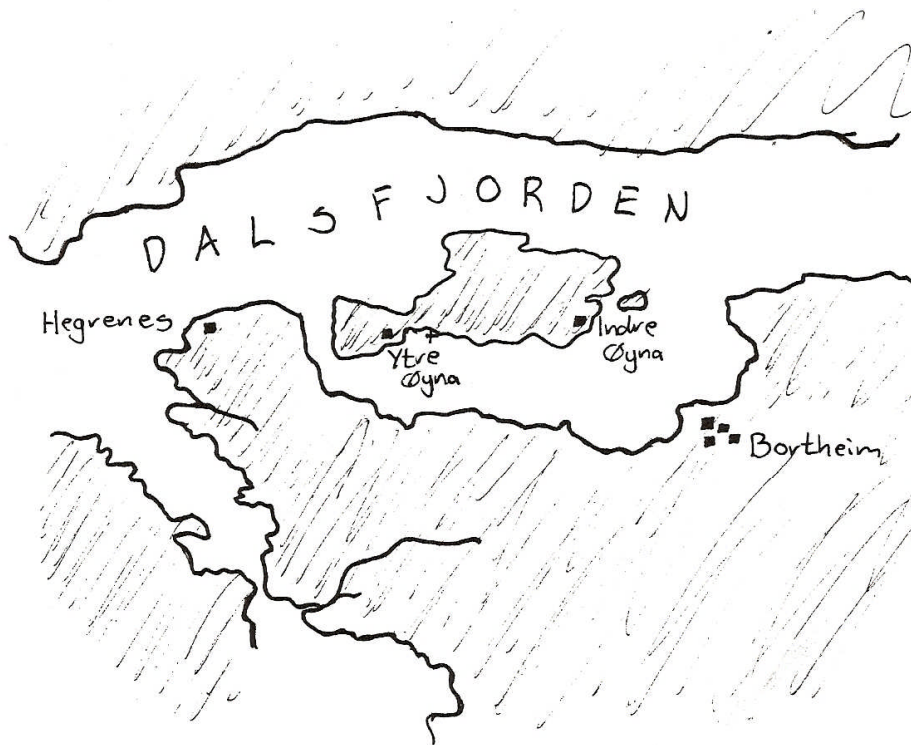
Metode

I grove trekk har jeg gått frem på den måten at jeg først har sortert materialet etter hvilke hovedledd som finnes, og forsøkt å tolke og forklare disse. På denne måten kunne jeg finne likheter og forskjeller i forhold til hvilke navneledd som er brukt, og dermed finne ut om de geografiske likhetene mellom Fjaler og Leirvík kommer til syne i navnematerialet. Deretter har jeg tatt for meg utmerkingsleddene i materialet og delt inn disse i grupper for bedre å kunne sammenligne det norske og det færøyske materialet. Denne inndelingen er til hjelp både for en ”geografisk” sammenligning av navnene, ettersom utmerkingsleddene ofte forteller om naturforekomster, dyre- og planteliv, men også for en språklig sammenligning av

navnene, fordi utmerkingsleddene også kan deles inn etter språklige kriterier. Til slutt har jeg kategorisert materialet etter ulike formelle kriterier, igjen for bedre å kunne sammenligne de norske og de færøyske navnene fra et språklig perspektiv. Jeg har sett på fordelingen av navn i bestemt og ubestemt form, av navn i entall og flertall, og av sammensatte og usammensatte navn. Jeg har også kommentert fordelingen av natur- og kulturnavn, fordi dette er en mye brukt inndeling som også i denne sammenheng er nyttig for å sammenligne navnematerialene.

Gunnstein Akselberg og Kristin Bakken skriver i en artikkel fra 1997 om navnegranskingsfaget og forskningstradisjonen innenfor faget. De mener at den ryghindrebøske tradisjonen står sterkt i hovedfagsoppgavene som er skrevet så langt, og nevner seks særfaglige perspektiver innen denne tradisjonen: det etymologiske, det klassifikatoriske, det kulturhistoriske, det dokumentariske, det normerende og det språklig-diakrone perspektivet. For denne oppgavens del er det av disse seks særlig det klassifikatoriske perspektivet som gjør seg gjeldende, ettersom mye av oppgaven dreier seg om å kategorisere navnene og se hvordan de fordeler seg i forskjellige grupper. Også det etymologiske og det dokumentariske perspektivet er til stede, siden jeg forsøker å forklare navnene og gi en beskrivelse av navnematerialet. Men fremfor alt har denne oppgaven et komparativt perspektiv, ettersom jeg ønsker å sammenligne de to navnematerialene for å finne likheter og forskjeller mellom dem og finne ut hva disse består i. Akselberg og Bakken skriver at ”komparativ namnegransking har vore og er eit heilt marginalt forskingsfelt i Noreg og Norden” (1997:32). Forhåpentligvis vil denne oppgaven ha en nyttig og god balanse mellom eldre forskningstradisjon og nyere perspektiver.

1:50 000

Kort om Fjaler

Fjaler i dag

Fjaler er en kommune i Sunnfjord i Sogn og Fjordane. Kommunen hadde pr 27/9-2002 2910 innbyggere (Fylkesleksikon på NRK.no), og eneste tettsted er Dale, med 977 innbyggere i 1996. Navnet Fjaler kommer fra flertallsformen av det norrøne ordet *ffjöl*, (f) 'fjel, brett', her i betydningen 'kant, rand' og er muligens opprinnelig knyttet til Helleberget som går ned i Dalsfjorden (*Aschehoug og Gyldendals Store norske leksikon*).

Fjaler kommune ligger nå på sydsiden av Dalsfjorden, men har tidligere (fra 1837-1990) også omfattet bygder på nordsiden, på grunn av at ferdsel med båt over fjorden var et viktig bindeledd mellom bygdene. I 1990 ble kommunegrensen lagt etter fjorden. Kommunen het tidligere Ytre Holmedal, men byttet i 1911 navn til Fjaler. I Fjaler finnes fjell på 600-800 meter, med avrundede former og stort sett skogkledte lier. Det finnes også mange daler, og mange større og mindre vann. Jordbruket er konsentrert om husdyrbruk (sauehold og melkeproduksjon), og fiskeoppdrettsnæringen er viktig. Industrialiseringen i Fjaler begynte på 1890-tallet med Helle Teglverk, og utover på 1900-tallet kom det flere fabrikker og verksteder. I dag er 24% av kommunens sysselsatte i primærnæringene, og 14% i industrien.

Kort historikk

Fjaler er kjent fra historien gjennom Ingolv Arnarson, som kom fra Fjaler og var den første landnåmsmannen på Island i 874. Den gamle tingplassen i Fjaler har trolig vært Dingemoen under gården Steia, som ligger et lite stykke øst for det området mitt navnemateriale er hentet fra. Det finnes gamle fornminner der, som gravhauger og en "holmgangsring", som viser at dette har vært et samlingssted fra eldgamle tider. Etter navnetypen å dømme, er de fleste av Fjalers 136 matrikkelgårder (tall fra 1977) ryddet og bosatt før år 900. Nyrydningstiden med alle *rud*-gårdene så man lite til i Fjaler, ettersom det var liten anledning til å ta opp nye gårder. Etter hvert som bygdene ble befolket, ble også gårdene mer mangebølte enn i gamle tider.

Siden den faste bosetningen begynte, hadde de fleste bøndene vært selveiere. Men i Fjaler utviklet det seg slik at jord etter hvert gikk over fra odelsbønder til leilendinger. På 1600- og 1700-tallet eide godseiere mange av gårdene i Fjaler, men når disse ble avhendet eller gikk på auksjon, benyttet mange av bøndene som satt som leilendinger på gårdene, sjansen til å kjøpe dem. Husmenn dukker opp i skattelistene fra begynnelsen av 1600-tallet. Tallet på husmannsplasser var størst fra 1850-tallet og frem mot århundreskiftet, men minket senere fort.

Kilder

Opplysningene til dette kapitlet er hentet fra *Aschehoug og Gyldendals Store norske leksikon*, fylkesleksikonet på NRK.no, og Ragnvald Fagerheims bok *Fjaler gjennom 1000 år* (se litteraturliste).

Litt om dialekten i Fjaler

Stedsnavnene er en del av talemålet, og den lokale uttalen av navnene er viktig når stedsnavn skal normeres og få en fast, offisiell form. Jeg vil derfor innledningsvis si litt om dialekten i Fjaler. Opplysningene i dette kapitlet er hentet fra *Aschehoug og Gyldendals store norske leksikon*, Papazian og Hellelands bok *Norsk talemål. Lokal og sosial variasjon*, og Helge Sandøys bøker *Talemål* og *Transkripsjonssystem til norsk stadnamnbase. Innføring i transkripsjonsstandarden og katalog over dei fonologiske systema i stadnamnbasen* (se litteraturliste).

Det vestnorske området er et stort område med veldig ulike dialekter. Et par fellestrekk mellom dem er at de ikke har resultat av jamvektsregelen, og ikke tjukk /l/, bortsett fra i grenseområdene. Fjaler tilhører det nordvestlandske delen av det vestnorske målområdet, og ligger innenfor det området som har beholdt dativ. Dativen har lik form i sterke hankjønns- og intetkjønnsord ('manna' og 'husa'), endelsen /(i)ne/ og liknende i entall i hunkjønnsord, og -å i flertall. Palatalisering finnes både i hoved- og endestavelser, gammelnorsk *hv* har utviklet seg til *kv* (som på færøysk), og -*r* i flertall har falt bort i alle klasser. Både svake og sterke hunkjønnsord ender på -*a* i bestemt form entall, og infinitivsendelsen er -*e*. Personlig pronomen 1. person entall og flertall er *e(g)*, *æ(g)* og *me*, *mi(d)*. Sistnevnte er en utvikling fra gammelnorsk *komum vit* → *komum mit* → *me*. Denne formen er mest utbredt i Vest-Norge, men har ikke spredt seg til Færøyene (eller Island). Den er derfor sannsynligvis utviklet etter utflyttingen vestover.

Per 1988 var spredningen av skarre-*r* slik i Fjaler: Blant informantene født rundt 1900 var det ingen som skarret, men blant dem født rundt 1950 og 1970 var det noen få som skarret. Ellers i nordvestlandsk er det rulle-*r* som brukes.

Foneminventaret i Fjaler er som følger: (Utfylt av Oddvar Nes med Jofrid Holter som kilde, hentet fra Sandøy 1989:143)

Vokaler

i	y	u [ʉ]	U [u]
e	Y [ʏ]		o [ɔ]
E [ɛ]	ø [ø]		O [o]
æ			å [ɔ]
		a	

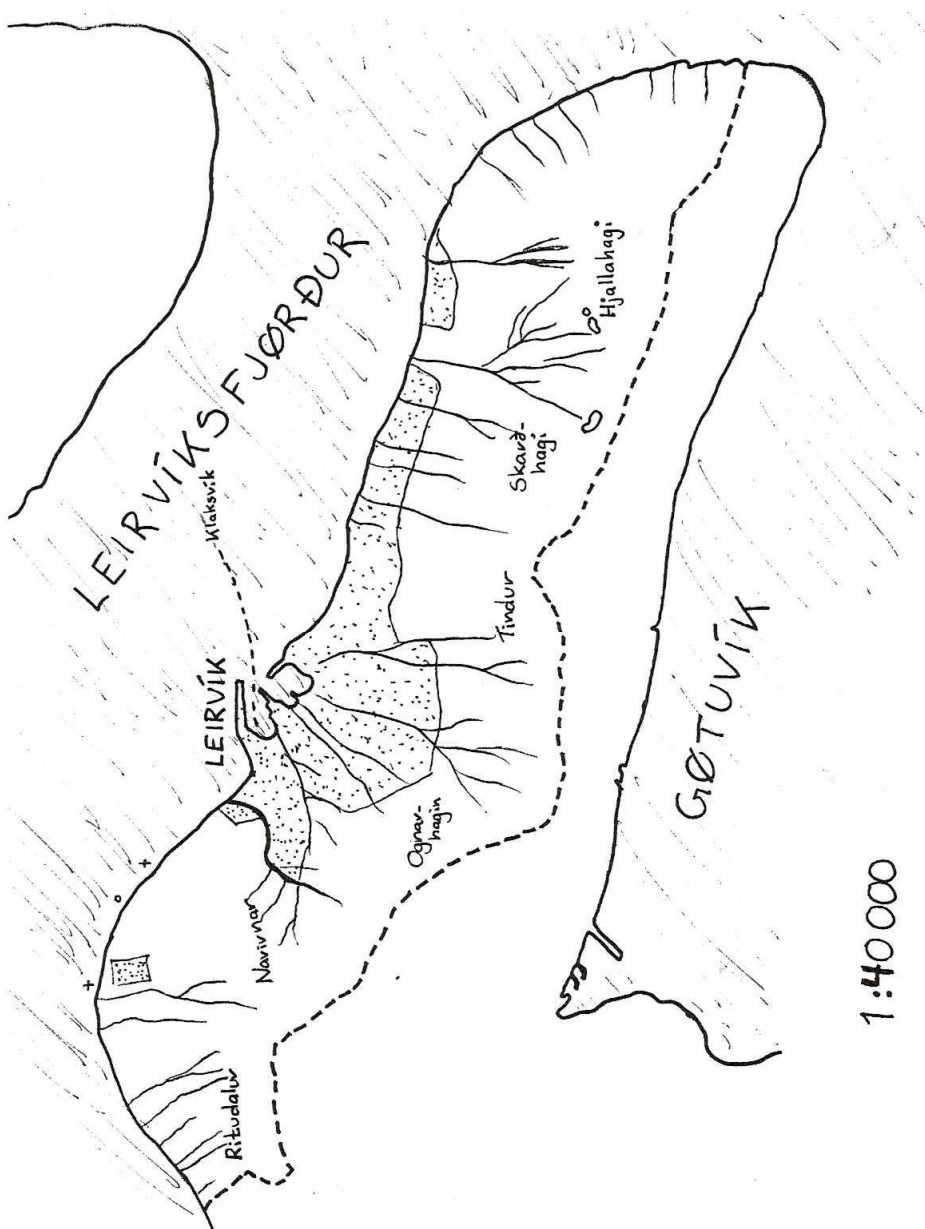
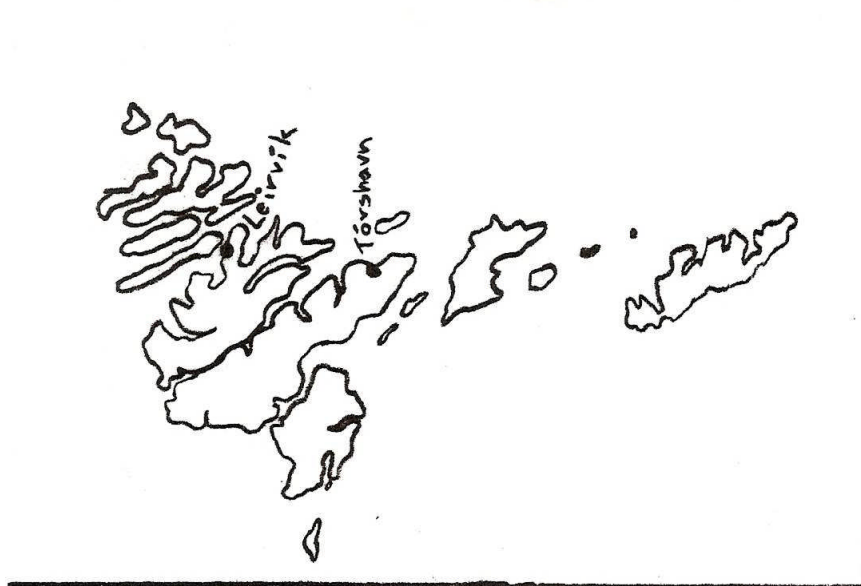
Konsonanter

Labiale	Dentale	Ret/pal-alv.	Palatale	Velare	
p, b	t, d		K [ç], G [ɟ]	k, g	
f, v	s		j		h
	l		L		
m	n		N		
	r				

Lydskrifttegnet for den palatale g-en som var brukt i Sandøys bok fantes ikke i noen av fontene i Word-programmet, og er derfor byttet ut med det vanlige IPA-tegnet for palatal g.

Diftonger: æi [æi, ai], æu, åi [ɔi]

Som merknad til skjemaene står det at ”Opposisjonen /ɛ/ : /æ/ er ikkje godt nok underbygd i Holter 1983, og han er derfor førebels noko usikker.”

1:40 000

Litt om Leirvík

Leirvík i dag

Leirvík kommune ligger på østsiden av Eysturoy, som er Færøyenes nest største øy. Leirvík bygd er kommunens eneste tettsted, og ligger ut mot fjorden i nord. Kommunen grenser i nord og øst mot Leirvíksfjørður, og i syd og vest mot Norðragøtu bygd, som er en del av Gøtu kommune. Rundt Leirvík bygd og et stykke østover er det dyrket mark (innmark), mens terrenget i resten av kommunen er preget av bratte fjellvegger, mye stein og mange små bekker. Langs grensen mot Norðragøtu er det flere høye fjelltopper, de fleste på mellom 300 og 650 m.o.h., som er med på å danne en naturlig grense mot nabobygden. Det av kommunen som ikke er innmark, er delt inn i områdene ("fyrisingarmark") *Ritudalur*, *Navirnar*, *Ognarhagin*, *Tindur*, *Skarðhagi* og *Hjallahagi* (fra vest mot øst, se kart).

Per 1/1-2008 bodde det 889 mennesker i Leirvík kommune, og det finnes blant annet fiskefabrikk og rederi der. Leirvík er dessuten en god fiskerbygd, fordi det er lett å komme seg ut til fiskeplassene både i nord og i syd. Bygden er vinterfredet, det vil si at sauene ikke har lov til å gå i bygdeområdet om vinteren. I Leirvík var det tidligere en viktig fergehavn hvor fergeforbindelsen for biler, passasjerer og godstrafikk gikk til Klaksvík, men nå går det tunnel dit (åpnet april 2006).

Kort historikk

Koloniseringen på Færøyene skyldtes norske landnåmsmenn som innvandret fra omkring år 800, og utgravninger har vist at det lå en gård i Leirvík allerede i vikingtiden (år 900). Men ifølge tradisjonene skal alle innbyggerne i bygden, bortsett fra en liten jente, ha dødd under Svartedauden. Det har fra gammelt av vært tre "býlingur" (samling av hus) i Leirvík: *uttan Á* (på kartet står "Við Á") i søndre del av bygden, *á Toftanesi* i vest og *við Garð* i sydvest.

Jordbruk var opprinnelig den viktigste næringsveien på Færøyene, og de fleste levde av sauehold frem til 1900. Også i dag domineres jordbruket av sauehold. Færøyene har et rikt fugleliv, og fuglefangst har lange tradisjoner, men er ikke lenger så viktig økonomisk. Næringslivet på Færøyene i dag er i stor grad basert på fiske og fiskeforedling.

Kilder

Opplysningene til dette kapitlet er hentet fra *Aschehoug og Gyldendals Store norske leksikon* og fra diverse Internetsider om Færøyene og Leirvík (se litteraturliste under "Opplysninger om Leirvík")

Litt om færøyske dialekter

Selv om Færøyene er et lite land med få innbyggere, 48 900 i 1995 (*Aschehoug og Gyldendals Store norske leksikon*), er det mange dialekter og uttaleforskjeller innen det færøyske språket. Det er i all hovedsak i lydlæren at dialektene avviker fra hverandre, selv om enkelte ord og uttryksmåter kan være lokale. Lockwood skriver at

there is as yet no recognised standard pronunciation of Faroese, though that of the Tórshavn district is the most significant. Dialect speaking is everywhere the general rule. However, the differences in the pronunciation of the dialects in no way hinder mutual comprehension (2002:5).

Dialektene på Færøyene kan (etter Hammershaimb 1891) deles inn i to hovedgrupper: Sønnefjordsmålet (syd for Skopenfjord) og nordenfjordsmålet. Eysturoy og Leirvík tilhører dermed den sistnevnte. De viktigste forskjellene mellom disse to hovedgruppene er at nordenfjordsmålet har /p/, /t/, /k/, /kj/ i inn- og utlyd mot /b/, /d/, /g/, /gj/ i sønnefjordsmålet, nordenfjordsmålet har i ord som *mangur* og *blankur* fått uttale med /e/ (/æ/), mens sønnefjordsmålet har beholdt /a/. I sønnefjordsmålet uttales *ó* i lang stavelse som /ou/ og i kort stavelse som /o/, /å/ eller /ou/ mot nordenfjordsk /ö/, og *y* i kombinasjonen *ey* uttales tydelig mens den i nordenfjordsk ofte faller helt bort.

Nordenfjordsmålet kan igjen deles inn i Syd-Streymoydialekten og Norðoyardialekten, hvor Eysturoy tilhører den siste. Kjennetegn for denne dialektgrenen er at *ó* i lang stavelse uttales som /öu/ eller /æu/, og i kort stavelse foran *gv* uttales den som /e/ (/æ/). Dessuten uttales diftongen *ei* som /oi/ (og blir dermed likelydende som diftongen *oy*), mens den i sønnefjordsmålet og Syd-Streymoydialekten uttales som /ai/. Bokstavkombinasjonene *tj* og *stj* uttales på det meste av Færøyene som *kj* og *skj*, mens det til dels på Eysturoy og Norðoyar (og på Suðuroy) fortsatt er tydelig forskjell på *tj* og *kj* og på *stj* og *skj*. *A* i lang stavelse uttales på Norðoyar og Eysturoy som dansk /æ/ mens det på resten av Færøyene uttales som /æa/ i én stavelse, og *á* i lang stavelse uttales på Norðoyar og delvis på Eysturoy som en lang /a/, mens det på resten av øyene uttales som /åa/ i én stavelse.

Trygve Skomedals færøyske dialektkart har en litt annerledes inndeling, blant annet beskriver han bruk av /b/, /d/, /g/ for /p/, /t/, /k/ også på Norðoyar. Men forskjellen kan komme av at Hammershaimbs inndeling er såpass gammel.

Alfabetisk oversikt over hovedleddene i navnematerialet

I denne delen av oppgaven tar jeg for meg hovedleddene i navnematerialet, sortert i alfabetisk rekkefølge. Når det gjelder preposisjonsnavnene (for eksempel *Inni á Vikum*, *Med Liastølen*), som ikke har noe egentlig hovedledd, har jeg regnet substantivet i navnet som hovedledd. Der navneleddene forekommer som hovedledd i bare det norske eller både det norske og det færøyske materialet, har jeg brukt den norske formen som oppslagsform. De navneleddene som forekommer som hovedledd bare i det færøyske materialet er ført opp med en færøysk oppslagsform, men jeg har også tatt med den eventuelle tilsvarende norske skriftformen. Jeg har som hovedregel brukt den nynorske formen, ettersom nynorsk er det skriftspråket som ligger nærmest dialekten i Fjaler, og også nærmest færøysk. I de tilfellene der bokmålsformen er mer nærliggende, blir dette kommentert.

Definisjonene og oversettelsene av navneleddene er, hvis annen kilde ikke er oppgitt, hentet fra en eller flere av disse kildene: Bokmåls- og nynorsk-ordboken på Internett, *Tanums store rettskrivningsordbok*, Jacobsen og Matras' *Færøysk-donsk orðabók*, Føroya fróðskaparfelags *Føroysk orðabók* og Heggstad et al.s *Norrøn ordbok*. Eventuelle uttaleopplysninger og opplysninger om hva slags lokalitet som bærer navnet er for de norske navnenes del hentet fra Internettssidene til Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane (se litteraturliste for nærmere detaljer). Tilsvarende opplysninger for de færøyske navnene er hentet fra kart 511 og 611, og en del opplysninger har jeg også fått tilsendt på e-post fra Heri Tróndheim som er lokalkjent i Leirvík.

For en del av ordene som er brukt som etterledd, er det slik at ett og samme ord kan ha mange og til dels veldig forskjellige betydninger. I oversikten nedenfor har jeg unnlatt å ta med de betydningene som helt tydelig er uaktuelle, men jeg har likevel tatt med flere betydninger som kanskje er mindre sannsynlige, rett og slett fordi det ofte vil være vanskelig å kunne si akkurat hva som har vært bakgrunnen for at et navn har blitt gitt, og hva navnegiveren har tenkt på eller sett for seg da vedkommende fant på navnet.

-á (f, norrønt *á*, f) '(mindre) elv'. Nynorskformen er *å* (f). Navneleddet finnes som

hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnene *Kálvadalsá*, *Smalá*, *Við Á*, *Brusá*, *Mataráin*, *Áin Litla*, *Áin Kalda*, *Áin Stóra*, *Tungáirnar*. Det siste navnet står i bestemt form flertall, mens resten av navnene fordeler seg ganske likt på bestemt og ubestemt

form entall. Om navnet *Matará(in)* skriver Christian Matras følgende i *Stednavne paa de færøske Norðuroyar*: ”*Matará(in)*. Betyder ligefrem en Aa, hvorfra man henter Vand til Madlavning el. Drikkevand. Ordet *matará* bruges endnu som Appellativ” (1932:26). Ordet står i de færøyske ordbøkene, men jeg har ikke klart å finne noe tilsvarende ord hverken i norrønt eller på norsk.

-bakke (m, norrønt *bakki*, m) ‘terrengskråning, mark, jord’. Den færøyske formen er *bakki* (m). Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og det færøyske materialet, i navnene *Bjørkebakken*, *Blombakkane*, *Brattebakken*, *Gjelbakken*, *Gygrabakkane*, *Stigbakken* (N), *Gulibakki*, *Gerðisbakki* (F). Alle de norske navnene står i bestemt form, mens de færøyske står i ubestemt form.

-berg (n, norrønt *berg*, n) ‘fjell, fjellgrunn, stor haug’. Den færøyske formen er også *berg* (n, ‘loddrett klippe, (bar) klippevegg’). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnene *Bergane*, *Griseberget*, *Kalveberget*, *Loppeberget*, *Raudeberget*, *Smieberget*, *Berget*, *Buberget*, *Geiteberget*, *Maraberget*, *Sjåberget*, *Vedaberget*. Det første navnet, *Bergane*, skiller seg ut bøyningmessig, både fordi det er det eneste av navnene på *-berg* som står i flertall, men også på grunn av bøyningsendelsen. *Berg* er et intetkjønnsord, og man ville derfor vente å få formen *Berga* i bestemt form flertall. Det finnes ingen eksempler i Beitos *Genusskifte i nynorsk* på at dette ordet skifter genus. Jofrid Holter skriver i sin hovedoppgave om stedsnavn fra Fjaler at noen ord av typen *eple* får bøyningsendelsen *-ine/-ne* (Holter 1983:31), men skriver ikke noe om flertallsendelsen *-ane* i intetkjønnsord, selv om hun også har med et navn *Bergane* (og tre *Berga*) i sitt materiale. Oluf Rygh skriver i innledningen til Norske Gaardnavne (heretter forkortet NG) at ”Ord af Intetkjøn, naar de brugtes som Stedsnavne, i gammel Tid i Norge gik over til Hunkjøn. Saaledes bliver Berg som flertalsnavn til Bergar osv.” (NG Indledning, side 11). Videre skriver han at en overgang fra ubestemt til bestemt form er vanlig i flertallsnavn, at man da får ”Navne som Aasan, Bergan [...] svarende til Ásar, Bergar”, og at denne overgangen forekommer ofte i blant annet Nordre Bergenshus amt (Sogn og Fjordane) (NG Indledning, side 13).

-bjørk (f, norrønt *bjørk*, f) ‘tre av slekt i bjørkefamilien’. Den færøyske formen er også *bjørk* (f). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Sakeusbjørka*.

-boði (m, norrønt *boði*, m) ‘grunne, blindskjær som sjøen bryter over’. Nynorskformen er *båe* (m). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnet

Leirvíksboði.

-botnur (m, norrønt *botn*, m) ‘bunn; halvrund dal åpen mot havet; det innerste av en bukt’.

Nynorskformen er *botn* (m). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnene *Niðaribotnur*, *Ovaribotnur*. En interessant ting å merke seg ved dette navneleddet er at det færøyske ordet har en nominativsendelse *-ur* som ikke har bakgrunn i den norrøne formen. I flere av navneleddene på denne listen ser vi at færøysk har fått en innskutt *-u* (svarabhaktivokal) foran nominativs-*r*-en i det norrøne ordet, for eksempel i ordene *drangur* (norrønt *drangr*), *ffjörður* (norrønt *ffjörðr*) og *hjallur* (norrønt *hjallr*). Slike svarabhaktivokaler finner vi også i norsk, for eksempel i ordene *seter* og *åker* (norrønt *setr* og *ákr*). Gustav Indrebø skriver i sin bok *Norsk målsoga* om utviklingen av svarabhaktivokalen:

På Island og Færøyane og i luter av Sudvestlandet fekk dei *u*, på Agder og i strok austanfyre på Austlandet *a*, vidast i Noreg elles ein uklår *e-* eller *æ*-ljod: *hestur*, *hestar*, *hester* (av *hestr*). Svarabhakti-vokalen synte seg serleg framfyre nominativsmerkjet *r* i substantiv og adjektiv (*hester*, *riker*), i notid av sterke verb og verb av *telja*-klassen (*teker*, *seler*) og i fleirtal av ord som *geit*, *fótr* (*geiter*, *fæter*). Dessutan i ord som *akr*, *timbr*, der *r* høyrer til stommen. (Indrebø 2001:116)

Men i *botnur* er det altså hele *-ur*-endelsen som har blitt føyd til det norrøne ordet.

Sannsynligvis skyldes dette at endelsen har blitt føyd til substantivet på grunn av analogi, ettersom *-ur* er en vanlig nominativsendelse i andre færøyske hankjønnsord (for eksempel *bður*, *dalur*, *drangur* og *ffjörður*). Den samme utviklingen har skjedd i **-halsur**, se dette.

-brekka (f, norrønt *brekka*, f) ‘(fjell)skråning, bakke(skråning)’. Nynorskformen er *brekke* (f).

Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnene *á Brekkum*, *Mýrnabrekka*.

-brennistøð, se **-stø**

-brók (norrønt *brók*, f) ‘bukse’. Den færøyske formen er *brók* (f). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Broka*.

-brot (norrønt *brot*, n) ‘sprekk; bratt bakke; sted der noe blir brutt’. Den færøyske formen er *brot*. Navneleddet finnes som hovedledd bare i ett navn i det norske materialet: *Asbestbrotet*.

-brúgv (f, norrønt *brú*, f) ‘bro; dyng, hop; avsats, berghammer’. Nynorskformen er *bru* (f).

Det norske ordet har ikke betydningen ‘dyng, hop, berghammer’ som i færøysk, men

bare ‘byggverk over hindring, noe som ligner en bro’. Matras (1932:53) kaller *brúgv* et naturbeskrivende ord, med betydningen ‘avsats, terrasse’ (i samme kategori havner blant annet ordene *hamar*, *hjalli*, *pallur* og *rók*), men i navnet *Hvítabrúgv* er det vel heller betydningen ‘dyng, hop’ som er aktuell, ettersom det er navn på en varde. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnene *Líðarbrúgvín*, *Hvítabrúgv*, *Gráabrúgv*, *Dalbrúgvín*, *Malarbrúgvín*. I ordet *brúgv* har det med fremveksten av utlydende *gv* skjedd en vokalforsterkning i forhold til norrønt. Gustav Indrebø skriver følgende om denne utviklingen:

Norr. *ó*, *ú* (fær. *áu*, *úu*) hev i dei same ljodstodone [dvs. i gammel eller ny utlyd eller foran vokal] vorte til *æggv*, *iggv*, t. d. fær. *klógv* ”klo” (l. *klæggv*), *kúgv* ”ku” (l. *kiggv*), *súgva* ”suga” (l. *siggva*). Vokalstyrking av liknande slag finst berre spreidd i norsk. (Indrebø 2001:256).

-brygge (f, norrønt *bryggja*, f) ‘(tre)kai, utstikker’. Den færøyske formen er *bryggja* (f).

Navneleddet finnes som hovedledd bare i ett av navnene i det norske materialet: *Bryggja*.

-byrgi (n, norrønt *byrgi*, n) ‘omgjerdet, innhegnet plass, saueinnhegning’. Hverken nynorsk- eller bokmålsordboka har noe tilsvarende ord med samme betydning, men i *Norsk ordbok* (heretter forkortet NO, se litteraturliste) finnes ordene *byrge* (n) ‘hi, bøle; flokk, følge, hop’ og *byrgsel* (f) ‘stenge, stengsel, lås’ som i hvert fall har noe av den samme betydningen som det færøyske ordet. Ordet forekommer i NG, i navnet *Aabyrge* i Sogn og Fjordane. Om dette navnet står det ”2det Led er byrgi n., Forskansning, Vold, men her maaske at tage i den paa Island endnu brugelige Betydning: Indelukke, indhegnet Sted” (NG XII: 23). I artikkelen ”Stadnamni i ei fjellbygd” skriver Gustav Indrebø at ”‘Byrge’ er ikkje brukt anna berre i stadnamn, og vert ikkje skyna” (Indrebø 1921:129). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnet *Byrgið*.

-bø (m, norrønt *bær*, m) ‘gård, innmark rundt en gård’. Den færøyske formen er *bøur* (m).

Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og det færøyske materialet, og alle navnene er navn på teiger eller slåttemark: *Ytstebøen* (N), *Kongs-Høgibøur*, *Niðari Høgibøur*, *Ovari Høgibøur*, *Ovari Samognarbøur*, *Flatibøur*, *Miðbøur*, *Niðara Samognarbøur*, *Úti á bø heimari*, *Úti á bø uttari* (F). Alle navnene står i entall, de færøyske navnene står i ubestemt form mens det ene norske navnet har bestemt form.

-dal (m, norrønt *dalr*, m) ‘dal, stort og langstrakt søkk i terrenget’. Den færøyske formen er

dalur (m). Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og i det færøyske materialet, i navnene *Dalen* (tre ganger), *Heggenesdalen*, *Djupedalen* (N), *Ritudalur* (to ganger), *Kálvadalur*, *Gásadalur*, *á Dalinum* (F). Det siste navnet er det eneste som står i flertall, og også det eneste av de færøyske navnene som har bestemt form. Alle de norske navnene har bestemt form, mens de færøyske har ubestemt form.

-drangur (m, norrønt *drangr*, m) ‘høy, spiss klippe som rager opp, især i sjøen’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnet *Pálsdrangur*. Hverken bokmål eller nynorsk ser ut til å ha noe tilsvarende ord, men navneleddet blir kommentert i NG, der det finnes som forledd i et navn Drangsholt i Vest-Agder: ”I Islandsk og i Færøisk betyder drangr m. ‘spids, opragende Klippe eller Sten’. I Norge er denne Form neppe bevaret uden i Stedsnavne; som Fællesord kjendes kun Drange m., smalt Klipperev.” (NG IX:4). Oluf Rygh omtaler dessuten navneleddet i innledningen til NG, der han sier at det er brukt ”i Navne fra den vestlige del af Bratsberg Amt til den sydlige Del af Stavanger Amt og i Ønavnet *Drangøen* et Par Steder ellers” (NG Indledning, side 47). Navneleddet synes altså ikke å være i bruk i den delen av landet der materialet til denne oppgaven er hentet fra. Appellativet *drange* som Rygh nevner, finner vi i NO bind 2, spalte 80, men der bare med belegg fra Nord-Norge og med betydningen ‘smal bergodde, tange som stikker ut i sjøen’.

-egg (f/m, norrønt *egg*, f) ‘hvass kant; jordrygg, fjellrygg’. Den færøyske formen er *egg*. Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og det færøyske materialet, i navnene *Broteegga* (N) og *Eggin* (F), begge i bestemt form.

-ekre (f, norrønt *ekra*, f) ‘eng(stykke) som har vært åker’. Den færøyske formen er *ekra* (f). Navneleddet finnes som hovedledd bare i ett navn i det norske materialet, *Ekra*.

-eld (m, norrønt *eldr*, m) ‘flamme, brann, bål; sterk glans; kraft; skyting’. Den færøyske formen er *eldur* (m), med betydningene ‘ild; brann; liten (rundaktig) torvstakk’. Matras har kommentaren ”Hentyder i Stednavne til en eller anden Begivenhed” (1932:97). Navnet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Olabuelden*. Lokaliteten som bærer navnet er en beitemark, så det er ikke godt å si hvilken av betydningene som ligger til grunn for navnet.

-elv (f, norrønt *elfr*, f) ‘stor, naturlig vannstrøm i lendet’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnene *Leitaelva*, *Stølselva*, *Gotelva*, *Kleberelva*, *Løypeelva*, *Småelva*, *Storeelva*. Ordet *elv* brukes i diktning i færøysk, mens det vanlige ordet for elv er *á* (se dette).

-ende (m, norrønt *endi*, m) ‘ytterste, avsluttende punkt, kant eller del av noe’. Den færøyske

formen er *endi* (m). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnene *Fjellsenden*, *Rindaenden*.

- enni** (n, norrønt *enni*, n) ‘panne; skarpt fremspring i bratt fjellskrent’. Noen tilsvarende bokmåls- eller nynorskform finnes ikke, og et søk i *Norske Gaardnavne* på Internett (se litteraturliste) gir heller ingen treff. Derimot finnes ordet i NO, det er belagt i Hallingdal i formen *enne* ‘framside av hovudskallen (hos menneske)’, dessuten som sisteledd i fjellnavn i Hardanger og Aurland (NO 2:749). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet: *Ritudalsenni*, *Inni á Enni*, *Líðarenni*, *Millum Ennannar*, *Ennið*. De tre første navnene står i ubestemt form entall, mens de to siste står i bestemt form, henholdsvis i flertall og entall.
- felt** (n, fra tysk) ‘del av flate, avgrenset område’. Færøysk har ikke noe tilsvarende ord, men må bruke ord som *umhjørvi*, *øki*, *leið*. Navneleddet finnes følgelig bare i det norske materialet, i navnet *Plantefeltet*. *Plantefelt* er et sammensatt appellativ med betydningen ‘felt der man skal plante eller har plantet; nyplantet skogsareal’.
- fess(e)**, se **-foss**
- fjell** (n, norrønt *fjall/fell*, n) ‘stort, høyt berg, berggrunn’. Den færøyske formen er *fjall/felli* (n), den siste formen finnes ifølge Matras (1932:100) kun i stedsnavn. Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og det færøyske materialet, i navnene *Storefjellet* (N), *Leirviksfjall* (F).
- fjon** (f, trolig sammenheng med *fyke*) ‘(snø)fnugg; tynt strå, dun’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i ett navn i det norske materialet, *Fjona*. Ordet *fjon* har i nynorskordboken også betydningen ‘narrestreker, fjas’, og i dialektbruk finnes ifølge NO betydningene ‘veikt, skralt emne’ og ‘falske’ (lett aske som viser konturene av noe som har brent). *Fjona* er ifølge fylkesarkivet navn på ”Bratte bakkar, sauebeite”, og hvilken av betydningene som ligger til grunn for navnet er vanskelig å si. Ut fra navnets skriftform og det at uttalen ifølge fylkesarkivet er /fjå:na/, er det fristende å sammenlikne *Fjona* med navneleddene *-kråna*, *-tåna* og *-øyna* (se disse) og gå ut fra at navnet består av *Fjo/Fjå* + *n* + *a*. Men ettersom jeg ikke finner noe substantiv *Fjo/Fjå*, er vel dette lite sannsynlig.
- fjørður** (m, norrønt *fjørðr*, m) ‘(smal) havarm, større innsjø’. Nynorskformen er *fjord* (m). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnet *Leirviksfjørður*, men hvis jeg hadde ekserpert også det norske materialet fra kart, ville jeg ha fått med navnet *Dalsfjorden*, som er den fjorden som både Heggnes, Borthheim og Øyna grenser mot.

- flate** (m/f, norrønt *flati*, m, *flata*, f, i stedsnavn) ‘flat mark, slette’. Den færøyske formen er *flati/flatur* (m). Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og det færøyske materialet, i navnene *Bergeflata*, *Flatene*, *Klettaflata*, *Borneriusflata* (N), *á Flatum* (to ganger) (F).
- fles** (f, norrønt *fles*, f) ‘skjær, flat klippe i sjøen’. Nynorskformen er *fles* (f). Navneleddet finnes som hovedledd i navnet *Flesin*, som er å finne som navn på et skjær på et eldre kart over Leirvík (kartblad M 14 *Klaksvig*) i N.E. Nørlunds *Færøernes Kortlægning*. På det nyere kartet 511 *Gøta*, som jeg har brukt til å ekserpere materialet mitt, er skjæret dekket av en lang kai, og navnet er derfor borte. Navneleddet finnes dessuten som utmerkingsledd i navnet *Flesjarsteinur* (F).
- flot(e)** (av *flat*, nynorske former *flote*, f, og *flòt*, f, den siste fra norrønt *flotr*, m) ‘flat mark, flate’. Et tilsvarende færøysk ord er *fløta* (f, ‘slette, jevn mark’). Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og det færøyske materialet, i navnene *Floten*, *Nedste Floten*, *Øvste Floten* (N), *Skarðsflotur* (F). De tre norske navnene har alle tonem 1 og er bøydd som hankjønnsord, og må derfor komme av det sterke substantivet *flòt* og ikke den svake formen *flote*.
- foss** (m, norrønt *fors*, *foss*, m) ‘vannfall; flom, kaskade’. Den færøyske formen er *fossur* (m). Navneleddet finnes som hovedledd bare i ett navn i det norske materialet, *Fessene*. Flertallsformen *Fessene* er ifølge NO (3:494) belagt i stedsnavn i Leikanger og Aurland. Et problem med å tolke dette navnet som en flertallsform av *foss*, er at lokaliteten som bærer navnet ifølge fylkesarkivet er en bratt gressmark, og ikke et vannfall. Det er jo mulig at navnet er et sammenlikningsnavn, at gressmarken det er snakk om er så bratt at den likner en foss. Det er også en mulighet at navnet er flertall av ordet *fess(e)*, som har flere forskjellige betydninger. Nynorskordboken har blant annet betydningen ‘trollbønn, trylleord, signeformular’, og i NO finner vi blant annet ‘gammelt sagn eller myte’, ‘stakkar, en som ikke tåler noe’, ‘fis’, ‘skrøne’, ‘trollkjerring’, ‘kvinne som det ikke er noe tak i’. Selv om noen av disse betydningene kunne være mulige, er det ingen som umiddelbart virker sannsynlige.
- fure** (f, nynorskform, norrønt *fura*, *fúra*, f) ‘bartre i furufamilien’. Den færøyske formen er *fura* (f). Navneleddet finnes som hovedledd bare i ett navn i det norske materialet, *Fura*.
- fure** (m, bokmålsform) ‘plogfure, smal fordypning i jorden’. Den færøyske formen er *foyra* (f). Navneleddet finnes som hovedledd bare i ett navn i det norske materialet, *Pottefurene*. Ut fra navnets form ville det være nærliggende å tro at det her er snakk

om treet furu, og ikke en plogfure eller liknende, ettersom det nynorske ordet for (plog)fure er *før* (f), og det er det nynorske skriftspråket som ligger nærmest Fjalerdialekten. Merknaden til navnet på Internettssidene til Fylkesarkivet for Sogn og Fjordane viser likevel at det er snakk om (plog)furer: ”Opne grøfter i dag. Legdakall kalla Potten grøfta opp”. Uttalen av navnet ligger derimot nærmere den nynorske formen: /"påtefå:rene/. Her har det altså vært foretatt en uheldig normering, siden skrivemåten av navnet ikke stemmer overens med den lokale uttalen.

- gard** (m, norrønt *garðr*, m) ‘gjerde; inngjerdet jordstykke; tun; bolighus’. Den færøyske formen er *garður* (m). Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og det færøyske materialet, i navnene *Skoragarden*, *Øynagarden* (N), *Við Garð* (F).
- gjel** (n, norrønt *gil*, n) ‘(trang, dyp) kløft i berg eller fjell’. Den færøyske formen er *gil* (n, også med betydningen ‘uttørket elveleie, gressbevokst fordypning’). Navneleddet finnes som hovedledd i både det norske og det færøyske navnematerialet, i navnene *Gjelet* (N), *Høvdagil*, *Fosságil*, *Gilið á Drongum*, *Ranggil* og *Brúsoyri* (F). (Det siste navnet, *Ranggil* og *Brúsoyri*, er et dobbeltnavn på et jordstykke, og blir derfor ført opp både her og under **-oyri**.)
- gjerde** (n, norrønt *gerði*, n) ‘oppsatt vern, stengsel, skille mellom eller rundt jordstykke eller eiendom; inngjerdet jordstykke’. Den færøyske formen er *gerði* (n), med betydningen ‘innhegnet stykke jord’. Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og det færøyske materialet, i navnene *Nepegjerdet* (N), *Bólagerðið*, *Hornsteinsgerði* (F).
- gjógv** (f, norrønt *gjá*, f) ‘kløft, hule, vik med klipper på begge sider’. Den nærmeste norske skriftformen må vel være *juv* (n), men dette ordet har uvisst opphav, så det er vanskelig å si om eller hvordan det kan være beslektet med det færøyske *gjógv*. Men NO har et ord *gjo* (f) som har belegg fra Aurland og kommer av det norrøne *gjá*, med betydningen ‘lang, dyp og smal lægd i lendet, gjel, skar’ (NO 4:258-259). Matras skriver at

men skønt ordet er særnorsk, nærmere bestemt vestnorsk, er det meget lidt kendt fra norske Dialekter: Ross har optegnet det fra Sogn i Formen *Jo* f. ‘lang, dyb, smal Revne i Landskabet’ og Hægstad fra Hamre i Nordhordland i Formen *gjo* f. ‘trong bergkluft ved strandi’ (1932:120).

Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnene *Trøndargjógv*, *Kálvaldalsgjógv*, *Mansgjógv*, *Høvdagjógv*, *Skúmugjógv*, *Middagsgjógv*,

Hvilvtargjógv, Krákugjógv, Lambagjógv, Gøtunesgjógv. (Om vokalforsterkningen *gv*, se under **-brúgv**).

-grind (f, norrønt *grind*, f) ‘stengsel for åpning i gjerde’. Den færøyske formen er *grind* (f).

Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnene

Kalvegrinda, Kyragrinda, Råkagrinda, Torvgardsgrinda.

-grøn (norrønt *grænn*, adj) ‘farge; umoden’. Den færøyske formen er *grønur*, men det finnes

også et færøysk ord *grøna* (f) ‘grønn plett, gressflate’. Det ser ikke ut til at det finnes

noe tilsvarende substantiv på norsk. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det

norske materialet, i navnet *Grønene*. Navnet består egentlig av et adjektiv, men har

fått substantivendelse, og må bety noe sånt som ‘de grønne’ (det norrøne adjektivet

har også betydningen ‘god, nyttig’).

-grøv (f, norrønt *grøf*, f) ‘grøft, grav’. Nynorskformen er *grav* (f). Navneleddet finnes som

hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnet *Fransagravirnar*, som har bestemt form flertall.

-gyger (f, norrønt *gygr*, f) ‘kvinnelig jotun, trollkjerring’. Den færøyske formen er *gýggja* (f).

Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Gygra*.

-gytt (m (i nynorsk også f), sammenheng med *gjøt*, f) ‘liten dal, gjel, juv’. Et tilsvarende

færøysk ord er *gjóta* (f). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske

materialet, i navnene *Gytten* (to ganger) og *Strokegytten*.

-gøta (f, norrønt *gata*, f) ‘vei, gate, sti’. Nynorskformene er *gate* og *gote* (f). Navneleddet

finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnene *Sniðgøtan*,

Dalagøtan.

-hage (m, norrønt *hagi*, m) ‘(inngjerdet) jordstykke der man dyrker frukt, blomster eller

lignende; inngjerdet stykke beitemark’. Den færøyske formen er *hagi* (m), med

betydningen ‘uoppdyrket jord, utmark’, sjeldnere med betydningen ‘hage, jordstykke

der man dyrker frukt, blomster’. Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske

og det færøyske materialet, i navnene *Nedsthagen* (N), *Ognarhagin*, *Skarðhagi*,

Hjallahagi (to ganger) (F). Det finnes dessuten i navnet *Húshagi*, som er å finne på

kartblad M 21 *Gøte* i *Færøernes Kortlægning* som navn på en del av utmarken

tilhørende Leirvík. Denne sammensetningen har en egen betydning: ”udmark, i hvilken

ejerne af alle (el. flere af) bygdens græsgange (hagar, hagapartar) er lodtagne, og hvor

disse have ret til at grave græstørv (flag) til hustækning, have køer græssende etc”

(*Føroysk-donsk orðabók*). Om ordet *hagapartur*, se under **-partur**.

-hals (m, norrønt *hals*, m) ‘smalt parti’. Den færøyske formen er *hálsur* (m). Navneleddet

finnes som hovedledd både i det norske og det færøyske materialet, i navnene *Halsen* (N), *Hálsur*, *á Hálsi* (F). Her ser vi at det færøyske ordet har en nominativsendelse som ikke har bakgrunn i den norrøne formen av ordet, på samme måte som i **-botnur** (se dette).

-hammar (nynorskform *ham(m)ar*, m, norrønt *hamarr*, m) ‘bratt bergvegg, knaus’. Den færøyske formen er *hamar* (m). Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og det færøyske materialet, i navnene *Langhammaren* (to ganger), *Lindehammaren*, *Plethammaren*, *Smiehammaren*, *Purkehammaren*, *Svartehamrane*, *Øykjestadhamrane*, *Tollakhamrane* (N), *Gráhamar*, *Skarðhamar* (to ganger), *Vatnhamar*, *Haghamar*, *Keldustighamar* (F). Alle de færøyske navnene står i ubestemt form entall, mens alle de norske står i bestemt form, de fem første i entall og de tre siste i flertall.

-hamn (m, norrønt *høfn*, f) ‘båthavn; beite’. Nynorskformen er *hamn* (f). Den færøyske formen er *havn* (f), men ifølge ordbøkene uten betydningen ‘beite’. Derimot finnes det en form *høvn* i stedsnavn, som både kan ha betydningen ‘havn’ og ‘gressgang’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Hamnen*. Lokaliteten som bærer navnet er en slåttemark, men den ligger rett ved sjøen, så begge betydningene av ordet er for så vidt en mulighet her. Navnet har hankjønnsendelse selv om nynorskformen (i begge betydninger) er et hunkjønnsord. Men hos Beito finner vi *hamn* (i begge betydninger av ordet) oppført som f (m) (Beito 1954:215).

-haude (n, norrønt *høfuð*, sjelden *haufuð*, n) ‘hode, noe som likner på et hode’.

Nynorskformen er *hovud* (n). Den færøyske formen er *høvd* (n, jf. det norske ordet *hovde* ‘fremstående berg; (rund) bergtopp’). Navneleddet finnes bare i det norske materialet, i navnet *Prestehaudet*.

-haug (m, norrønt *haugr*, m) ‘dyng, (rundaktig) forhøyning i terrenget’. Navneleddet finnes som hovedledd i ett navn i det norske materialet, *Haugane*. Se ellers under **-hog**.

-hegd (f, norrønt *hogold*, f) ‘reiphelde; ring av tre’. Også betydningen ‘sparsomhet, måtehold’ av norrønt *haga* ‘ordne, ta i forvaring’. NO har også betydningen ‘heggetre’. Det ser ikke ut til å finnes noe færøysk ord med betydningen ‘reiphelde, ring av tre’, men det finnes et abstrakt ord *hógv* (n) med betydningen ‘måte(hold)’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Hegdene*. Det er navn på en lang, smal myr, så hvilken av betydningene som ligger til grunn her er ikke godt å si. Det at lokaliteten som bærer navnet er en myr, utelukker også at det kunne være snakk om

- en dialektform av ordet *høgd*, som finnes belagt som *hægd* i deler av landet.
- hegg** (m, norrønt *heggr*, m) ‘busk eller tre i rosefamilien’. Færøysk har ikke denne plantebetegnelsen. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Erleheggen*.
- heim** (m, norrønt *heimr*, m) ‘bosted’. Den færøyske formen *heimur* (m) har betydningen ‘verden’ (som også er en annen betydning av det norske ordet), mens formen *heim* (n) har betydningen ‘bosted, hus’. Navneleddet finnes bare som hovedledd i ett navn i det norske materialet, gårdsnavnet *Bortheim*. Fylkesarkivet har også skrivemåten *Bortneim*, den samme som finnes i NG (XII:270).
- helle** (f, norrønt *hella*, f) ‘flat, tynn stein; flatt berg ved sjøen; fast lag eller flate’. Den færøyske formen er *hella* (f). Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og det færøyske materialet, i navnene *Hellene* (N), *Ritudalshella*, *Tróndarhella*, *Kálvadalshella* (F).
- heller** (m, norrønt *hellir*, m) ‘utoverhellende bergvegg; berghule’. Den færøyske formen er *helli* (n). Navneleddet finnes bare som hovedledd i det norske materialet, i navnene *Brødsethelleren*, *Båtahelleren*, *Gygrahelleren*, *Ramsehelleren*, *Rindahelleren*.
- hjalli** (m, norrønt *hjalli*, m) ‘større hellende terrasse i fjellside’. Også betydningen ‘lag av røyk eller tåke’. Denne siste betydningen finner vi i det norske verbet *hjelle*, ‘legge seg i vannrette lag (særlig om røyk eller eim)’, dessuten finnes det et norsk ord *hjell* (m, av norrønt *hjallr*, m), som blant annet har betydningen ‘berghylle, smal flate i berg’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnene *Breytarhjalli*, *Skriðuhjalli*, *Urðarhjalli*, *Smáhjallar*. Det siste navnet kunne ut fra skriftformen like godt være nominativ flertall av *hjallur* (se nedenfor), men ettersom det er navn på en fjellside må det være nominativ flertall av *hjalli*.
- hjallur** (m, norrønt *hjallr*, m) ‘stillas (for eksempel til fisketørking); forrådshus, tremmehus, uthus’. Den norske formen er *hjell*, som i tillegg til betydningen ‘berghylle, smal flate i berg’ som ble nevnt ovenfor under *-hjalli*, også kan bety ‘stillas til fisketørking’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnet *Opnahjallur*. Sammensetningen *opnahjallur* er et eget ord i færøyskordbøkene, med betydningen ‘tørkehus (til fisk) med endevegger av sten og åpne sider’ (altså en bestemt type *hjallur*). Sammensetningen ser ikke ut til å finnes i norsk eller norrønt.
- hog** (m, norrønt *haugr*, m) ‘dynge, (rundaktig) forhøyning i terrenget’. Formen *hog* er en dialektform av *haug*, og forekommer som hovedledd i mange av navnene i det norske

materialet (mot bare én forekomst av *haug*, se dette): *Hestehogen, Tahogen, Einehogen, Florshogen, Hogen* (to ganger), *Rånehogen, Storehogen, Stølshogen, Vedahogen, Ekrehogen, Frydehogen, Marahogen, Opp på Hogen, Pilehogen, Ytste Kleivhogen, Timehogen, Seljehogen, Rindahogen*. Den færøyske formen er *heyggjur*, og forekommer som hovedledd i ett navn, *á Heygnum*. Her ser vi at den norrøne diftongen *au* har gått over til *ey* i færøysk (se også **-leypur** nedenfor). Indrebø nevner denne overgangen når han skriver om færøysk diftongering, men uten å si noe mer om den: ”Norrøn *au* (millom-fær. *ey*), *ei*, *øy* > *æi*, *ai*, *ái*: *hæisur* ”haus”, *bain*, *låisa* (skr. *heysur*, *bein*, *loysa*)” (Indrebø 2001:256).

-hole (nynorskform *hòle*, bokmålsform *hole/hule*, norrønt *hola*, f) ‘hulrom, søkk’. Den færøyske formen er *hola* (f). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnene *Gygrahola, Hola* (to ganger), *Rindahola, Røvarhola, Trollhola, Ned i Hola, Skitnehola, Stigarholene*. Det finnes også et ord *hóle* (m, bokmål *hole*) med betydningen ‘langstrakt terrengforhøyning, jordrygg mellom to bekkefar’, men ettersom alle navnene har uttale med /å:/ kan dette ordet utelukkes.

-holme (m, norrønt *holmi*, m og *holmr*, m) ‘liten øy; flekk som skiller seg fra omgivelsene’. De færøyske formene er *hólmi* (m) og *hólmur* (m), den siste formen har også betydningen ‘kamplass’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnene *Slupeholmen, Holmen*.

-hovde (m, norrønt *hǫfði*, m) ‘fremstående berg, (rund) bergtopp’. Den færøyske formen er *høvdi* (m). Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og det færøyske materialet, i navnene *Hovden* (N), *Høvdin* (F).

-hvilvt (f, norrønt *hvilft* (*hvilmt*), f) ‘gressbevokst mindre dal eller fordypning’. Det nærmeste jeg kommer et tilsvarende norsk ord er *kvelv* (m, n), som kommer av verbet *kvelve* (norrønt *hvelfa*). I nynorsk og bokmål har det betydningen ‘buet innvendig tak; murt tyveri- og brannsikkert rom; bunnen av en kantret båt’, men i NO finner vi betydningene ‘rundvoren lægd eller søkk; vid dokk; skålforma dalsøkk’, som ligger nærmere den færøyske betydningen. I NG finner vi blant annet navnene *Kvæven* (i Romsdal), *Hvelven* og *Kvelvene* (begge i Buskerud) som alle er forklart som ”Af Folkespr. *kvelv* ”Hulning, rundagtig Fordybning mellem Bakker eller Bjerger” (NG V:82). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnet *Hvilvt*.

-jørð (f, norrønt *jørð*, f) ‘jord(smonn); jordeiendom’. Lektor i språkvitenskap ved Fróðskaparsetur Føroya, Eivind Weyhe, skriver om betegnelsen *jørð* at den ”bruges

som regel om lidt mindre lodder enn *bður*, nemlig om de enkelte jordejendomme” (1992:71). Nynorskformen er *jord* (f). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnene *Ovara Langadalsjørd*, *Niðara Langadalsjørd*. Begge navnene er teignavn, så betydningen ‘jordeiendom’ er den aktuelle her.

-kambur (m, norrønt *kambr*, m) ‘kam; langstrakt og skarpt berg’. Nynorskformen er *kam* (m).

Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnet *Kambur*.

-ker (n, norrønt *ker*, n) ‘drikkebeger; øse; hulning, fordypning’. Nynorskformen er *kjer* (n).

Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnet *Ker*. Det er navn på en liten dal, så det er nok den siste betydningen som er aktuell, med mindre det er snakk om et sammenligningsnavn.

-kleber (m, av norrønt *kljár* (m), ‘klåstein’ + berg) ‘kleberstein’. Færøysk ser ikke ut til å ha noe tilsvarende ord. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Kleberen*, som er navn på et fjellparti med kleberstein.

-kleiv (f, norrønt *kleif*, f) ‘bratt bakke, bergrygg med vei eller sti over’. Den færøyske formen er *kleiv* (f). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnene *Inste Kleiva*, *Kleiva* (to ganger), *Storekleiva*, *Kleivane*, *Likkjekleiva*.

-klett (m, norrønt *klettr*, m) ‘knaus, kolle’. Den færøyske formen er *klettur* (m). Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og det færøyske materialet, i navnene *Kletten* (N), *Rivuklettur*, *Bøllutiklettur*, *á Klettum*, *Guliklettur* (F).

-kleve (m, norrønt *klefi*, m) ‘kleve, kove, lite rom’. Den færøyske formen er *klivi* (m).

Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Kleven*, som er navn på en berggrunn mot sjøen.

-klo (f, norrønt *kló*, f) ‘hylseformet tånegl hos dyr; sakslignende gripe- og fangstredskap hos hummer, krabbe og kreps; redskap som ligner en klo; jernring i seil’. Den færøyske formen er *klógv* (f, om vokalforsterkningen i dette ordet, se under **-brúgv**).

Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Klona*. Ut fra skriftformen kunne navnet også være bestemt form av *klon*. Men ettersom *klon* bare er belagt som hankjønnsord både i nynorsk- og bokmålsordboken og i NO, og betydningen ‘kloning, slag, art, sort’ er lite sannsynlig i stedsnavn, er det mer nærliggende å se *Klona* i forhold til navneleddene *kråna*, *tåna* og *øyna*, altså at det er et hunkjønnsord som har fått en innskutt *n* mellom ordstammen og bøyningsendelsen: *klo* + *n* + *a* (om opprinnelsen til innskutt *n*, se under **-krå**).

-klopp (f, norrønt *kløpp*, f) ‘liten gangbro, lav trapp’. Færøysk ser ikke ut til å ha noe tilsvarende ord, følgelig finnes navneleddet som hovedledd bare i det norske

materialet: *Kloppa, Nedstekloppa*.

- klove** (f, norrønt *klofa*, f) ‘kløft’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Kalveklova*. Et færøysk ord tilsvarende det norske *klove* har jeg ikke klart å finne, men det finnes flere beslektede ord som *klovi* (m, ‘døråpning; geil’), verbet *klovna* (‘kløves, spaltes’) og *klov* (n, ‘skrev’). Færøysk har dessuten et ord som skiller seg noe fra det norske i formen, men som er betydningsmessig likt: *kleyv* (f) ‘klov på sauer, kuer osv; (liten) klipperevne’. Et intetkjønnsord *klov* med betydningen ‘skrev’ (norrønt *klof*, n) finnes også i nynorsk og bokmål. Et slikt beslektet ord finnes som forledd i det færøyske *Klovningarsteinur*.
- klubb** (m) ‘klump’. Færøysk har et tilsvarende svakt substantiv *klubbi* (m) ‘rundaktig forhøyning, klump’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnene *Klubben, Storevikklubben*. Ut fra navneformene er det ikke mulig å se om hovedleddet kommer av *klubb* eller *klubbe* (norrønt *klubba*, f) ‘(tre)redskap med sylinderformet hode, kølle’. Men siden det usammensatte *Klubben* har tonem 1, må det være ordet *klubb* det er snakk om her.
- klunger** (m, norrønt *klungr*, m) ‘viltvoksende tornebusk i rosefamilien’. Færøysk har ikke noe tilsvarende ord. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Klungeren*.
- klype** (f, (n)) ‘kort og trangt gjel, klemme’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Klypet*. Ut fra skriftformen av navnet ville man vente at det er bestemt form av ordet *klyp* (n) ‘det å klype, klypetak’. Men navnet har tonem 2, og det må derfor være bestemt form av et svakt substantiv *klype*. Appellativet *klype* ‘kløft, gjel, klemme’ er hunkjønn eller hankjønn i begge målformer, men hos Beito (1954:246) finner vi ordet oppført som *klype*, f (n), med betydningen ‘stutt og trongt gjel, klemme’, og med belegg fra blant annet Fjaler.
- knolt** (m, nynorsk- og bokmålsform *knult*, m) ‘ujevnhet, knort’. NO (6:709-710) har også betydningen ‘knaus, knoll’, belagt blant annet i Fjaler. Det nærmeste jeg kommer et tilsvarende færøysk ord er hankjønnsordene *knolli* og *knortil*, begge med betydningen ‘knort’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnene *Skarknolten, Skurveknolten*.
- knúkur** (m, norrønt *knjúkr* m) ‘stor fjellknatt’. Det finnes ikke noe bokmåls- eller nynorskord tilsvarende *knúkur*, men det finnes lignende ord på fjellknatter, som *knolt*, *knult* (se ovenfor), *nut*, vi har jo dessuten ordet *knoke* (m, dial. *knuke*, m) ‘fremstående del av skjelett’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i

navnet *Knúkur*.

-kor (n, norrønt *kórr*, m) ‘del av kirken der alteret står, avdelt rom’. Den færøyske formen er *kór* (n). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Koret*. Det er navn på et søkk i fjellet, og må derfor være et sammenligningsnavn.

-krampe (m, fra lavtysk, sammenheng med *krum*) ‘u-formet jernkrok’. Den færøyske formen er *krampi* (m). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Krampane*. Ordet *krampe* har også betydningen ‘kratt av busker og krokete trær’ i noen dialekter (NO 6:1018), men ettersom *Krampane* i materialet er navn på en steinformasjon er det vel helst snakk om et sammenligningsnavn.

-krok (m, norrønt *krókr*, m) ‘bøyd gjenstand; sving; hjørne’. Den færøyske formen er *krókur* (m). Navneleddet finnes som hovedledd bare i ett navn i det norske materialet: *Krokane*.

-krypling (m, norrønt *kryppill*, *krypplingr*, m) ‘funksjonshemmet, ufør person’.

Nynorskformen er *krøpling* (m), og den færøyske formen er *krypil* (m). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Kryplingen*, som er navn på en bratt slåttemark.

-krå (f, norrønt *krá*, *kró*, f) ‘krok, hjørne’. De mest nærliggende færøyske formene er *krókur* (m) ‘krok, hjørne’ og *krógv* (f, med kasusformene *kráar* (genitiv entall) og *kráir* (nominativ flertall)) ‘gjemme- eller skjulested’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Kråna*. Her har det kommet en innskutt *n* mellom ordstammen og bøyningssendelsen (bestemt form entall): *krå* + *n* + *a* (jf. **-tå**, **-øy**). Denne *n*-en er en rest av det norrøne bøyningssystemet, der hunkjønnsord fikk den bestemte artikkelen *-in* (*i*-en falt som regel bort dersom substantivet endte på en vokal), og så har ordet fått den bestemte hunkjønnsartikkelen *-a* i tillegg.

-kvie (f, nynorskform *kve*, f, norrønt *kví*, f) ‘innhegning for krøtter’. Færøysk har et ord *kvíggj* (Matras nevner også formen *kví*) med omtrent samme betydning som det norske, men ifølge ordbøkene og Matras er dette et gammeldags og foreldet ord (1932:190). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet: *Klettakvia*, *Kvia* (tre ganger). De tre usammensatte *Kvia*-navnene har tonem 2, og må derfor komme av en svak form ‘kvie’, ettersom den sterke bokmåls- og nynorskformen *kve* har tonem 1 i bestemt form. Dialektformen *kvie* er å finne i NO (6:1375), med belegg fra blant annet Fjaler.

-kvile (n) ‘hvilested langs vei’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Kvilet* (to ganger). Norrønt og færøysk har beslektede

substantiver, men ikke i intetkjønn eller med helt samme betydning: *hvila* (f), ‘hvile, seng’ (jf. nynorsk *kvile* (f)) og *hvild* (f) ‘hvile, ro’.

-kvileplass, se -plass

-køyse (f) ‘søledam, vannhull, liten vik’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Køysa*. I NO (6:1582) er dette ordet ført opp med mange og til dels vidt forskjellige betydninger, blant annet ‘søledam; liten vik; kjette, hunndyr, stakkar; lat person; kvinnehette av vadmel’. Ordet finnes også i nynorskordboken, men der bare med betydningene ‘kjette’ og ‘kyse’. Færøysk har ikke noe tilsvarende ord, mens i norrønt finner vi et *kausi* (m) ‘katt’. Ettersom *Køysa* er navn på en dyp bukt, må det være betydningen ‘søledam, vannhull, liten vik’ som er aktuell her.

-led (n, norrønt *hlið*, n) ‘åpning i gjerde som kan lukkes med grind eller stokker’. Den færøyske formen er *lið* (n). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Rindaledet*.

-lege (f, norrønt *lega*, f) ‘liggeplass, særlig for krøtter’. Den færøyske formen er *lega* (f). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Sauelegene* (to ganger).

-leire (f, norrønt *leira*, f) ‘leire; flat og leiret sjøbunn som ligger tørr ved fjære’. Færøysk har et ord *leir* (n) med betydningen ‘leire’, men uten betydningen ‘sjøbunn som ligger tørr ved fjære’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Leira* (to ganger).

-leiti (n, norrønt *leiti*, n) ‘synsvidde; noe som hindrer utsynet, høyde’. Nynorskformen er *leite* (n). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnet *Hagaleiti*, men finnes som forledd i to av de norske navnene: *Leitaelva* og *Leitavika*.

-lende (n, av *land*) ‘terreng, mark’. Den færøyske formen er *lendi* (n). Navneleddet finnes som hovedledd bare i ett navn i det norske materialet: *Åkrelendet*. Navnet kunne kanskje tolkes som bestående av et sammensatt appellativ (jf. *åkerland*), men ettersom en slik sammensetning ikke står i ordbøkene har jeg valgt å føre det opp her som et navn bestående av et hovedledd og et utmerkingsledd.

-leypur (m, norrønt *laupr* m, ‘laup, kurv, spann) ‘trekurv bestående av hjørnestolper med innføyde tremmer, til å bære på ryggen eller henge på kløvhest’. Nynorskformen er *laup* (m), med den litt forskjellige betydningen ‘oval eller rund treeske med hank på lokket, som blir holdt fast av to stolper i eskeveggen; tine’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnet *á Leypi*. (Om overgangen fra norrønt *au* til færøysk *ey*, se under **-hog**).

- li** (f, norrønt *hlið*, f) ‘bratt (fjell)skråning, dal- eller åsside, oftest med gress eller skog’. Den færøyske formen er *lið* (f), naturlig nok med en litt annen betydning siden det ikke er skog på Færøyene: ‘(gressbevokst) fjellside, sterkt hellende skrent’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnene *Styggelia*, *Stølslia*, *Bortheimslia*, *Hatlelia*.
- lind** (f, norrønt *lind*, f) ‘løvtre av slekten *Tilia*’. Den færøyske formen er *lind* (f). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Linda*, som er navn på et nes der det tidligere har vokst mye lind.
- lægd** (f, norrønt *lægð*, f) ‘langstrakt søkk i lendet, dal, flate som ligger lavt’. Både nynorskformen og den færøyske formen er *lægð* (f). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Kråkelægdene*.
- løype** (f, av norrønt *hleypa* ‘få til å løpe’, av *hlaupa* ‘løpe’) ‘skispor; oppmerket vei for terrengløp; bratt sted der man renner tømmer nedover’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Løypet*, der det er navn på et bratt fjell. Det er dermed den siste betydningen av ordet som er aktuell her. Færøysk har verbene *leypa* ‘løpe’ og *loypa* ‘få til å løpe’, men ikke noe tilsvarende substantiv. Ettersom navnet har intetkjønn, ville det være naturlig å tolke det som bestemt form av *et løp/laup*, øy-diftongen kunne da være et dialekttrekk. Men navnet har tonem 2, noe som peker mot at det er bestemt form av *løype*, og at intetkjønnsendelsen skyldes genusskifte. Likevel finnes ikke *løype* som intetkjønnsord i Beitos ”Genusskifte i nynorsk”. I NO (seddelarkivet og grunnmanuskriptet på Internett, se litteraturliste) finnes det derimot flere eksempler på at *løype* har intetkjønn, da med betydninger som ‘bane, skeid (jf. skiløype); trang dal i høyfjellet; renne, kjelkebakke; skirenn; bratt bakke eller berglende der man får frem skogsvirke’.
- maður** (m, norrønt *maðr*, m) ‘mann, menneske, ektemann’. Nynorskformen er *mann* (m). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet (i akkusativformen *mann*), i navnet *Uppi á Mann*, som er navn på en klippe. Matras skriver at *maður* er mye i bruk i færøyske stedsnavn, særlig som navn på oppragende stener og tinder, ettersom disse ofte kan se ut som en mann på avstand (1932:204). Det at navnet har preposisjonen *á* + akkusativformen *mann* indikerer at det er snakk om bevegelse til et sted, noe som er uventet i denne sammenhengen. En dativsform *Uppi á Manni*, som indikerer opphold på et sted, ville ha vært rimeligere å vente siden det er snakk om et stedsnavn. Eivind Weyhe skriver at formen *Uppi á Mann* kan være en dativform med en slags apokope, og forklarer videre at ”som appellativ hedder *maður* alltid *manni* i

dativ. Men propriier opfører sig ikke altid som de tilsvarende appellativer” (Eivind Weyhe i e-post til Tom Schmidt 15/2-2008). På kartet over Leirvík i *Færøernes Kortlegning* (kartblad M 14 *Klaksvig*) er navnet, interessant nok, bare skrevet *Maður*.

-mann, se **-maður**

-matará, se **-á**

-merr (f, norrønt *merr*, f) ‘voksen hunnhest’. Den færøyske formen er *mer* (f). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Merra*, som er navn på et lite nes.

-mjækki (m) ‘noe langt og smalt; innsnevring; smal (utydelig) sti, fjellvei’. Jeg finner ikke noe tilsvarende norsk eller norrønt ord, men *mjækki* har vel sammenheng med det norske adjektivet *mjá* (norrønt *mjár*, *mjór*) ‘slank, smal, tynn’ og det norrøne *mjókka* ‘bli smalere, trangere’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnet *Mjækki*, som er navn på et område i utmarken.

-myr (f, norrønt *mýrr*, f) ‘fuktig og flatt lende med planter som bygger opp et torvlag’. Den færøyske formen er *mýri/mýra* (f). Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og det færøyske materialet, i navnene *Myra* (to ganger), *Stølsmyra*, *Hamnamyra*, *Myrane*, *Nøstmyra* (N), *Uppi á Mýri* (F).

-møl (f, norrønt *møl*, f) ‘strandbredd dekket med rullestein, morenegrus’. Ifølge Matras finnes i stedsnavn også betydningen ‘parti dekket av småsten og grus’ (1932:212). Nynorskformen er *møl* (f/m), men navneformer med *ø* finnes også i Norge, for eksempel øynavnet *Mølen* i Oslofjorden. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnet *i Møl*.

-mørk (f, norrønt *mørk*, f) ‘vektenhet; pengeenhet; gammelt jordemål’. Nynorskformen er *mark*. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnene *Biskupsmerkur*, *Uppi-i-stovu-merkurnar*, *Jógvansstovumerkurnar*, *Heiðriksmørk*, *Gerðismørk*, *Sporamørk*, *Húsamørk*, *Eggjarmørk*. Det færøyske ordet *mørk* er egentlig to homonymer, med forskjellige bøyningsmønstre. *Mørk* - *markar* - *merkur* (f) har betydningene ‘vektenhet, pengeenhet; gammelt jordemål’, mens *mørk* - *markar* - *markir* (f) har betydningen ‘skog, villmark’. Forholdet er tilsvarende på norrønt, *mørk* - *merkr* har betydningen ‘vektenhet, pengeenhet, mens *mørk* (f) - *markar*, *merkr* (gen) - *mørku* (dat) - *markir* - *merkr* (pl) har betydningene ‘mark, utmark, skog, ubygget land’. De tre første færøyske navnene må ha den første betydningen ut fra bøyningsformen *merkur*. For resten av navnene er det vanskelig å velge betydning bare ut fra bøyningsformen, men ettersom de alle sammen er navn på jorder, er vel

den første betydningen mest nærliggende også her.

-nakke (m, norrønt *hnakki*, m) ‘nakke, bergknatt’. Den færøyske formen er *nakki* (m).

Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnene *Kalvenakken*, *Nakken*.

-nes (n, norrønt *nes*, n) ‘tange, spisst og smalt landstykke som stikker ut i sjøen’. Den færøyske formen er *nes* (n). Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og i det færøyske materialet, i navnene *Heggnes*, *Kalvekløvneset*, *Kviteneset*, *Loteneset*, *Rørneset*, *Luteneset*, *Neset*, *Nesjane*, *Skulehusneset*, *Sletteneset* (N), *Toftanes* (F). Flertallsformen *Nesjane* er en form som henger igjen fra norrønt, der genitiv flertall av *nes* var *nesja*. I moderne norsk ville man vente en flertallsform *nesa* eller *nesene*.

-nipe (f, norrønt *gnípa*, f) ‘fremlutende fjelltopp, berghammer med bratt fremside’. Den færøyske formen er *nípa* (f). Navneleddet finnes bare som hovedledd i ett av de norske navnene, *Nípa*.

-nov (f, norrønt *noḡf*, f) ‘laft, utvendig hjørne på hus’. Den færøyske formen er *nøv* (f), med betydningen ‘utstående klippeparti, forberg, noe som stikker seg ut i terrenget’. Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og det færøyske materialet, i navnene *Nova* (to ganger), *Norde Nova*, *Søre Nova* (N), *Navirnar* (to ganger) (F). Alle navnene står i bestemt form, og de to færøyske står i flertall. Alle de fire norske navnene er navn på fjellpartier eller høydedrag, så ordet *nov* ‘hushjørne’ er brukt sammenlignende.

-nysp(e)? Dette navneleddet finnes som hovedledd bare i ett navn i det norske materialet, *Nyspene*. Jeg har ikke klart å finne ut hvilket ord som ligger til grunn for navnet. Det finnes ingen lignende ord eller navn hverken i nynorsk-eller bokmålsordboken, i NO eller i NG, og heller ikke i den norrøne eller de færøyske ordbøkene. Det nærmeste jeg kommer i NG er en gård i Bremanger som heter *Nesbø* med uttalen /’nøsspe/ (NG XII:380), men det er lite sannsynlig at *Nyspene* kommer av et sammensatt navn med *-bø* ettersom det ifølge Fylkesarkivet er navn på noen fjellknauser. I *Fjaler Gards-* og *Ættesoge* er riktignok *Nyspene* navn på gnr. 44,12, men dette bruket ble ikke utskilt før i 1969 (Fagerheim 1976:38).

-opnahjallur, se **-hjallur**

-oyri (f, også i formen *oyra*, norrønt *eyrr*, f) ‘slette langs stranden, grusete strandbredd, lav og sandete landtunge’. Nynorskformen er *ø(y)r* (f). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i dobbeltnavnet *Ranggil og Brúsoyri*.

-pallur (m, norrønt *pallr*, m) ‘avsats i fjellvegg; forhøyning’. Nynorskformen er *pall* (m).

Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnet *á Pøllum*.

-partur (m, norrønt *partr*, m) ‘part, del, stykke’. Nynorskformen er *part* (m).

Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnene *Haugeparten fyri innan innari partur*, *Haugeparten fyri innan ytri partur*.

Sammensetningen *haugapart(ur)* er en fordansket form, den færøyske formen er *hagapartur*. Det finnes ikke noen tilsvarende sammensetning i de norske ordbøkene. En god forklaring av ordet finner vi i Eivind Weyhes artikkel ”Marknavne i en færøsk bygd”: ”Bygdens udmark [...] kunne være udelt fællig, dvs. fælleseje for hele bygdens jordejere, eller den kunne være inddelt i haugeparter, som hver kunne bruges af en eller flere indbyggere” (1992:62)

-plantefelt, se **-felt**

-plass (n, norrønt *plaz*, n) ‘flatt, åpent areal; sted, lokalitet; husmannsplass’. Den færøyske formen er *pláss* (n). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnene *Kvileplasset*, *Plasset*, *Jakobplasset*. Navnene har intetkjønnsendelse (som i norrønt og færøysk) selv om ordet *plass* er hankjønn både i bokmål og nynorsk, men hos Beito er det ført opp som *Plass* (m (n)). I seddelarkivet til NO er *plass* belagt som intetkjønnsord blant annet i Hardanger, Røldal, Melhus og Setesdal, og Ivar Aasen skriver i sin ordbok (1873:569) at *plass* noen steder (uten å nevne hvilke steder) er et intetkjønnsord. *Kvileplass* er et sammensatt appellativ med betydningen ‘hvilested’.

-plet(e)? Dette navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Musapletane*. Jeg har ikke klart å finne ordet *plet(e)* noe sted, men i NG finnes et navn *Pleten*, som er gård nummer 149 i Sigdal. Om dette navnet står det at det er ”Bestemt Dativ af Folkespr. plita f., Græsplet, Grønning mellem Skog eller Klipper” (NG V:197). Den samme betydningen er å finne hos Aasen (1873:570). Ordet *plite* (f) finnes også i NO (grunnmanuskriptet på Internett, heretter forkortet NOg), der har det betydningen ‘liten grasgrodd flekk i skog el. millom berg, (gras)glenne’ og er belagt i Nordhordland, Sogn, Sunnfjord og Sunnmøre. Ordet er dessuten utmerkingsledd i to av navnene i materialet mitt, *Plethammaren* og *Pletråsa*. Færøysk ser ikke ut til å ha noe tilsvarende ord. *Musapletane* er navn på en beitemark som tidligere ble slått, så lokaliteten stemmer godt med betydningen av *plite*. Overgangen fra *i* til *e* er en del av en forandring som skjedde i språket i mellomnorsk tid, der de gamle, korte vokalene åpnet seg og fikk en slakkere uttale (Indrebø 2001:209). Den samme vokalforandringen har skjedd i ordet **-res** (norrønt *ris*), se dette.

-poll (m, norrønt *pollr*, m) ‘liten fjord, vik med trangt innløp; pytt, kulp’. Den færøyske

formen er *pollur* (m). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Pollen*.

-rap (n, av verbet *rape*, norrønt *hrapa*) ‘utglidning, ras’. Færøysk har verbet *rapa*, men ikke det tilsvarende substantivet. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnene *Følsrapet*, *Moldrapet*.

-rein(e) (f, norrønt *rein/reina*, f) ‘gressgrodd strimmel eller gressbakke i åkerkant; langstrakt voll av jord eller grus’. Den færøyske formen er *rein* (f). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnene *Rustareina*, *Skjorareina*. Ettersom begge navnene er sammensatte, er det ikke mulig å avgjøre om det er det sterke eller svake substantivet som utgjør hovedleddet. NO er heller ikke til hjelp når det gjelder å finne ut hvilken av substantivformene som er aktuell i Fjalerdialekten. Jofrid Holter (1983:112) har derimot ført opp den svake formen *reine* som hovedledd i fem navn i sin hovedoppgave (*Reinene* (tre ganger), *Røysåkrereina* og *Storåkrereina*), og da er det rimelig å gå ut fra at den svake formen ligger til grunn også i mitt materiale.

-res (n, norrønt *ris*, n) ‘høyeste punkt på en bakke eller høyde, jordrygg’. Færøysk har ikke noe substantiv tilsvarende det norske *res*, men de har verbet *rísa*, og substantivet *ris* (n) med betydningen ‘det å reise, reisning’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Reset*. Om vokalforandringen fra *i* til *e*, se **-plet(e)**.

-rind(e) (m, f) ‘berg- eller jordrygg, rime’. Færøysk har ikke noe tilsvarende ord, følgelig finnes navneleddet som hovedledd bare i det norske materialet, i navnene *Larsrinda*, *Rinda* (to ganger), *Rindane*. *Rinde* er et hunkjønnsord på nynorsk, men NOg har eksempler på en sterk hunkjønnsform *rind*. Begge forekomstene av det usammensatte *Rinda* har tonem 1 og må derfor komme av den sterke formen. Også *Larsrinda* kommer av hunkjønnsformen på grunn av a-endelsen. Hvilken av formene *Rindane* kommer av er det ikke mulig å si ut fra skriftformen, ettersom både hunkjønns- og hankjønnsord kan få endelsen -ane i flertall (Holter 1983:28-29). Det er likevel mest sannsynlig at det også her er snakk om det sterke hunkjønnsordet ettersom det utgjør hovedleddet i de andre navnene.

-rók (f) ‘avsats, hylle i klippevegg’. Jeg har ikke klart å finne noe tilsvarende norsk ord, hverken i ordbøkene eller dialektene, og heller ingen norrøn form. Men Christian Matras skriver følgende om navneleddet (1932:229):

rók f. 1. skraanende Afsats mellem to Hamre. 2. Klippeafsats, spec. Hylde i en Klippevæg. At Ordets Vokal oprindelig er *á* fremgaar af genitiven *rákar*. Betydning

1. leder Tanken hen paa nyno. *raak* f. bl. a. 'Vej, Gangsti for Kreaturer', da man netop bruger disse Fjeldafsatser til at drive Faarene igennem under Fjeldgangen. Derimod kunde Betydning 2. udgaa fra isl. *rák* f. 'Stribe, Fure', no. *raak* f. 'Stribe, aare i Bjerg'. Sandsynligvis er saaledes to forskellige Ord faldet sammen i fær. *rók*. Ordet er et af de alleralmindeligste i Stednavne.

Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet (men se under **-råk**), i navnene *Sjóvarrókin*, *Rókin*, *Eggjarrøkurnar*, *Breiðarók*, *Mjáarók*, *Keldurøkur*. De er alle navn på fjellsider eller klipper. De tre første navnene står i bestemt form, og navnene *Eggjarrøkurnar* og *Keldurøkur* står i flertall. Flertallsformene har vokalforandring fra *ó* til *ø*, i likhet med flere andre færøyske hunkjønnsord, for eksempel *klógur* - *kløur*, *móðir* - *møður*, *dóttir* - *døtur*.

-rot (f, norrønt *rót*, f) 'den delen av en plante som går ned i jorden'. Den færøyske formen er *rót* (f). Navneleddet finnes som etterledd bare i det norske materialet, i navnet *Rota*.

-rust (f, norrønt *rust* i stedsnavn) 'liten skog, (skogkledd) rygg; lite høydedrag; utslått'.

Færøysk har et ord *rust* (f) med noe av den samme betydningen: 'fjellrygg, utstående kant i fjellside; hvalrygg'. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Rusta*.

-ryggur (m, norrønt *hryggr*, m) 'rygg, ås, høyderygg'. Nynorskformen er *rygg* (m).

Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnene *Trylluryggur*, *á Ryggi*.

-røyr (f/n, norrønt *reyrr*, m/f) 'siv'. Det færøyske ordet *rør* (n) har betydningen 'sylinderformet kanal' (som også finnes i norsk), men ikke betydningen 'siv'.

Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Røyra*, som er navn på en beitemark som tidligere var utslått.

-røyte (f, av verbet *røyte*, norrønt *reyta*) 'løsnet hår; tid med rått vær; doven person'. Færøysk har også verbet *royta*, men ikke noe tilsvarende substantiv med samme betydning som det norske. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Røyta*. Det er navn på en dyrket eng, så hvilken av betydningene som ligger til grunn her er ikke godt å si.

-råk (f, norrønt *rák*, n) 'sti, tråkk'. Det finnes et færøysk ord *rák* (n), men det har betydningene 'det å reke, skyenes drift, helling' (men se under **-rók**). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Råka*, som er navn på et sauebeite.

- rås** (f, norrønt *rás*, f) ‘gangsti, krøtteri; råk, seilrenne i skjærgård; dyp og fiskerik renne i havbunnen’. Den færøyske formen er *rás* (f), men uten betydningene ‘råk, seilrenne, renne i havbunnen’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnene *Kvileplassråsa*, *Pletråsa*, *Råsa*, *Øvste Råsa*. Alle disse fire er ifølge Fylkesarkivet navn på enten en ”kyrarås” eller en ”beisterås”, så det er bare de to første betydningene av ordet som er aktuelle her.
- sete** (m, norrønt *-seti* (bare i sammensetninger), m, av *sitje*) ‘bak, ende; berghylle, pall’. Færøysk har et ord *seta* (f) med liknende betydning: ‘det å sitte; sted i fuglefjell hvor man kan sitte og holde en annen mann i tau; bak, ende’, men også et intetkjønnsord *setur* ‘sitting; fuglers sitteplass; tilfluktssted; sete på stol; tilhold, hus; bak, ende’ (se nedenfor). Hunkjønnsordet *seta* ‘sitting, tilhold på et sted, folkesamling, sete’ fantes også i norrønt, i moderne nynorsk har det formen *sete* (f) og betydningene ‘det å sitte, sitting, merke etter der man har sittet’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnene *Brødseten*, *Nedste Seten*, *Nedste Skredseten*, *Skredseten*, *Øpste Skredseten*, *Øvste Brødseten*, *Seten*, *Trøskeseten*. Alle disse navnene er navn på lokaliteter som beitemark, flate i terrenget og sete i terrenget eller fjellet, så betydningen ‘berghylle, pall’ er den aktuelle her.
- setur** (n, norrønt *setr*, n) ‘sitting; fuglers sitteplass; tilfluktssted; sete på stol; tilhold, hus; bak, ende’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i ett navn i det færøyske materialet: *Manssetrið*. Det norrøne ordet *setr* har en litt snevrere betydning, men har i tillegg betydningen ‘seter, støl’ som mangler i færøysk. Det nynorske ordet *seter*, som kommer av norrønt *setr* og er det norske ordet som i form ligner mest på det færøyske *setur*, har bare betydningen ‘støl, beiteområde med hus, sommerbeite på fjellet, seterhus’. De nynorske ordene *sete* (m, norrønt *-seti*) ‘bak, ende, berghylle, pall’, *sete* (f, norrønt *seta*) ‘det å sitte, sitting, merke etter der man har sittet’ og *sete* (n, norrønt *sæti*) ‘sete på stol, tilhold’ dekker derimot de fleste betydningene av det færøyske *setur*. Alle disse ordformene, og også ordet *seter*, stammer fra det norrøne verbet *sitja*, så det at de til en viss grad overlapper hverandre og er vanskelige å skille fra hverandre, har sin naturlige forklaring i at de er så nært beslektet.
- side** (f, norrønt *síða*, f) ‘del av dyre- eller menneskekroppen; ytterflate’. Den færøyske formen er *síða* (f). Navneleddet finnes som hovedledd bare i ett av de norske navnene, *Kvalsida*. Det er navn på en bratt hammer som går ned i sjøen, så navnet er vel et sammenligningsnavn.
- sjø** (m, norrønt *sjór*, *sjár*, *sær*, m) ‘hav(område), innsjø’. Den færøyske formen er *sjógvur*

- (m, om vokalforsterkningen *gv*, se **-brúgv**). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Songsjøen*.
- skalle** (m, norrønt *skalli*, m) ‘panne, hode; grunne i sjøen; tørr, steinet jordrygg’. Den færøyske formen er *skalli* (m). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Skallen*, som er navn på en grunne.
- skar** (n, nynorsk også *skard*, norrønt *skarð*, n) ‘hakk, (fjell)kløft’. Den færøyske formen er *skarð* (n). Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og i det færøyske materialet, i navnene *Hovlandskaret*, *Kaldekløvs-karet*, *Bortheimsskaret*, *Kråkeskaret*, *Blomskaret*, *Skaret* (N), *Undir Skarði*, *Skarð*, *Heimastaskarð*, *Miðskarð*, *Yttaskarð* (F).
- sker** (n, norrønt *sker*, n) ‘bergrygg i sjøen’. Nynorskformen er *skjer* (n). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnet *Skræpusker*.
- skor** (f, norrønt *skor*, f) ‘berghylle; trang kløft i bergside; flate under et berg’. Nynorskformen er *skør*, og den færøyske formen er *skor* (f). Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og det færøyske materialet, i navnene *Britaskora*, *Bøskora*, *Olaskora*, *Norde Skora*, *Storeskora*, *Garnskorane*, *Rotevedskorane*, *Skorane* (to ganger) (N), *Skorarnar* (F). Alle navnene har bestemt form, og det færøyske og de tre siste av de norske står i flertall. Siden *skor* er et hunnkjønnsord ville man vente å få flertallsendelsen *-ene* i bestemt form, men som nevnt ovenfor under **-rind(e)**, kan både hankjønns- og hunkjønnsord få endelsen *-ane* i Fjalerdialekten.
- skriða** (f, norrønt *skriða*, f) ‘skred, masse av stein, jord eller snø som raser eller har rast ned en skråning’. Nynorskformen er *skred* (n), men en hunkjønnsform *skrede* finnes ifølge NOg i dialekter flere steder i landet, for eksempel i Telemark, Hallingdal og Gudbrandsdalen. Her finnes også en uttale med *i*, som dermed ligger nærmere den færøyske formen. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnet *Stóraskriða*.
- skulehus** (n) ‘skolebygning’. Den færøyske formen er *skúlahús* (n). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Skulehuset*. Det sammensatte appellativet finnes ikke på norrønt, men norrønt har ordet *hús* (n) og sammensetninger som *skólabók*, *skólabróðir* m.fl.
- slit** (n, norrønt *slit*, n) ‘det å slite, hardt arbeid; slitasje; forstrekking’. Den færøyske formen er *slit* (n). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Slitet* (i *Fjaler Gards- og Ættesoge* kalt *Øyaslitet* (Fagerheim 1976:40)), som er navn på et smalt eid.

- slætte** (f, av *slått*) ‘slått, slåtte, gressmark eller engstykke der man slår gress’. Færøysk har beslektede ord, som *slóttur/sláttur* (m) ‘det å slå gress’, *slóttubøur* (m) ‘innmark som blir slått’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Slættene*, som er navn på en utslått.
- slætti** (m, norrønt *slétta*, f) ‘flate, (mindre) slette’. Nynorskformen er *slett(e)* (f). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnene *Ovastislætti*, *Miðslætti*, *Niðastislætti*.
- stabbur** (n, egentlig *stavbur*) ‘matbod, forrådshus (på stolper)’. Færøysk har ikke noe tilsvarende ord. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Stabburet*, som er navn på en eng der det tidligere stod et stabbur.
- stall** (m, norrønt *stallr*, m) ‘hus eller rom for hester’. Den færøyske formen er *stallur* (m), også med betydningen ‘fremspringende fjellkne, avsats i fjellvegg’. Ifølge Matras finnes betydningen ‘avsats i fjellside’ også i Nordhordland (1932:264). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Stallane*. Definisjonen av *stall* slik den står i nynorsk- og bokmålsordboken passer ikke så bra her, ettersom *Stallane* ifølge Fylkesarkivet er navn på ”Gammalt kvile, mjølkeplass, beitemark. flatt terreng”. Men i NOg finnes en betydning ‘flatt, fasttråkket lag, særlig om det laget av møkk osv. som dyrene står på’. Belegget for denne betydningen kommer fra Sunnhordland, men det er likevel rimelig å anta at det er denne betydningen som ligger til grunn i navnet *Stallane*. En annen mulighet er at navnet er brukt i overført betydning om et sted der hestene pleide å stå.
- stein** (m, norrønt *steinn*, m) ‘stein, berg, fjell’. Den færøyske formen er *steinur* (m). Her ser vi at det færøyske ordet har fått nominativsendelsen *-ur* uten at den har bakgrunn i den norrøne formen av ordet, på samme måte som i *botnur* (se dette). Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og det færøyske materialet, i navnene *Merkingssteinen*, *Byttesteinen*, *Gulesteinen*, *Haraldsteinen*, *Josteinen*, *Storesteinen* (to ganger), *Klovnesteinane* (N), *Fjallsteinur*, *Hattarsteinur*, *Klovningarsteinur*, *Flesjarsteinur*, *Hvílingarsteinur*, *Siggusteinur*, *Konusteinur*, *Lírasteinur* (F). Alle de norske navnene står i bestemt form (det siste også i flertall), mens alle de færøyske står i ubestemt form.
- stelle** (n, av *stall*) ‘plass, sted’. Færøysk har et ord *stelli* (n), men med en noe annen betydning: ‘liten, smal avsats i fjellvegg’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Stellet*. Det finnes også et norsk substantiv *stell* (n) ‘det å stelle, orden, sett av enkeltting som hører sammen’. Ut fra skriftformen er det ikke

mulig å si hvilket av ordene som ligger til grunn her, men ettersom navnet har tonem 2 må det være det svake substantivet *stelle* navnet kommer av.

- stig** (m, norrønt *stígr/stigr*, m) ‘smal (gang)sti, tråkk’. Den færøyske formen er *stíggjur* (m), også med betydningen ‘avlukke for husdyr’. Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og det færøyske materialet, i navnene *Stigane*, *Stigen* (tre ganger) (N), *Fimmarka-stíggjur*, *Ennistíggjur*, *Royðustíggjur*, *Høgnastíggjur*, *Torvstíggjur*, *Stíggjurin* (F). Alle de usammensatte navnene står i bestemt form (de to norske og det siste færøyske), mens de som er sammensatt står i ubestemt form.
- stikke** (f, norrønt *stik(k)a*, f) ‘(tre)pinne, tynt trestykke’. Den færøyske formen er *stika* (f). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Stikka*, som er navn på et merkepunkt.
- strand** (f, norrønt *strond*, f) ‘stripe av landjord som grenser til vann’. Den færøyske formen er *strond* (f). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnene *Stranda*, *Bortheimstranda*.
- stykke** (n, norrønt *stykki*, n) ‘del (av noe), bit; (vei)strekning’. Den færøyske formen er *stykki* (n). Navneleddet finnes som hovedledd bare i ett navn i det norske materialet: *Stykket*.
- stø** (f, norrønt *stōð*, f) ‘sted på stranden der man kan dra opp en båt’. Den færøyske formen er *stōð* (f), også med betydningen ‘sted for bestemt virksomhet’ og en nyere betydning ‘stasjon’, men *stōð* kan også være oblik kasus av *stað* (n) ‘sted, plass’. Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og det færøyske materialet, i navnene *Bestefarstøa*, *Emanuelstøa* (N), *Brennistøð* (F). I det færøyske navnet er det nok betydningen ‘stasjon’ eller ‘sted, plass’ som er aktuell, ettersom *Brennistøð* er navn på en søppelinnsamlingsplass med forbrenningsovn. Det sammensatte ordet *brennistøð* finnes i ordboken, nettopp med betydningen ‘sted der søppel og rusk blir brent’.
- støl** (m, norrønt *stōðull*, m) ‘seter, melkeplass’. Den færøyske formen er *stōðil* (m, ‘melkeplass i utmarken’). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnene *Liastølen*, *Stølen*, *Øyastølen*, *Med Liastølen*.
- sund** (n, norrønt *sund*, n) ‘trangt farvann, fergested i elv’. Den færøyske formen er *sund* (n). Navneleddet finnes som hovedledd i ett navn i det norske materialet: *Heggnessundet*.
- tange** (m, norrønt *tangi*, m) ‘nes, lav, smal odde’. Den færøyske formen er *tangi* (m). Navneleddet finnes som hovedledd i både det norske og det færøyske materialet, i navnene *Tangane* (N), *Kráatangi*, *Tangarnir* (F).
- teig** (m, norrønt *teigr*, m) ‘mindre jordstykke, åker, eng eller skog som er utskiftet’. Den

færøyske formen er *teigur* (m). Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og det færøyske materialet, i navnene *Langeteigen* (N), *Krossteigar* (F).

-tindur (m, norrønt *tindr*, m) ‘pigg; tann på kam eller rive; høy og spiss fjelltopp’.

Nynorskformen er *tind* (m). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnene *Tindur*, *Sigatindur*, *Gøtunestindur*.

-tjo (n, norrønt *þjó*, n ‘tjukklår, seteball’) ‘ende av ljà eller sigd som går inn i skaftet; tange’.

Den færøyske formen er *tjógv* (n, om vokalforsterkningen i dette ordet, se under

-brúgv). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet

Tjoen. Navnet har hankjønnsendelse, selv om både den norrøne og den færøyske formen, samt oppslagsformen i nynorskordboken, har intetkjønn. Beito (1954:380) har ordet ført opp som *Tjo* (n (m, f)), og har maskulinformen belagt fra Nordfjord.

-torvgard (m) ‘gjerde av opplødd jord eller torv’. Den færøyske formen er *torvgarður* (m).

Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet

Torvagarden. Navnet har fått en fuge-*a* som ikke finnes i appellativet, og heller ikke i det navnet i materialet der *torvgard* forekommer som forledd: *Torvgardsgrinda*. NO gir ingen eksempler på bruk av *torva-* i sammensatte ord i Sogn og Fjordane (bare et par eksempler fra Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag og Rogaland), og søk i NG gir heller ingen resultater. Det er mulig at bruken av fuge-*a*-en er tilfeldig, Vigleik Leira skriver nemlig i *Ordlaging og ordelement i norsk* at sammensetningsfuge

[...] er eit felt som etter måten er lite regulert frå språkrøktarane si side, og der folk ofte er i tvil
[...] Der er ikkje noko gjennomgåande system som gjev reglar for fordeling av dei ulike
sambindingstypene på heile mengda av substantiv [...] Ein binde-*a* opptre i ein del tilfelle,
særleg i meir folkelege ord (Leira 1992:55, 56, 60).

-tripp (n, av *trippe*) ‘snartur; det å trippe’. Færøysk har ikke tilsvarende ord. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Trippet*. I nynorsk- og bokmåls-ordboken finnes *tripp* bare som hankjønnsord, og da fra engelsk *trip* ‘kort reise’. Hos Beito (1954:386, med henvisning til Indrebø 1921:147) finner vi derimot en intetkjønnsform, med forklaringen ”om bakke der ein lyt trippa oppetter, nytta i stadnamn”.

-trong (m, norrønt *þrøng*, f) ‘trangt sted, smal passasje, skar’. Den færøyske formen er *trongd* (f). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navet *Trongane*.

Både navnet og nynorskformen er hankjønn, mens den norrøne og den færøyske

- formen er hunkjønn. Beito (1954:387) har ordet ført opp som *trong* (m, f, (n?)).
- trøð** (f, norrønt *trǫð*, f) ‘innhegning til krøtter i utmarken, plass opptråkket av krøtter; jordstykke inngjerdet til oppdyrking’. Nynorskformen er *trø* (f/n). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnene *Sýnartrøð*, *Reynatrøð*, *Flatnatrøð*, *Garðstrøð ovara*, *Garðstrøð niðara*, *Trøðin*, *Trøðin norðanfyri Fossagil*. Alle navnene står i entall, de to siste i bestemt form.
- tuft** (f, norrønt *topt/tópt/tuþt/tompt*, f) ‘sted det det står eller har stått et hus, byggegrunn, tomt, spor etter bebyggelse’. Den færøyske formen er *toft* (f). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Tuftene*, men forekommer som forledd i det færøyske materialet i navnet *Toftanes*.
- túgva** (f, norrønt *þúfa*, f) ‘rund, liten forhøyning’. Nynorskformen er *tu(v)e* (f). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnet *Djúptúgván*.
- tun** (n, norrønt *tún*, n) ‘samling av hus som hører til et gårdsbruk, gårds plass’. Den færøyske formen er *tún* (n). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnene *Edvardtunet*, *Tunet*.
- tå** (f, norrønt *tá*, f) ‘tå (på fot); fremstikkende del av noe’. Også ‘bar mark, telefri jord’, av norrønt *þá* (f). Den færøyske formen er *tá* (f). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnene *Bergståna*, *Hovdetåna*, *Langetåna*, *Lutetåna*, *Norde Holmatåna*, *Søre Holmatåna*. De er alle navn på berg eller nes, så betydningene ‘tå’ (som sammenligningsnavn) og ‘fremstikkende del’ er de aktuelle her. Alle navnene har fått innskutt en *n* mellom ordstammen og bøyningsendelsen (bestemt form entall): *tå + n + a* (jf. **-krå**, **-øy**). Om opprinnelsen til innskutt *-n*, se under **-krå**.
- ur** (f, nynorsk også *urd*, norrønt *urð*, f) ‘(skrått) lende dekket med (store) steiner’. Den færøyske formen er *urð* (f). Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og i det færøyske materialet, i navnene *Kjerringeura*, *Joura*, *Urene* (to ganger), *Ormura* (N), *í Urðum*, *Urðin Bølluta* (F). De norske navnene og det siste færøyske står i bestemt form, og *Urene* og *í Urðum* står i flertall.
- vad** (n, norrønt *vað*, n) ‘vadested’. Den færøyske formen er *vað* (n). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Lervadet*.
- vatn** (n, norrønt *vatn*, n) ‘vann (ferskvann), innsjø’. Nynorskformen er *vatn* (n). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det færøyske materialet, i navnene *Stóravatn*, *Lítlavatn*.
- veg** (m, norrønt *vegr*, m) ‘strekning; retning; ferdselsåre’. Den færøyske formen er *vegur* (m). Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og det færøyske materialet, i navnene *Skiftingsvegen*, *Fjellvegen* (N), *Urðarvegurin*, *Millum Vegir* (F).

- vie** (m, norrønt *viðir*, m) ‘buskformede arter av slekten pil, busk av vier’. Nynorskformen er *vier* (m), men dialektformen *vie* (f) finnes hos Ivar Aasen (1873:930). Det tilsvarende færøyske ordet er *viðja* (f). Norrønt har også ordet *viðja* (f), men det har betydningen ‘vidje, vridt kvist’. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnet *Viene*.
- vik** (f, norrønt *vík*, f) ‘liten bukt, innskjæring i strandlinjen, liten fjordarm’. Den færøyske formen er *vík* (f). Navneleddet finnes som hovedledd både i det norske og i det færøyske materialet, i navnene *Bryggjevika*, *Kalveklovvika*, *Leitavika*, *Likkjevika*, *Stigvika*, *Stølsvika*, *Bortheimsvika*, *Djupevika*, *Geitavika*, *Hovdevika*, *Johansvika*, *Maravika*, *Vikane*, *Storevika* (N), *Leirvík*, *Inni á Víkum*, *Kettuvík*, *Úti á Vík* (F). Alle de norske navnene står i bestemt form, mens alle de færøyske står i ubestemt form. Bare ett av navnene står i flertall: *Inni á Víkum*.
- voll** (m, norrønt *vøllr*, m) ‘gressmark, engslette, slåttemark’. Den færøyske formen er *vøllur* (m). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet: *Kleivavollen*, *Vollen*, *Vellene*.
- øy** (f, norrønt *ey*, f) ‘landområde med vann på alle kanter; eng, engslette, lavlende langs elv’. Den færøyske formen er *oyggj* (f), her har det skjedd en vokalstyrking av diftong i utlyd, jf. vokalstyrkingen som ble kommentert under **-brúgv**. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnene *Dalsøyna*, *Øyna*, *Ytreøyna*. Alle navnene har fått innskutt en *n* mellom ordstammen og bøyningsendelsen (bestemt form entall): *øy + n + a* (jf. **-tå**, **-krå**). Om opprinnelsen til innskutt *-n*, se under **-krå**.
- åker** (m, norrønt *akr/ákr*, m) ‘dyrket jordstykke’. Den færøyske formen er *akur* (m). Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnene *Metteåkeren*, *Myraåkeren*, *Råkaåkeren*, *Bakkeåkeren*, *Grindaåkeren*, *Klevåkeren*, *Meslandsåkeren*, *Storeåkeren*.
- ås** (m, norrønt *áss*, m) ‘høyderygg, fjellrygg, bærebjelke’. Den færøyske formen er *ásur* (m), men på færøysk er det betydningen ‘bjelke’ og lignende som er den vanligste, betydningen ‘fjellrygg’ er gammeldags og sjelden. Navneleddet finnes som hovedledd bare i det norske materialet, i navnene *Likkjeåsen*, *Storåsen*.

Kommentarer

Materialet i denne oppgaven består, som nevnt i innledningen, av rundt 320 norske og 180 færøyske navn. Disse fordeler seg på 167 ulike hovedledd, som har blitt gjennomgått i denne listen. Av disse leddene er det 39 som bare finnes i det færøyske materialet, 98 som bare

finnes i det norske materialet, og 30 som er felles for de to navnesamlingene. At fordelingen mellom hovedleddene i det norske og det færøyske materialet er såpass skjev, skyldes nok for en stor del at det norske materialet inneholder mange flere navn enn det færøyske. Men fordelingen kommer nok også an på en del tilfeldigheter, for som det fremkommer av listen ovenfor, har de hovedleddene som bare finnes i det norske materialet, i de fleste tilfeller et tilsvarende ord i færøysk, og omvendt. Bruken av etterledd i de to materialene er selvfølgelig også avhengig av hvordan landskapet på de forskjellige stedene ser ut. Siden det ikke finnes noen holmer ved Leirvík er det ikke så rart at vi ikke finner noen lokaliteter der med navn på *-holme*, selv om dette er et eksisterende ord i færøysk. Så godt som alle ordene som finnes som hovedledd, har bakgrunn i et norrønt ord, og siden både færøysk og norsk har utviklet seg fra norrønt, er det ikke annet å forvente enn at de har mange felles og tilsvarende ord.

Alle hovedleddene består av substantiv, med unntak av navnet *Grønene*, som ser ut til å være et adjektiv som har fått substantivendelse.

Gustav Indrebø skriver i ”Stadnamni i ei fjellbygd” at ”til grunnord vert for det aller meste brukt ord for geografiske umgrip, sjeldan etter maaten andre” (1921:156). Dette stemmer godt for materialet i denne oppgaven, de aller fleste hovedleddene består av ord for geografiske lokaliteter (selvfølgelig med unntak av navn på bygninger, inngjerdinger osv). Men vi finner også eksempler på at geografiske lokaliteter (ikke menneskeskapte) har fått andre typer ord som hovedledd i navnet, da helst brukt som sammenligning: *Broka*, *Gygra*, *Prestehaudet*, *Koret*, *Krampane*, *Kryplingen* og *Merra*.

Inndeling av utmerkingsleddene

I denne delen av oppgaven vil jeg ta for meg de sammensatte navnene, og se på hva slags typer utmerkingsledd (forledd) som forekommer i dem. Når man skal lage en slik inndeling har man mange muligheter når det gjelder å velge kategorier, avhengig blant annet av hvor detaljert inndeling man vil ha. Men før jeg kommenterer inndelingen jeg har foretatt, vil jeg sile ut en egen kategori: navn som har sammensatte utmerkingsledd. Disse sammensatte leddene er vanskelige å skulle kategorisere som for eksempel ”personbetegnelser” eller ”dyrebetegnelser”, nettopp fordi de består av to forskjellige ord. Jeg kommenterer dem derfor i et eget avsnitt nedenfor.

Et lite problem som oppstår når man skal sile ut disse sammensatte leddene, er hva man skal gjøre med de ordene som er sammensatte, men som likevel kan være egne appellativer. Et eksempel finner vi i navnet *Samognarbøur*, der man kan diskutere hvorvidt *samognar* er et eget ord, eller om det er satt sammen av *sam* + genitiv entall av *ogn*. I slike tilfeller (de er få), har jeg valgt å gå ut fra hvilke ord som er med i ordbøkene. *Samogn* teller dermed ikke som et sammensatt utmerkingsledd, ettersom ordet *samogn* ‘felleseie’ står som et eget appellativ i ordboken. Det samme er tilfelle med utmerkingsleddene *Torvgard-* og *Skulehus-*, som begge er å finne i nynorskordboken. Navnet *Langadalsjørd* har derimot et sammensatt utmerkingsledd, ettersom ordet **langadalur* ikke står i ordbøkene. De navnene som har flere preposisjoner foran hovedleddet kommer jeg tilbake til senere.

Definisjonene og oversettelsene av navneleddene er, hvis annen kilde ikke er oppgitt, hentet fra Bokmåls- og nynorsk-ordboken på Internett, fra Heggstad et al.s *Norrøn ordbok*, fra Føroya Fróðskaparfelags *Føroysk orðabók* eller fra Jacobsen og Matras’ *Førøysk-donsk orðabók*. Eventuelle uttaleopplysninger og opplysninger om hva slags lokalitet som bærer navnet er for de norske navnenes del hentet fra Internettssidene til Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane. Tilsvarende opplysninger for de færøyske navnene er hentet fra kart 511 *Gøta* og 611 *Klaksvík*, og en del opplysninger har jeg også fått tilsendt på e-post fra Heri Tróndheim, som er lokalkjent i Leirvík.

De fleste færøyske utmerkingsleddene er såpass like de tilsvarende norske ordene at det ikke er nødvendig å oversette dem. Noen er derimot vanskeligere å forstå, og disse er oversatt i listen nedenfor. Jeg har ikke tatt med de utmerkingsleddene som også forekommer som hovedledd (med mindre de har en veldig avvikende bøyningsform som utmerkingsledd), da disse er forklart og oversatt i listen over hovedleddene.

Oversettelse av utmerkingsledd som ikke er umiddelbart forståelige

Bóla- (< *ból*, n) ‘leie, liggested; sted i utmarken hvor sauene kan søke ly’

Breytar- (< *breyt*, f) ‘sti, vei; krøttervei’

Bølluti- (< *bøllutur*) ‘rund’

Flesjar- (< *fles*, f) ‘skjær, flat klippe i sjøen’

Fransa- (< *fransur*, m) ‘franskmann’

Heimasta- (< *heimastur*) ‘som ligger nærmest gården eller bygden’

Hornsteins- (< *hornsteinur*, m) ‘hjørnestein’

Klovningar- (< *klovningur*, m) ‘avkløvet stykke, særlig den ene halvdel av en på langs gjennomskåret *dryllur* (usyret brød); en mindre helleflyndre som skjæres i to stykker’

Kráa- (< *krógv*, f) ‘torvhus’

Líra- (< *líri*, m) ‘havlire (unge) (*Puffinus puffinus*)’

Malar- (< *møl*, f) ‘strandbredd med rullestein’

Ognar- (< *ogn*, f) ‘(jord)eiendom, besittelse’

Rang- (< *rangur*) ‘skjev; vrang, på vrangen; bakvendt’

Reyna- (< *reyn*, n) ‘stengrunn, stenet høydedrag’

Ritu- (< *rita*, f) ‘krykkje (måkefugl) (*Rissa tridactyla*)’

Rivu- (< *riva*, f) ‘rift, revne, sprekk’

Royðu- (< *royða*, f) ‘rød jord, rødaktig dynt’

Sjóvar- (< *sjógvur*, m) ‘sjø; bølge’

Skræpu- (< *skræpa*, f) ‘fuglemøkk’

Snið- (< *snið*, n) ‘skrå stilling; på skrå’

Sýnar- (< *sýn*, f) ‘høyde i horisonten, bakkekant’

Navn med sammensatte utmerkingsledd

Fimmarka-stíggjur, *Fosságil*, *Gøtunesgjógv*, *Gøtunestindur*, *Jógvansstovumerkurnar*, *Kálvadalsá*, *Kálvadalsgjógv*, *Kálvadalshella*, *Keldustighamar*, (*Niðara*) *Langadalsjørd*, (*Ovara*) *Langadalsjørd*, *Leirvíksboði*, *Leirvíksfjall*, *Leirvíksfjørður*, *Ritudalsenni*, *Ritudalshella*, (F), *Bortheimslia*, *Borheimsskaret*, *Borheimstranda*, *Borheimsvika*, *Brødsethelleren*, *Heggnedalen*, *Heggnessundet*, *Hovlandskaret*, *Kaldekløvs-karet*, *Kalvekløvneset*, *Kalvekløvvika*, *Meslandsåkeren*, *Rotevedskorane*, *Storevikklubben*, *Øykjestaðhamrane* (N).

De fleste av disse navnene har et allerede sammensatt stedsnavn som utmerkingsledd, ofte et stedsnavn som finnes et annet sted i materialet allerede. For de færøyske navnene gjelder det utmerkingsleddene *Ritudal-*, *Kálvadal-* og *Leirvík-*, som er navn på henholdsvis et større utmarksområde, en dal og en bygd. *Gøtunes* er navnet på nabobygden til *Leirvík*, mens *Fimmarka-*, *Keldustig-*, *Langadal-*, *Jógvansstovu-* og *Fossá-* ikke finnes andre steder i materialet. De skal derfor få en kort forklaring her.

Utmerkingsleddet *Fimmarka-* er satt sammen av tallordet *fimm* ‘fem’ og genitiv flertall av substantivet *mark* (= *mørk*). *Keldustig-* består av *kelda* (f) ‘kilde; myr’ og *stig* (n) ‘skritt; trinn’. *Langadals-* er satt sammen av adjektivet *langur* og genitiv entall av substantivet *dalur* (m), og *Jógvansstovu-* er satt sammen av mannsnavnet *Jógvan* og genitiv entall av substantivet *stova* (f) ‘stue; bolig, gård’. Navnet *Fosságil* er på det eldre kartbladet M 14 *Klaksvig* (i *Færøernes Kortlægning*) skrevet *Fossagil*, altså uten apostrof over *a*-en. Denne formen finner vi også i navnet *Trøðin norðanfyri Fossagil* i taksasjonsprotokollen. Ut fra denne sistnevnte skrivemåten er ikke navnets utmerkingsledd sammensatt, men består av ordet *foss* (m) + sammensetningsfugen *a*. Det skulle i så fall høre hjemme i gruppen ”Navn der utmerkingsleddet er en betegnelse på en naturforekomst eller -lokalitet”. Men ettersom det er det nyeste kartet som har formen *Fosságil* er det nærliggende å tro at dette er den riktige formen, og at den andre formen har en feilaktig, danskpreget skrivemåte. Utmerkingsleddet består da av *foss* + *á* (f) ‘(mindre) elv’.

For de norske navnenes del kommer utmerkingsleddene *Heggenes-*, *Kalveklov-*, *Bortheim-* og *Storevik-* av gårds- og bruksnavn som allerede finnes i materialet. *Brødset-* finnes i navnet *Brødseten*, mens *Hovland-*, *Kaldeklov-*, *Roteved-*, *Øykjestad-* og *Mesland-* ikke finnes noe annet sted i materialet. Et par av navnene finnes i nærområdet: *Hovland* er en gård som ligger syd for området der mitt materiale er hentet fra (gnr. 101 i Fjaler). Det finnes dessuten en gård *Haugland* (gnr. 41) som ligger et par kilometer sydvest for *Bortheim*, som i NG og matrikelutkastet fra 1950 har skriftformen *Hovland*. *Kaldeklova* (gnr. 43,4 i Fjaler) er et gårdsbruk som ligger sydvest for *Heggenes*. *Kaldeklova* er ført opp som et annet navn på *Solbakken* i kartet på Norgesglasset og i matrikkelen fra 1906.

Roteved- har uttale med /å:/, og er dermed mest sannsynlig satt sammen av *ròte* (m) ‘det å råtne; noe som er råttent’ + *ved* (m) ‘trevirke’. Utmerkingsleddene *Øykjestad-* og *Mesland-* ligner i formen på gårdsnavn, men jeg har ikke klart å finne noen tilsvarende gårdsnavn hverken i nærområdet eller i resten av landet. Navnene er heller ikke å finne i NG, i hvert fall ikke med den skriftformen de har her. Det er dermed vanskelig å skulle finne noen god forklaring på dem, særlig siden jeg ikke har noen eldre skriftformer å støtte meg til.

Øykjestad- kan være satt sammen av verbet *øykja* (dial.) ‘legge til, øke’ eller et av dialektordene *øykje* (f) ‘merr’ eller *eikje* (f) ‘trettekjært menneske; båt’ + *stad* (m) ‘sted’. Gustav Indrebø har i ”Stadnamni i ei fjellbygd” eksempel på et navn *Øykjestadhaugane*, med forklaringen ”haugar i Dalsdalen der øykjene likar aa møtast” (1921:144), men han sier videre at noe navn *Øykjestad* ikke lenger er kjent. Denne forklaringen sannsynliggjør at det er *øykje* i betydningen ‘merr’ som er aktuell i *Øykjestadhamrane*.

Første del av utmerkingsleddet *Mesland*- finnes i noen gårdsnavn i NG, blant annet *Mesfjorden* i Romsdal (NG XIII:216) og *Mesøen* i Nordland (NG XVI:181). I det første navnet er *Mes*- forklart som det norrøne ordet *meiss* (m) ‘kurv, meis, kløvmeis’. Om det andre navnet står det ”et vistnok enestaaende Navn. Det kan bemerkes, at der findes Elve- navne Messa og Mesna, som maaske kan være beslægtede” (NG XVI:181). Navneleddet finnes også i navnet *Mesaftahaugen*, som er nevnt i artikkelen ”Fjellnamn i Hordaland og Sogn og Fjordane”: ”Uttalen for *midaftan* i 17-18-tida vinglar òg. Det heiter *Meraftahonnet* i Selje, *Mesaftahaugen* i Etne” (Frøysadal 1968:88). Navneleddet kan altså også komme av *mid(t)*.

Litt om inndelingskategoriene jeg har valgt

Som nevnt ovenfor har man mange muligheter når man skal lage en slik inndeling som jeg har laget her. Jeg vil derfor si litt om hvorfor jeg har valgt å dele inn utmerkingsleddene som jeg har gjort. Materialet mitt består av omkring 500 navn, hvorav omkring 370 er sammensatte og blir omtalt i dette kapitlet. En altfor detaljert inndeling ville med et såpass lite materiale gi mange kategorier med få navn i hver, noe som er lite hensiktsmessig når man skal sammenligne kategoriene og materialet fra de to forskjellige landene. En inndeling bare etter ordklasser ville være enkel å gjennomføre, men gruppen av substantiv ville da bli veldig stor og dessuten innholde utmerkingsledd av veldig forskjellig karakter. Inndelingen jeg har valgt er likevel delvis basert på ordklasser, ettersom jeg har tatt med kategoriene ”adjektiv” og ”preposisjoner”, og delvis på semantisk grunnlag.

Noen av kategoriene jeg har valgt er slike som mer eller mindre gir seg selv, ettersom de er ganske åpenbare og dermed lette å avgrense. Dette gjelder for eksempel ”personnavn og personbetegnelser”, ”dyrebetegnelser” og ”tre- og plantebetegnelser”. Problemer med disse kategoriene oppstår stort sett bare ved homonymer som kan høre hjemme i flere av gruppene, slik som eksemplet med *Jo*- nedenfor, som kan være både et mannsnavn og en fuglebetegnelse.

En litt annen inndeling av utmerkingsledd enn den jeg har valgt, finner vi hos Birgit Eggert i hennes doktoravhandling om danske stedsnavn på *-holt* (Eggert 2006). Hun deler inn utmerkingsleddene i fem ordklasser, appellativ, proprier, adjektiv, adverb og andre ordklasser. Disse blir så delt opp i mindre grupper igjen etter semantisk innhold: appellativene blir delt inn i vekstbetegnelser, dyrebetegnelser, naturbetegnelser, kulturbetegnelser, personbetegnelser og andre appellativer, propriene blir delt inn i personnavn og stedsnavn, og adjektivene blir delt inn i farger og nyanser, form og størrelse, relativ beliggenhet, og andre adjektiver. Min inndeling må nødvendigvis bli litt annerledes, kanskje først og fremst på grunn av alle preposisjonsnavnene i materialet mitt, som vanskelig kunne passe inn i noen av ordklassene Eggert deler inn sitt materiale i. Hennes materiale er dessuten over dobbelt så stort som mitt, så selv med en mer finmasket inndeling enn jeg har brukt, får hun ganske store grupper av utmerkingsledd. Jeg synes også at det er en fordel å ha personnavn (inkludert tilnavn) og personbetegnelser i samme gruppe, siden disse etter min mening er nært beslektet, og i hvert fall nærmere beslektet enn personnavn og stedsnavn, som hos Eggert havner i samme gruppe under proprier.

Eggert setter også opp en semantisk analysemodell, inspirert av Kurt Zilliacus. ”Den går ud på at inddele stednavnenes led i forskellige betydningsgrupper alt efter de enkelte leds funktion i navnet” (Eggert 2006:224). Hun setter opp seks semantiske grupper (2006:226-228): Beliggenhet (utmerkingsleddet beskriver relasjon til andre lokaliteter), eier eller anvender (forleddet viser til de(n) som eier eller anvender lokaliteten), det som eksisterer på lokaliteten (dyr, planter, kulturgjenstander osv.), egenskap, anvendelse og hendelse. Jeg skal ikke gå spesielt grundig inn på denne inndelingen her, men jeg tror en slik inndeling vil kunne gi mange navn som passer i flere kategorier, i hvert fall for mitt materiale. Et navn som *Broteegga* vil etter min mening kunne havne både under ”det som eksisterer på lokaliteten” (sprekk, revne, sted der noe blir laget ved bryting) og under ”hendelse” (noe har sprukket eller blitt brutt her). Navn som har en dyrebetegnelse som hovedledd, for eksempel *Sauelegene*, vil kunne havne under ”det som eksisterer på lokaliteten” (det finnes sauer der), ”eier eller anvender” (sauene bruker stedet som liggeplass), og kanskje også under ”hendelse” (det var der det hendte at sauene la seg ned). *Leirvik* kan fortelle om ”det som eksisterer på lokaliteten” (leire) eller om en egenskap ved viken (den er leirete). Nå består jo Eggerts materiale av navn som alle har samme hovedledd, og en slik semantisk inndeling har kanskje mer for seg i slike typer navnematerialer, siden alle navnene da stort sett betegner samme type lokalitet.

Navn der utmerkingsleddet er et personnavn eller en personbetegnelse

Personnavn: *Borneriusflata, Britaskora, Edvardtunet, Emanuelstøa, Haraldsteinen, Jakobplasset, Johansvika, Jostainen, Joura, Larsrinda, Metteåkeren, Olabuelden, Olaskora, Sakeusbjørka, Tollakhamrane* (N), *Heiðriksmørk, Høgnastíggjur, Pálsdrangur, Siggusteinnur, Tróndarhella og Tróndargjógv* (F). Dessuten inneholder materialet mannsnavnet *Jógvan*, som forekommer i et av de sammensatte utmerkingsleddene som er omtalt ovenfor.

Personbetegnelser: *Bestefarstøa, Kjerringeura, Prestehaudet, Røvarhola* (N), *Biskupsmerkur, Fransagravirnar, Kongs-Høgibøur, Konusteinnur, Mangsgjógv og Manssetrið* (F).

Tilnavn: *Pottefurene*

Når det gjelder de to navnene med utmerkingsleddet *Jo-* (*Jostainen* og *Joura*), kan dette like godt være snakk om fuglebetegnelsen *jo* (m). Det kommer ikke frem på Internettssidene til Fylkesarkivet om det er snakk om mannsnavnet eller fuglebetegnelsen. Sigurd Fries skriver om denne problemstillingen i artikkelen ”Fugels-ø - Kalvsvik - Steinseng. Mansnamn eller appellativer i förlederna?”. Det ene kriteriet han nevner for å avgjøre om det er snakk om et personnavn eller en dyrebetegnelse, er hva slags genitivsform utmerkingsleddet har: ”Är förleden identisk med genitivformen av ett mycket vanligt personnamn, är sannolikheten stor att vi verkligen har att göra med detta personnamn” (1986:21). Dette kriteriet er ikke til hjelp i dette tilfellet, ettersom utmerkingsleddet ikke har noen genitivsendelse (sannsynligvis fordi det er et relativt ungt navn, som har blitt til etter at kasusbruken ble svekket i norsk). Det andre kriteriet er derimot mer til hjelp: ”[...] sannolikheten att vi har ett personnamn i förleden till ett ortnamn ökar, om efterleden är av en typ som ofta är sammansatt med personnamn, och vice versa” (1986:20). Hovedleddene i de to *Jo*-navnene er ord for steiner eller steinformasjoner, og ser vi på de andre navnene med personnavnforledd i materialet, ser vi at denne hovedleddtypen forekommer ofte: *Britaskora, Haraldsteinen, Larsrinda, Olaskora, Tollakhamrane, Tróndarhella, Tróndargjógv, Siggusteinnur* og *Pálsdrangur*. Hovedleddet øker altså sannsynligheten for at det er mannsnavnet vi har med å gjøre her.

Grunnen til at navnet *Kongs-Høgibøur* er tatt med her og ikke under sammensatte utmerkingsledd, er at det ikke er de to første leddene *Kongs-* og *Høgi-* som hører sammen og er satt til sisteleddet, derimot er det leddet *Kongs-* som er føyd til det sammensatte navnet *Høgibøur*.

Mennene er sterkest representert både blant personnavnene og personbetegnelsene, og det både i det norske og det færøyske materialet. Dette er ikke overraskende, ettersom menn

opp gjennom historien oftere enn kvinner har hatt eiendom og ryddet nye gårder osv., og dermed er det dem lokalitetene har fått navn etter.

Flere typer personnavn er representert i materialet: Nordiske navn (*Harald, Ola* (to ganger), *Tollak, Tróndur* (to ganger), *Høgni, Sigga*), kristne navn, stort sett i nordiske former (*Brita, Jo* (to ganger, se kommentar til navnet ovenfor), *Lars, Sakeus, Emanuel, Jakob, Johan, Jógvan, Pál*), ett engelsk navn (*Edvard*) og to tyske (*Mette*, som også kan komme fra gresk, og *Heiðrik*). Navnet *Bornerius* ser ut til å være en latinisert form av et annet navn, men hvilket navn det skulle være, er ikke godt å si, heller ikke om det har vært brukt som fornavn eller etternavn. Jeg har ikke klart å finne navnet i noen av de navnebøkene eller oppslagsverkene jeg har brukt. Det nærmeste jeg kommer er mannsnavnet *Bornanius* (av ukjent opphav) i Seibickes oppslagsverk om fornavn (1996:331). I Brechenmachers etymologiske etternavnsordbok finnes det et navn *Borner* (1957-1960:187), og *Bornerius* kunne være en latinisering av dette. I folketellingene som er tilgjengelige på Digitalarkivet, finner vi at det i 1865 bodde to jenter i Ytre Holmedal herred (der gårdene 43, 44 og 45 ligger) som het *Borne*. Dette jentenavnet, som er en variant av det nordiske navnet *Borgny*, er å finne på Vestlandet også i folketellingene fra 1801, 1875 og 1900. *Bornerius* kunne tenkes å være en avledning av dette kvinnenavnet, på samme måte som mannsnavnet *Analius* er avledet av *Anna*. Forholdene tatt i betraktning er nok dette en mer sannsynlig forklaring enn at navnet skulle komme av etternavnet *Borner*. I folketellingen fra 1865 finner vi dessuten i Ytre Holmedal en person med fornavnet *Bornedreius*, barna hans har fått patronymet *Bornedriusdatter/sønn*, og i 1900 er det to personer i Ytre Holmedal med etternavnet *Bornedriussen*.

Christian Matras har i *Stednavne på de færøske Norðuroyar* et eget avsnitt om navn som vitner om "Berøring med fremmede Nationer" (1932:5), og i mitt materiale har jeg ett eksempel på et slikt navn: *Fransagravirnar*, 'franskmannsgravene'. Matras skriver om disse navnene at "nogle af disse Navne røber maaske Sørøvertendenser hos de fremmede, men de fleste har hensyn til Søfolks fredelige Færden, Skibbrud o. lign.". Det siste er vel kanskje tilfellet i dette navnet, siden det har etterleddet *-gravirnar*.

Hovedleddene i de navnene som har et personnavn eller en personbetegnelse som utmerkingsledd, er av mange forskjellige typer. Vi finner, som nevnt ovenfor, mange ord for steiner eller steinformasjoner, men også eksempler på ord for boplasser (*Edvardtunet, Jakobplasset*), trær (*Sakeusbjørka*), innmark og dyrket mark (*Metteåkeren, Heiðriksmørk, Kongs-Høgibøur, Biskupsmerkur*). De to siste navnene er hentet fra taksasjonsprotokollen, og utmerkingsleddene tyder på at jordstykkene har vært henholdsvis kron- og kirkegods. Matras

skriver om navneleddet *kongur* at ”i Stednavne forekommer Genitiven *kongs-* for at betegne, at noget hører Kongsgodset til” (1932:181).

Navn der utmerkingsleddet er en dyre- eller fuglebetegnelse

Husdyr: *Følsrapet, Geitavika, Geiteberget, Griseberget, Hestehogen, Kalveberget, Kalvegrinda, Kalveklova, Kalvenakken, Kyragrinda, Maraberget, Marahogen, Maravika, Purkehammaren, Rånehogen, Saeulegene* (to ganger) (N), *Gásadalur, Kálvadalur, Kettuvík, Lambagjógv, Smalá* (F).

Andre dyr og fugler: *Krákugjógv, Lirasteinur, Ritudalur* (to ganger) (F), *Erleheggen, (Jostainen, Joura), Kråkelægdene, Kråkeskaret, Kvalsida, Loppeberget, Musapletane, Ormura og Skjorareina* (N).

Noen av dyre- og fuglebetegnelsene forekommer både i de norske og de færøyske navnene, nemlig *kalv*, *kråke* og *sau/lam*. De dyre- og fuglebetegnelsene som bare forekommer i de færøyske navnene, er dyr og fugler som også finnes langs kysten i Norge. Når det gjelder de dyre- og fuglebetegnelsene som bare forekommer i de norske navnene, finnes de fleste av dyrene og fuglene også på Færøyene, med unntak av skjære og vel også orm.

Navnet *Smalá* hadde jeg opprinnelig kategorisert som bestående av adjektivet *smal* + *á*, men navnet kan like gjerne være satt sammen av dyrebetegnelsen *smali* (m)/*smala* (f) ‘småfe’ + *á*. Et argument for det siste alternativet er at Matras nevner et lignende navn hvor han antar at *smala* er utmerkingsleddet: ”Ved Strond kaldes et Sted *smælæjinar*; dette kunde være et opr. *Smal(a)-áirnar* (1932:258). Om adjektivet *smalur* skriver han at det er ”et forholdsvis nyt Ord i Stednavne” (1938:259). En titt på kartet viser dessuten at *Smalá* heller ikke er spesielt smal, noe som ytterligere forsterker sannsynligheten for at det er utmerkingsleddet *smali/smala* vi har med å gjøre.

Navnene med utmerkingsleddet *Mara-* hadde jeg opprinnelig plassert under ”Navn der utmerkingsleddet er en betegnelse på et overnaturlig vesen”, ettersom jeg regnet med at det var ordet *mare* ‘kvinnelig vette’ som lå til grunn. Men etter å ha gått nærmere inn på disse tre navnene, tror jeg det er mer sannsynlig at det er ordet *merr* ‘hunnhest’ i dialektformen *mar* som ligger til grunn. For det første har nesten alle sammensetningene med *mara-* som finnes i NOg noe med hester å gjøre, dessuten er det ene *Mara*-navnet navn på en beitemark (*Marahogen*), noe som sannsynliggjør at det er dyrebetegnelsen vi har med å gjøre. Noe annet som er interessant å nevne i forhold til disse tre navnene, er at de inneholder dialektformen *mar* /ma:r/, mens vi i materialet også har et navn *Merra* /'mera/, som har den samme formen

som ordet har i skriftspråket. Denne forskjellen i bruken kunne kanskje tale for at det er ordet *mare* 'kvinnelig vette' som utgjør utmerkingsleddet i *Maraberget*, *Marahogen* og *Maravika*.

Hovedleddene i de navnene som har en dyrebetegnelse som utmerkingsledd, betegner stort sett naturlige formasjoner (berg, skar, ur, dal). To av navnene har hovedledd som forteller om menneskers bruk av dyrene (*Kalvegrinda*, *Kyragrinda*).

Navn der utmerkingsleddet er en betegnelse på et overnaturlig vesen

Denne gruppen av utmerkingsledd er ganske liten, men jeg har likevel valgt å ta den med fordi typen utmerkingsledd er såpass spesiell. Den inneholder bare navn fra det norske materialet: *Gygrabakkane*, *Gygrahelleren*, *Gygrahola*, *Trollhola*.

De tre navnene på *Mara-*, *Maraberget*, *Marahogen* og *Maravika*, hører mest sannsynlig innunder gruppen "Navn der utmerkingsleddet er en dyrebetegnelse", og er omtalt ovenfor.

Umiddelbart skulle man tro at de tre navnene på *Gygra-* er relasjonsnavn til det usammensatte navnet *Gygra*, særlig siden alle fire ligger rett i nærheten av hverandre. Hva relasjonen består i, er derimot litt vanskeligere å si. Det ville være naturlig å gå ut fra at *Gygra*, som er navn på en et flatt høydedrag, er utgangspunktet for de andre navnene, som da kunne tolkes som "bakkene/helleren/hulen ved *Gygra*". Men det er bare ved navnet *Gygrahola* at forleddet er nevnt i merknadene til navnet, der står det "Hole under heller. Budde ei gygr her. Segn", de andre navnene er bare forklart som navn på henholdsvis noen bakker, en heller og et høydedrag. Det kunne også være naturlig å tro at *Gygra* var et sammenligningsnavn, men siden det som sagt er navn på et flatt høydedrag er vel dette lite sannsynlig.

Om navnet *Trollhola* står det i merknaden på Fylkesarkivets Internettsider at det er samme sted som *Røvarhola*, altså et annet navn på samme lokalitet. I skolebarnsoppskriftene (se litteraturliste) finnes bare navnet *Trollhola*. Ordet *troll* har flere forskjellige betydninger, blant annet 'vesen fra folketroen' og 'slem, farlig person'. Det er vel dermed rimelig at utmerkingsleddet *Troll-* i dette navnet skal forstås i betydningen 'slem, farlig person' siden denne betydningen også kunne passe på ordet *røver*.

Både *Gygr-* og *Troll-* er vanlige utmerkingsledd i stedsnavn, et raskt søk på *Norgesglasset* gav over hundre navn på *Troll-* og drøyt tredve på *Gygr-* i Sogn og Fjordane. Utmerkingsleddet *Trøll-* finnes også i færøyske navn, Matras nevner blant annet *Trøllagil*, *Trøllagjógv* og *Trøllanes* (1932:297-298), men noen eksempler med *Gýggja-/Gýggju-* har jeg ikke klart å finne.

Navn der utmerkingsleddet er en tre- eller plantebetegnelse

Torvstiggjur (F), *Bjørkebakken*, *Blombakkane*, *Blomskaret*, *Bortheim*, *Einehogen*, *Hatlelia*, *Lindehammaren*, *Nepegjerdet*, *Pilehogen*, *Ramsehelleren*, *Rørneset*, *Seljehogen*, *Vedaberget* og *Vedahogen* (N).

Her er de norske navnene klart i flertall, men ettersom området rundt Leirvík for en stor del består av stein og bratt fjell, og siden det ikke er spesielt mange trær på Færøyene, er det ikke så rart at det er få av de færøyske navnene som inneholder tre- og plantebetegnelser.

Bare ett av navnene har en kulturplante som utmerkingsledd, nemlig *Nepegjerdet*. Dette er også det eneste av de norske navnene i denne gruppen som har et hovedledd som vitner om menneskelig utnyttelse av naturen. Tre av utmerkingsleddene består av ord som ikke er en bestemt tre- eller plantebetegnelse, men heller forteller om hva mennesker har brukt trær og planter til eller hvor de har hentet det de trenger til for eksempel brensel: *Torvstiggjur*, *Vedaberget* og *Vedahogen*. Jeg har likevel tatt navnene med her siden jeg synes de har nær tilknytning til denne gruppen.

Navnet *Bortheim* ser umiddelbart ut til å inneholde utmerkingsleddet *bort*, som er et adverb, men den eldste skriftformen av navnet, *Burknhæimi*, viser at utmerkingsleddet må ha en annen forklaring. I NG står det at "1ste Led er ganske vist det Ord Burkn, Burkne, som findes i Dialekterne i Betydningen: Bregne (i Hardanger Burtn)" (NG XII: 271), og i *Fjaler Gards-* og *Ættesoge* er forklaringen at navnet har sammenheng med plantebetegnelsen *burkn(e)*, som i dialekten kalles *einestabb* (Fagerheim 1976:26).

Av de resterende navnene i denne gruppen er det seks navn som har en busk- eller trebetegnelse som utmerkingsledd: *Bjørkebakken*, *Einehogen*, *Hatlelia* (dialektform av *hassel*), *Lindehammaren*, *Pilehogen* og *Seljehogen*. Utmerkingsleddet *Blom-*, som forekommer i to av navnene, kan fortelle generelt om blomstring, men er ifølge nynorskordboken også et annet ord for *bregne*. *Rams* er et annet navn på *ramsløk* og *liljekonvall*, mens *rør* er et annet ord for *siv*.

Navn der utmerkingsleddet er en betegnelse på en (del av en) bygning eller en annen type byggverk

Bryggjevika, *Buberget*, *Båtahelleren*, *Florshogen*, *Grindaåkeren*, *Klevåkeren*, *Skulehusneset*, *Smieberget*, *Smiehammaren*, *Stølselva*, *Stølsbogen*, *Stølslia*, *Stølsmyra*, *Stølsvika*, *Torvgardsgrinda* (N), *Garðstrøð niðara*, *Garðstrøð ovara*, *Hornsteinsgerði*, *Húsamørk*, *Kráatangi*, *Toftanes* (F).

Noen av ordene i denne gruppen har flere betydninger, og kunne derfor også like godt ha vært plassert i en av de andre gruppene. Det ene er *Støl*-, som kan betegne både et seterhus og en melkeplass (det kommer ikke frem av navneforklaringene hos Fylkesarkivet hvilken av betydningene det er snakk om her). Det andre er *Flor*-, som kan bety både 'fjøs' og 'blomstring', og ettersom det er navn på en haug er begge betydningene mulige (heller ikke her er Fylkesarkivets forklaring oppklarende).

Hovedleddene i navnene i denne gruppen er for det meste betegnelser på naturlokaliteter, men vi finner også hovedledd som vitner om menneskers bruk av naturen: *-åkeren*, *-grinda*, *-trød*, *-gerði* og *-mørk*.

Navn der utmerkingsleddet er en betegnelse på en sti, tråkk, innhegning, beite, dyrket mark eller utmark

Bøskora, Ekrehogen, Hamnamyra, Råkagrinda, Råkaåkeren, Stigarholene, Stigbakken, Stigvika, Åkrelendet (N), Bólagerðið, Breytarhjalli, Gerðisbakki, Gerðismørk, Hagaleiti, Haghamar, Ognarhagin, (Niðara) Samognarbður, (Ovari) Samognarbður (F).

Utmerkingsleddene i denne gruppen betegner til dels ganske forskjellige ting, men felles for alle er at de viser at mennesker eller husdyr har tatt i bruk og satt spor etter seg i naturen. *Ekrehogen* og *Åkrelendet* har utmerkingsledd som forteller om dyrking av jorden, mens *Hamnamyra*, *Råkagrinda*, *Råkaåkeren* og *Bólagerðið* forteller om husdyrhold. *Stigbakken*, *Stigvika* og *Breytarhjalli* forteller om hvor dyr og mennesker har ferdes, *Bøskora*, *Gerðisbakki*, *Gerðismørk*, *Hagaleiti* og *Haghamar* forteller om inndeling av inn- og utmark, og *Ognarhagin*, *(Niðara) Samognarbður* og *(Ovari) Samognarbður* forteller om eiendomsforhold i inn- og utmark.

Hovedleddene i disse navnene er både betegnelser på naturlokaliteter (som *-skora*, *-myra*, *-bakken*) og ord som vitner om bruk av naturen (som *-åkeren*, *-gerðið*, *-mørk*).

Navn der utmerkingsleddet er en betegnelse på en naturforekomst eller -lokalitet

Asbestbrotet, Bakkeåkeren, Bergeflata, Bergståna, Broteegga, Dalsøyna, Fjellsenden, Fjellvegen, Gjelbakken, Gotelva, (Norde) Holmatåna, (Søre) Holmatåna, Hovdetåna, Hovdevika, Kleberelva, (Ytste) Kleivhogen, Kleivavollen, Klettaflata, Klettakvia, Leitaelva, Leitavika, Lervadet, Liastølen, (Med) Liastølen, Løypeelva, Moldrapet, Myrååkeren, Plethammaren, Pletråsa, Rindaenden, Rindahelleren, Rindahogen, Rindahola, Rindaledet, Rustareina, Skarknolten, Skoragarden, Skredseten, (Nedste) Skredseten, (Øpste) Skredseten, Skurveknolten, Sletteneset, Øyastølen, Øynagarden (N), Brusá, (Ranggil og) Brúsoyri,

Dalagøtan, Dalbrúgvín, Eggjarmørk, Eggjarrøkurnar, Ennistíggyr, Fjallsteinur, Flatnatrøð, Flesjarsteinur, Hjallahagi (to ganger), Hvilvtargjógv, Høvdagil, Høvdagjógv, Keldurøkur, Leirvík, Líðarbrúgvín, Líðarenni, Malarbrúgvín, Mýrnabrekka, Reynatrøð, Rivuklettur, Royðustíggyr, Sjóvarrókin, Skarðhagi, Skarðhamar (to ganger), Skarðsfløtur, Skriðuhjalli, Skræpusker, Skúmugjógv, Sýnartrøð, Urðarhjalli, Urðarvegurin, Vatnhamar (F).

Denne gruppen er den største i denne inndelingen, og det er omtrent like mange norske og færøyske navn. Noen av utmerkingsleddene forekommer både i det norske og i det færøyske materialet: *Dal-*, *Fjell-/Fjall-*, *Hovde-/Høvda-*, *Ler-/Leir-*, *Lia-/Líðar-*, *Myra-/Mýrna-*, *Skar-/Skarð-* og *Skred-/Skriðu-*. Ordet *ler* finnes riktignok ikke i noen av de norske ordbøkene i betydningen 'leire', bare i betydningen 'lær, dyrehud'. Men i NG finnes det mange gårdsnavn, både i Sogn og Fjordane og ellers i landet, med utmerkingsleddet *Ler-* i betydningen 'leire'. Og ettersom etterleddet i det aktuelle navnet er *-vad*, er *leire* et mer sannsynlig utmerkingsledd enn *lær*. Navnet *Lervadet* er et annet navn på bruket *Ytrebø*, og i *Fjaler Gards-* og *Ættsoge* er *Ytrebø* nevnt som "opphavleg husmannsplassen "Leveren" (Livra)" (Fagerheim 1976:24). Denne skriftformen finnes ikke i noen av de andre kildene der jeg har funnet dette navnet, og det stemmer heller ikke med dagens uttale. Jofrid Holter sier ingenting om at metatese forekommer i Fjalerdialekten, noe som i så fall kunne forklart de forskjellige formene av navnet. Fagerheim nevner heller ikke hvor denne skriftformen kommer fra, så jeg velger å se bort fra den og gå ut fra at *Lervadet* er den riktigste formen av navnet.

Utmerkingsleddet *Brus-/Brús-* trenger en ekstra kommentar. Navnet *Brusá* er skrevet uten apostrof over *u*-en på kart 511 *Gøta*, men ettersom det ikke finnes noe færøysk ord *brus* er det sannsynligvis en trykkfeil for *brús* 'brusende lyd'. Det ville i hvert fall passe godt, ettersom det er navn på en bekk. *Brúsoyri* er et teignavn (fra taksasjonsprotokollen), så utmerkingsleddet er ikke umiddelbart like passende til hovedleddet og lokaliteten, men det kan jo hende at jordstykket ligger i nærheten av en bekk eller en strand som lager brusende lyd. Utmerkingsleddet er altså betegnelse på en lyd, men jeg har tatt det med i denne gruppen siden det er et naturlig fenomen, selv om det kanskje vanskelig kan kalles en naturforekomst.

Hovedleddene i disse navnene er for det meste betegnelser på naturlokaliteter, men vi finner også ord som forteller om menneskers bruk av naturen, blant annet *-åkeren*, *-vegen*, *-kvia*, *-stølen*, *-råsa*, *-ledet*, *-garden*, *-gøtan*, *-mørk*.

Navn der utmerkingsleddet er et adjektiv

Farger: *Gráabrúgv, Gráhamar, Gulibakki, Guliklettur, Hvítabrúgv* (F), *Gulesteinen, Kviteneset, Raudeberget, Svartehamrane* (N).

Størrelse: *Áin Lítla, Áin Stóra, Breiðarók, Lítlavatn, Mjáarók, Smáhjallar, Stóraskriða, Stóravatn* (F), *Langeteigen, Langetåna, Langhammaren* (to ganger), *Likkjekleiva, Likkjevika, Likkjeåsen, Småelva, Storeelva, Storefjellet, Storehogen, Storekleiva, Storeskora, Storesteinen* (to ganger), *Storevika, Storeåkeren, Storåsen* (N).

Andre: *Áin Kalda, Bøllutiklettur, Djúptúgván, Flatibøur, (Niðari) Høgibøur, (Ovari) Høgibøur, Opnahjallur, Ranggil (og Brúsoyri), Sniðgøtan, Urðin Bølluta* (F), *Brattebakken, Djupedalen, Djupevika, Skitnehola, Styggelia* (N).

Navn der utmerkingsleddet er et adjektiv som forteller om plassering har fått et eget avsnitt nedenfor.

De norske og de færøyske navnene er ganske likt representert i denne gruppen, og også i de tre undergruppene av adjektiv. Et spesielt trekk ved de færøyske navnene er at adjektivet i noen tilfeller er etterstilt: *Áin Lítla, Áin Stóra, Áin Kalda* og *Urðin Bølluta*. På kartblad M 21 *Gøte* i *Færøernes Kortlægning* er *Áin Stóra* skrevet *Stórá*, men denne formen kommer nok av at den danske generalstaben som samlet inn navn på Færøyene til bruk på kartene i perioden 1895-99, ofte laget sammensetningsformer av navn som bestod av flere ord (Weyhe 1993:11). På de nyeste utgavene av kartene, som er de utgavene jeg har ekserpert materialet fra, er det derimot bare færøyske former av navnene: ”Í 3. útgávu (1987-98) eru øll tey donsku nøvnini koyrd burtur, og kortini hava nú bara føroysk nøvn” (Weyhe 2007:36).

Hvorfor akkurat disse fire navnene har denne strukturen, er ikke godt å si. Felles for dem er at hovedleddet er et hunkjønnsord og at det står i bestemt form, men vi finner eksempler på både hunkjønnsord (*Gráabrúgv*) og navn med hovedleddet i bestemt form (*Djúptúgván*) blant navnene med foranstilt adjektiv. Tre av de etterstilte adjektivene finner vi også som foranstilte blant de færøyske adjektivnavnene (*Lítlavatn, Stóravatn, Bøllutiklettur*). Berit Sandnes skriver om navn på Orknøyene med etterstilt adjektiv i sin doktorgradsavhandling (Sandnes 2003). Blant annet sier hun at navn av denne typen også forekom i Norge, men at svært få av dem er bevart, de har i stedet gått over til å ha foranstilt adjektiv (2003:295). Videre sier hun at de færøyske navnene av denne typen vanligvis har et usammensatt hovedledd, og at dette vanligvis står i bestemt form (2003:296). Dette stemmer for de fire navnene med etterstilt adjektiv som finnes i materialet mitt. Sandnes nevner også at navn med etterstilt adjektiv i større grad er belagt i kildene i Danmark enn i Norge (2003:296). Hvorvidt dette har noe å si for forekomsten av denne typen navn på Færøyene

(ettersom Færøyene har hatt og fortsatt har nær kontakt med Danmark) sier hun ikke. Men ettersom færøysk språk står nærmere norrønt enn moderne norsk (og dansk) er det ikke rart at konstruksjonen med etterstilt adjektiv i navn er relativt vanlig, siden dette var den vanligste konstruksjonen i norrønt. Eksempler på norske navn med etterstilt adjektiv er det relativt vanlige gårdsnavnet *Skjelbrei/Skjelbred* (*skjold* + *bred*) som finnes flere steder i landet, og som ifølge NG også finnes som navn på innsjøer og skjær (NG VII:129), og navnet *Holmengrå*, som finnes både på Vestlandet (Fedje) og i Nord-Norge (Sør-Varanger).

Gruppen med adjektiv som forteller om størrelse er den største, med 27 navn. Den inneholder flere ”navnepar” som viser motsetning mellom to like hovedledd: *Breiðarók* - *Mjáarók*, *Áin Lítla* - *Áin Stóra*, *Stóravatn* - *Lítlavatn*, *Likkjevika* - *Storevika*, *Likkjeåsen* - *Storåsen*, *Likkjekleiva* - *Storekleiva* og *Småelva* - *Storeelva*. Slike motsetningspar finnes ikke i de andre gruppene av adjektiver (kanskje med unntak av *Hvítabrúgv* - *Gráabrúgv*), det er ingen **Slakebakken* til *Brattebakken* eller **Grunnevika* til *Djupevika*.

Et par av navnene trenger nærmere kommentarer. Det ene er *Sniðgøtan*, som jeg har delt opp i navneleddene *snið* ‘skrå stilling; på skrå’ og *gøta* ‘vei, gate, sti’. Den færøyske ordboken har også et sammensatt appellativ *sniðgøta* med betydningen ‘form, snitt’, men ettersom *Sniðgøtan* er navn på en lokal sti over fjellet, er neppe betydningen av det sammensatte appellativet aktuell. Det andre navnet jeg vil kommentere er *Småelva*, der adjektivet som utgjør utmerkingsleddet står i flertall, selv om hovedleddet står i entall. Man ville heller ventet en form **Lilleelva*/**Likkjeelva*, jf. *Likkjevika*, *Likkjeåsen*, *Likkjekleiva*. Konstruksjonen er likevel ikke uvanlig, noen alminnelig kjente ord som består av *små* + substantiv i entall er *småjente*, *småbruk* og *småby*. Og en rask opptelling i navneregisteret for den topografiske hovedkartserien (bind 2, se litteraturliste under *Navneregister*) resulterer i 20-30 navn med denne strukturen. Tom Schmidt skriver om denne konstruksjonen i *Nøvn austå åsen*, i forbindelse med bruksnavnet *Smådalen*: ”Det ser i det heile ut til at *små* er produktivt i samansette ord, også nytta i eintal, og det kan vera grunn til å rekna med at dette òg gjeld stadnamn” (2005:54).

Utmerkingsleddet *Likkje-* i navnene *Likkjevika*, *Likkjeåsen* og *Likkjekleiva* trenger også en nærmere kommentar. Det er bestemt form av adjektivet *liten*, men har en annen skrivemåte enn de alternativene som finnes i den offisielle rettskrivningen (BM *lille*, NN *lisle*/*litle*). Skrivemåten *Likkje-* ligger nærmere den lokale uttalen av navnene, som er henholdsvis /*li*Kevi:Ka/, /*li*Keå:s*n/ og /*li*Keklæi:va/. Lars Vikør nevner navneleddet *likkj-* i sin artikkel ”Rettskrivingsprinsipp og stadnamnnormering” (1997:210), der han skriver at Klagenemnda for stedsnavnsaker hadde en sak der en privatperson ville ha skrivemåten

Likkj-, men vedkommende fikk ikke medhold. Dette ser ut til å være en gjennomført praksis, det finnes i hvert fall ingen navn på *Likkj*- i navnerregisteret for kart i 1:50 000-serien, men mange med formene *Lisl(e)*-, *Litl(e)*- og *Lill(e)*-. At denne formen dukker opp i Fylkesarkivets stedsnavnsamling er dermed litt merkelig, ettersom det står i innledningen til papirversjonen av samlingen at ”den skriftforma namna har fått, er i samsvar med gjeldande reglar for normering av stadnamn” (1993: Orientering om katalogen).

Navn der utmerkingsleddet er et adjektiv som forteller om beliggenhet

Noen av navnene i denne gruppen består av et beliggenhetsbetegnende adjektiv + utmerkingsledd + hovedledd, for eksempel *Nedste Skredseten*. Denne typen navn vil være ført opp både i dette avsnittet, og under avsnittet der utmerkingsleddet hører hjemme. *Nedste Skredseten* er dermed ført opp både her og under ”Navn der utmerkingsleddet er en naturforekomst eller -lokalitet”.

Inste Kleiva, Nedste Floten, Nedstekloppa, Nedste Seten, Nedste Skredseten, Nedsthagen, Norde Holmatåna, Norde Nova, Norde Skora, Nøstmyra, Søre Holmatåna, Søre Nova, Ytreøyna, Ytstebøen, Ytste Kleivhogen, Øpste Skredseten, Øvste Brødseten, Øvste Floten, Øvste Råsa (N), Garðstrøð niðara, Garðstrøð ovara, Haugeparten fyri innan innari partur, Haugeparten fyri innan ytri partur, Heimastaskarð, Miðbøur, Miðskarð, Miðslætti, Niðara Langadalsjørd, Niðara Samognarbøur, Niðaribotnur, Niðari Høgibøur, Niðastislætti, Ovara Langadalsjørd, Ovaribotnur, Ovari Høgibøur, Ovari Samognarbøur, Ovastislætti, Ytstaskarð (F).

De norske og de færøyske navnene er likt representert i denne gruppen, med nitten navn fra hver. Noen av adjektivene finner vi i begge språkene: Indre/innerste (*Inste Kleiva, Haugeparten fyri innan innari partur*), ytre/ytterste (*Ytreøyna, Ytstebøen, Ytste Kleivhogen, Haugeparten fyri innan ytri partur, Ytstaskarð*), nedre/nederste (*Nedste Floten, Nedstekloppa, Nedste Seten, Nedste Skredseten, Nedsthagen, Garðstrøð niðara, Niðara Langadalsjørd, Niðara Samognarbøur, Niðaribotnur, Niðari Høgibøur, Niðastislætti*), øvre/øverste (*Øpste Skredseten, Øvste Brødseten, Øvste Floten, Øvste Råsa, Garðstrøð ovara, Ovara Langadalsjørd, Ovaribotnur, Ovari Høgibøur, Ovari Samognarbøur, Ovastislætti*). De fleste av navnene i denne gruppen inneholder et av disse adjektivene. Adjektiv som forteller om himmelretninger finner vi bare i det norske materialet (*Norde Holmatåna, Norde Nova, Norde Skora* (av *nordre*), *Nøstmyra* (av *nørdst*, ‘nordligst’), *Søre Holmatåna, Søre Nova*), mens adjektivene *midtre* og *heimre* bare finnes i det færøyske materialet (*Heimastaskarð, Miðbøur, Miðskarð, Miðslætti*). At jeg ikke har noen eksempler på himmelretningsadjektiv i det

færøyske materialet mitt er nok bare tilfeldig, for de finnes andre steder på Færøyene (for eksempel *Norðara Egg* i Hvalbiar sókn og *Syðradalur* i Tórshavnar uttanbíggar sókn). Det samme er tilfelle for de adjektivene som bare finnes i det færøyske materialet, det finnes mange norske navn på *Midt*- og også noen som begynner med *Heimre*-/*Heimste*-.

De norske formene av adjektivet *øverste* trenger en liten kommentar. Adjektivet er nemlig skrevet *Øvste* i tre av navnene (*Øvste Brødseten*, *Øvste Floten* og *Øvste Råsa*), men *Øpste* i navnet *Øpste Skredseten*. Ifølge uttaleopplysningene gjenspeiler konsonantbruken uttalen, som er henholdsvis /"øfste "brø:se:t*n/, /"øvste 'flå:t*n/, /"øvste 'rå:sa/ og /"åpste 'skre:se:t*n/. At vokalen i det siste navnet er /å/ er mest sannsynlig en trykkfeil, ettersom det ikke finnes noe norsk ord **opste* eller **opperste* som kunne gi uttalen /åpste/. Dessuten har alle de andre navnene med utmerkingsleddet *Øpste* som er samlet inn i Fjaler uttale med /ø/. Vekslingen mellom /v/ og /f/ kommer vel helst av inkonsekvent gjengivelse av konsonanten, ettersom den skrives *v*, men får ustemt uttale foran den ustemte konsonanten *s*. Vekslingen mellom /v/ og /f/ i de tre første navnene og /p/ i *Øpste Skredseten* er derimot vanskeligere å forklare. Alle de fire navnene hører innunder gnr. 44 og ligger i nærheten av hverandre, så uttaleforskjellen skyldes neppe geografisk avstand. Ifølge Fylkesarkivet er *Øpste Skredseten* og *Skredseten* navn på samme lokalitet, uten at det gir noen forklaring på den avvikende formen *øpste*. Det er også samme informant som har gitt uttaleopplysninger om alle disse fire navnene. Jofrid Holter har ti navn i sitt materiale som inneholder adjektivet *øvste*, og alle disse har uttale med /p/. Under avsnittet om konsonantkombinasjoner skriver hun at Fjalerområdet har /ps/ for /fs/, i ord som *lefse* og *ufs* (1983:23). Uttaleformen /øvste/ eller /øfste/ avviker dermed fra dialektuttalen, muligens skyldes dette at det er yngre eller skriftpåvirket uttale som viser seg her.

Også i denne gruppen finner vi "navnepar" som viser motsetning mellom to like hovedledd, akkurat som i adjektivgruppen ovenfor: *Nedste Floten* - *Øvste Floten*, *Nedste Skredseten* - *Øpste Skredseten*, *Norde Holmatåna* - *Søre Holmatåna*, *Norde Nova* - *Søre Nova*, *Garðstrøð niðara* - *Garðstrøð ovara*, *Haugeparten fyri innan innari partur* - *Haugeparten fyri innan ytri partur*, *Niðara Langadalsjørd* - *Ovara Langadalsjørd*, *Niðara Samognarbøur* - *Ovari Samognarbøur*, *Niðaribotnur* - *Ovaribotnur*, *Niðari Høgibøur* - *Ovari Høgibøur*. I det færøyske materialet er det også eksempler på tre og tre navn som plasseringsmessig står i motsetning til hverandre: *Heimastaskarð* - *Miðskarð* - *Ytstaskarð* og *Niðastislætti* - *Miðslætti* - *Ovastislætti*.

Utmerkingsleddet *Mið*- som her er ført opp som plasseringsbetegnende adjektiv, kunne også være intetkjønnsordet *mið* 'med, fiskeplass, siktemerke'. Ettersom alle de tre

navnene med dette utmerkingsleddet ligger på land, måtte det i så fall være med betydningen ‘siktemerke, landmerke’. For navnene *Miðskarð* og *Miðslætti* er denne betydningen lite sannsynlig siden de, som vi så ovenfor, er en del av hver sin lille ”navneserie”. *Miðbœur* kunne derimot formelt sett inneholde substantivet *mið*, men ettersom det er navn på et jordstykke er det neppe egnet som siktemerke på land. Jeg har ikke funnet eksempler på at *bø* eller tilsvarende ord er brukt som (hoved)ledd i navn på fiskeméd hverken i Per Hovdas bok *Norske fiskeméd* eller i Gunnel Melchers’ artikkel ”Shetland Mead Names - Some Notes on their Structure and Character”.

Alle de norske navnene i denne gruppen har foranstilt adjektiv, og det gjelder også for de fleste av de færøyske. Unntaket er navnene *Garðstrøð niðara* og *Garðstrøð ovara*, der adjektivet er etterstilt. To av navnene som jeg har plassert i preposisjonsnavn-gruppen, har også etterstilt lokaliserende adjektiv: *Úti á bø heimari* og *Úti á bø uttari*. Et par slike konstruksjoner var det også i adjektivgruppen ovenfor, (*Áin Litla*, *Áin Stóra*, *Áin Kalda* og *Urðin Bølluta*), uten at jeg kunne finne noen grunn til at akkurat disse navnene hadde denne oppbygningen. Men når det gjelder de fire navnene med etterstilt beliggenhetsbetegnende adjektiv, er en mulig forklaring på formen at navnene er hentet fra taksasjonsprotokollen. Der har man hatt behov for en formell og utvetydig identifisering av de forskjellige jordstykkene, og resultatet kan ha blitt stive ”papirformer” av navnene. Men uten gamle uttaleopplysninger kan ikke denne muligheten undersøkes nærmere.

Hvorvidt adjektivet er særskrevet eller sammenskrevet i forhold til resten av navnet, varierer i de norske navnene. I de færøyske står adjektivet for seg selv dersom resten av navnet består av flere ledd (*Ovari Samognarbœur*), men er skrevet sammen med navnet dersom resten av det består av ett ledd (*Ovaribotnur*). I de norske navnene står også adjektivet for seg selv dersom resten av navnet består av flere ledd, mens skrivemåten er varierende der resten av navnene består av ett enkelt ledd (*Inste Kleiva*, *Nedste Floten*, *Nedstekloppa*, *Nedste Seten*, *Nedsthagen*, *Norde Nova*, *Norde Skora*, *Nøstmyra*, *Søre Nova*, *Ytreøyna*, *Ytstebøen*, *Øvste Floten*, *Øvste Råsa*). En rask kikk på Internettssidene til Fylkesarkivet viser at skrivemåten følger uttalen, /"neste 'flå:t*n/ blir dermed skrevet *Nedste Floten*, mens /"nesteklåpa/ får skrivemåten *Nedstekloppa*.

Preposisjonsnavn

”Termen prepositionsnamn innebär enkelt uttryckt och enligt vanlig uppfattning att en preposition blivit en fast del av ett ortnamn” (Nilsson 1986:61). Preposisjonsnavnene i mitt materiale er: *Med Liastølen*, *Ned i Hola*, *Opp på Hogen* (N), *á Brekkum*, *á Dalinum*, *á Flatum*

(to ganger), *á Hálsi, á Heygnum, á Klettum, á Leypi, á Pøllum, á Ryggi, Gilið á Drongum, í Møl, Inni á Enni, Inni á Vikum, í Urðum, Millum Ennannar, Millum Vegir, Trøðin norðanfyri Fossagil, Undir Skarði, Uppi á Mann, Uppi á Mýri, Uppi-í-stovu-merkurnar, Úti á bø heimari, Úti á bø uttari, Úti á Vik, Við Garð, Við Á* (F). De to lange navnene *Haugeparten fyri innan innari partur* og *Haugeparten fyri innan ytri partur* er omtalt i gruppen av navn med plasseringsbetegnende adjektiv, men jeg tar dem med her også siden de inneholder preposisjonen *fyri innan*. På kartblad M 14 *Klaksvig* ser det ut til at *Fyri innan* er et eget navn, og at det er navn på den nordlige delen av utmarken rundt Leirvík. Dette navnet finnes ikke på det nyere kartet 511 *Gøta*.

I denne gruppen er de færøyske navnene helt klart i flertall. Matras nevner preposisjonsnavn i et avsnitt om navnetyper, der han blant annet skriver at det er

en Mængde stednavne, f. eks i Udmarken, som ikke kan nævnes uden i Formen Adverbium plus Præposition plus Hovedord (Navn), f. Eks. *Uppi á Brekkum, Úti í Líð* o. lign. Nogle Navne af denne Type gaar vel tilbage til Sprogbrugen i gammel Tid, man har ved Navne, der indeholdt almindelige naturbeskrivende Ord (især usammensat) haft Brug for adskillende Adverbier [...] denne Type bruges ved et overordentlig stort Antal Naturnavne (1932:51-52).

I samme avsnitt nevner han navnetypen som består av to substantiver med preposisjon mellom, slik vi har i navnene *Gilið á Drongum* og *Trøðin norðanfyri Fossagil*: ”Navne af Formen *Rókin á Fjalli, Sandurin á Stongum* o. lign. er vel sjældent gamle. Dog skal det nævnes, at Typen kendes ogsaa fra Shetland” (1932:52). Det som er spesielt med denne typen av preposisjonsnavn, er at de forteller hva slags lokalitet som bærer navnet: det er et gjel som befinner seg ved *Drongum*, og et trø som ligger nord for *Fossagil*. De andre preposisjonsnavnene forteller bare at noe befinner seg *Med Liastølen* eller *á Brekkum*, uten at vi kan vite hva slags lokalitet det dreier seg om.

Matras skriver om bruken av preposisjonen *á*: ”Denne Præposition bruges i meget omfattende Betydning ved Stednavne. Ordet har sikkert ogsaa taget i sig den gamle norr. Præposition *at*, der ogsaa blev brugt ved Stednavne” (1932:60). Det er preposisjonen *á* som forekommer flest ganger i mitt materiale, enten alene eller sammen med et adverb.

Oluf Rygh skriver om preposisjonsnavn i innledningen til NG: ”Paa de fleste Steder bruges saadanne Navne nu kun om smaa Brug, som ikke kunne være synderlig gamle” (NG Indledning:16). Denne beskrivelsen passer fint til to av de norske navnene, nemlig *Ned i Høla* og *Opp på Høgen*, som er henholdsvis bruk nummer 1 og 5 under Øyna (gnr. 45). Ingen av

disse to navnene er å finne i NG, og heller ikke i matrikkelutkastet fra 1950. Det siste norske preposisjonsnavnet, *Med Liastølen*, er navn på noen runde topper.

To av de færøyske preposisjonsnavnene er også bostedsnavn, *Við Garð* og *Við Á*. Syv av navnene er teignavn (fra taksasjonsprotokollen): *Haugeparten fyri innan innari partur*, *Haugeparten fyri innan ytri partur*, *Uppi-í-stovu-merkurnar*, *Úti á bø heimari*, *Úti á bø uttari*, *Trøðin norðanfyri Fossagil* og *Uppi á Mýri*. *Millum Vegir*, *á Brekkum*, *á Klettum*, *á Flatum* (det ene av de to navnene), *á Dalinum*, *á Heygnum*, *á Hálsi* og *á Ryggi* er navn på avgrensede deler av inn- eller utmarken, mens resten av navnene er navn på naturlokaliteter.

De tre norske preposisjonsnavnene er interessante å se på i forhold til hva Indrebø skriver om preposisjonsnavn i ”Stadnamni i ei fjellbygd”. To av navnene består av to preposisjoner + hovedledd, nemlig bruksnavnene *Opp på Hogen* og *Ned i Høla*. Om denne preposisjonsbruken skriver Indrebø:

Det er aa leggja merke til at i Sunnfjord og paa den kant av landet kann ei stadnemning av præp. + stadnamn ikkje staa aaleine. [...] det maa stødt staa eit adverbium fyre præposisjonen, som merkjer ut leidi fraa den talande: dei reiser fraa Haukedalen upp til Jølster, ned til Fyrde; ein kjem reisande framman taa Viksdalen, bur ned paa Sanda osv. (1921:190).

Navn med problematiske utmerkingsledd

Denne gruppen inneholder navn med forskjellige typer utmerkingsledd. Noen av navnene har havnet her fordi jeg ikke har klart å tolke utmerkingsleddet, andre fordi de er vanskelige å skulle kategorisere, og noen fordi de ikke passer inn i gruppene ovenfor. Fordi jeg, som jeg nevnte i innledningen til dette kapitlet, vil unngå å lage altfor mange smågrupper, har jeg samlet navnene og kommenterer dem under denne overskriften.

Utmerkingsleddet er vanskelig å tolke: *Loteneset*, *Slupeholmen*, *Songsjøen* (N), *Sigatindur*, *Trylluryggur* (F)

Fylkesarkivets Internettsider gir ingen pekepinn om hva utmerkingsleddet *Lot(e)*- i navnet *Loteneset* kan være. I nynorskordboken finner vi ordene *lòt* (m/n) ‘lune, stemning, humør; innfall’ og *lòt* (n) ‘bøyd overgang mellom kjølen og stavnen i en båt’. Den siste betydningen er den som umiddelbart virker mest sannsynlig, navnet kunne da være et sammenligningsnavn. Men uttalen av navnet, /ˈlo:tene:se/, utelukker begge ordene fra nynorskordboken, ettersom disse har uttale med /å:/. I NG finnes det to gårdsnavn *Lote*, ett i Hordaland (gnr. 111 i Ullensvang herred) og ett i Sogn og Fjordane (gnr. 40 i Gloppen

herred). Begge er forklart på samme måte: ”Navnet er efter Formen Dat. Ent. af et Hankjønnsord eller Intetkjønns-ord Lót- af uvis Betydning. Det findes ogsaa i Gloppen (á Lóti, jfr. det dermed sms. Lotsberg) og mulig i Nærbø (Lode)” (NG XI:459). Inge Særheim skriver om dette *Lode*-navnet at

Namnet har kanskje same opphav som *Lote* i Ullensvang og Gloppen, baa stader skrive á (*l*) *Lóti* i mellomalderen. Det kan ha språkleg samband med verbet gno. *lúta* ‘bøya seg’, truleg med bakgrunn i ein naturformasjon, kanskje Lodetjørna eller ein bekk på staden. Mindre rimeleg synest samband med ordet gno. (*h*)*lutr* m. ‘del, lut’ (2007:150)

Når det gjelder *Slupeholmen* har jeg ikke klart å finne noe ord *slup(e)* hverken i NO eller i bokmåls- eller nynorskordboken. Det nærmeste jeg kommer er *slupp* ‘lite seilfartøy; skipsbåt’, som ifølge NO kommer fra nedertysk *slûp*, *slûpe*. Den nedertyske formen passer godt med formen på utmerkingsleddet, og ettersom *Slupeholmen* er navn på et nes, er det jo ikke utenkelig at det er båtbetegnelsen som utgjør utmerkingsleddet. I så fall kunne dette navnet plasseres i gruppen ”Navn der utmerkingsleddet er en betegnelse på en (del av en) bygning eller en annen type byggverk”.

Navnet *Songsjøen*, som er navn på en lang, smal og flat myr, har jeg plassert her fordi jeg syntes den mest umiddelbare tolkningen av utmerkingsleddet, ‘sang, synging, lyd som ligner på sang’ virket lite sannsynlig. Men ettersom jeg ikke har klart å finne noen annen betydning av ordet i noen av ordbøkene, er det mest sannsynlig denne som ligger til grunn. Det er også mulig at navnet er et oppkallingsnavn, oppkalt etter Sognesjøen, som er en del av Sognefjorden. Motivet for oppkallingen er i så fall uvisst. Navnet passer uansett ikke inn i noen av gruppene ovenfor.

Utmerkingsleddet i *Sigatindur* er også vanskelig å tolke. Det finnes et færøysk verb *sigá* ‘si, fortelle; mene; ytre’, men det er vel lite sannsynlig at det er dette som utgjør utmerkingsleddet. Heri Tróndheim, som er kjent i Leirvík og har gitt meg mange opplysninger om navnene der, skriver at ”betydningen af Siga- er mig ukjent” (opplysning på e-post). Det kunne jo tenkes at det er ordet *sig* (n) ‘nedfart med line i bratt klippevegg; stykke klippevegg som befares med line’ som ligger til grunn for utmerkingsleddet, det passer i hvert fall bra siden det er en fjelltopp som bærer navnet.

Det siste navnet i denne gruppen er *Trylluryggur*, som er navn på et avgrenset område i innmarken. Ut fra navnets form ville man gå ut fra at utmerkingsleddet kommer av et ord *trylla*. I ordboken til Føroya Fróðskaparfelag (men ikke i Jacobsen og Matras’ ordbok) finnes

et verb *trylla* ‘runebinde, forføre’, og formen *tryllu* er preteritum flertall av dette verbet. Det er likevel tvilsomt om dette er en sannsynlig tolkning. Det er ikke vanlig å ha verb som utmerkingsledd i stedsnavn, og særlig ikke i en bøydd form slik tilfellet eventuelt er her. Den umiddelbare assosiasjonen utmerkingsleddet gir, er at det har noe med trolldom eller trylling å gjøre. I ordbøkene finnes ordet *trylskur* ‘trollaktig’, men det passer dårlig med formen på stedsnavnet. Heri Tróndheim har skrevet til meg på e-post at han ikke kjenner betydningen av *Tryllu*-.

Utmerkingsleddet er vanskelig å kategorisere: Heggnes, Luteneset, Lutetåna, Stigarholene, Strokegytten, Tahogen, Trøskeseten (N), Tungáirnar (F).

Navnet *Heggnes* ser umiddelbart ut til å ha trebetegnelsen *hegg* som utmerkingsledd, og det burde dermed plasseres i gruppen av navn som har en tre- eller plantebetegnelse som utmerkingsledd. Men både i NG, 1886- og 1906-matrikkelen og på 1:50 000-kartet har navnet formen *Hegrenes*, selv om uttaleopplysningene i alle de tre første kildene viser uttalen /hegne:s/. NG forklarer førsteleddet som ”vistnok *Hegranes, af Fuglenavnet hegri m., Heire” (NG XII:270). Hvis denne forklaringen stemmer, skulle navnet heller ha vært i gruppen av navn som har en dyre- eller fuglebetegnelse som utmerkingsledd. I *Fjaler Gards- og Ættesoge* (Fagerheim 1976:18) står det at navnet kan ha sammenheng med ordet *hægre* av *høg*, noe som ville passe godt med terrenget på stedet. Navnet hører i så fall hjemme i gruppen av navn med adjektiv som utmerkingsledd.

Navnene *Luteneset* og *Lutetåna* har et utmerkingsledd som kan komme av et verb med tre forskjellige betydninger, eller av det tilsvarende substantivet eller adjektivet: *lute* (v) ‘skifte i luter; bøye; behandle med lut’, *lut* (m) ‘part, del, stykke; væskeløsning brukt til vasking og rensing’ eller *lut* (adj) ‘fremoverbøyd’. Merknadene til navnene på Fylkesarkivets Internettsider gir ingen pekepinn om hva betydningen av utmerkingsleddet skal være, men det mest sannsynlige ville være substantivet *lut* med betydningen ‘part, del, stykke’ eller adjektivet *lut* ‘fremoverbøyd’

Navnet *Stigarholene* hadde jeg egentlig plassert i gruppen ”Navn der utmerkingsleddet er en betegnelse på en sti, tråkk, innhegning, beite, dyrket mark eller utmark”, ettersom jeg tolket utmerkingsleddet som en form av *stig* (m). Men siden utmerkingsledd sjelden står i flertall, og de to andre navnene med det samme utmerkingsleddet hadde formen *Stig*-, er det mer sannsynlig at det er snakk om et verbalsubstantiv *stigar* (jf. *fiskar*, *bakar* osv). Fylkesarkivet har ingen opplysninger som er til hjelp for å avgjøre hvilken betydning som er aktuell her.

Utmerkingsleddet i navnet *Strokegytten* kan ha flere forskjellige betydninger. Nynorskordboken har blant annet *strok* (n) ‘det å fare igjennom; det å stime sammen; kant, område, strekning’, og i NOg finnes *stroke* (f) ‘gjennomgang, sti, smal vei; lang rad eller rekke’ og *stroke* (m) ‘skar som det blåser gjennom’. *Strokegytten* er navn på et søkk i lendet, så flere av betydningene kunne passe som utmerkingsledd. Hverken opplysningene på Fylkesarkivets Internettssider eller utmerkingsleddets form gir noen opplysninger som er til hjelp for å avgjøre hvilken betydning som er den aktuelle.

Navnet *Tahogen*, som er navn på et lite, skogkledd nes, har også et problematisk utmerkingsledd. Et søk på *ta* i ordbøkene gir bare verbet *ta* ‘gripe; fange m.m.’ og preposisjonen *utav*, som begge er lite sannsynlige som utmerkingsledd. Jeg lurte på muligheten av at utmerkingsleddet kunne komme av ordet *taje*, som har betydningen ‘åpen plass, for eksempel i skogen, ved et le eller utenfor et sommerfjøs, (inngjerdet) beitemark, kve, trø’, men jeg har ikke funnet noen eksempler i NO på at dette ordet kan få noen dialektform *ta*. En mer sannsynlig mulighet er at utmerkingsleddet kommer av intetkjønnsordet *tad* (norrønt *tað*, n) ‘møkk, gjødsel’. Navnet kunne da være et sammenligningsnavn, altså at neset som bærer navnet ligner på en gjødselhaug.

Utmerkingsleddet i *Trøskeseten* kan blant annet ha betydningene ‘morkent treverk, råttan ved; frosk; (runt) kar’. Fylkesarkivets Internettssider gir ingen opplysninger som er til hjelp for å avgjøre hvilken av betydningene som er aktuell, og det er dermed vanskelig å skulle plassere navnet i noen av gruppene ovenfor.

Utmerkingsleddet i navnet *Tungáirnar* kan være adjektivet *tungur* ‘tung’ eller substantivet *tunga* (f) ‘tunge, jordstykke mellom bekker’. Det siste er vel det mest sannsynlige, både ut fra bekkens utseende på kartet, men også siden Matras har flere eksempler på stedsnavn sammensatt med substantivet, men ingen eksempler på stedsnavn sammensatt med adjektivet (1932:298). Navnet skal i så fall plasseres i gruppen ”Navn der utmerkingsleddet er en betegnelse på en naturforekomst eller -lokalitet”.

Utmerkingsleddet passer ikke inn i noen av gruppene: *Brødseten*, (*Øvste*) *Brødseten*, *Byttesteinen*, *Frydehogen*, *Garnskorane*, *Klovnesteinane*, *Kvileplassråsa*, *Merkingssteinen*, *Sjåberget*, *Skiftingsvegen*, *Timehogen* (N), *Brennistød*, *Hattarsteinur*, *Hvílingarsteinur*, *Klovningarsteinur*, *Krossteigar*, *Middagsgjógv*, *Sporamørk* (F).

I innledningen til dette kapitlet skrev jeg at en altfor detaljert kategorisering av utmerkingsleddene ville være lite hensiktsmessig, fordi kategoriene da ville inneholde veldig få navn, og det ville dermed bli vanskelig å skulle sammenligne fordelingen av de færøyske

og de norske navnene. Dette er grunnen til at jeg ikke har laget noen egne grupper til navnene i dette avsnittet, men heller kommenterer dem her. En del av disse navnene har en menneskeskapt gjenstand som utmerkingsledd: *Brødseten*, (*Øvste*) *Brødseten*, *Byttesteinen* (her i betydningen 'bøtte'), *Garnskorane*, *Brennistøð*, *Hattarsteinur* og *Klovningarsteinur*. Matras skriver om sammensetningen *Hattarsteinur* at den "betegner en Sten med en "Grønsværhat"" (1932:138), det er altså et etablert sammenligningsnavn. Seks av navnene har et verb eller et verbalsubstantiv som utmerkingsledd: *Frydehogen*, *Klovnesteinane*, *Merkingsssteinen*, *Sjåberget*, *Skiftingsvegen* og *Hvílingarsteinur*. *Sjá* kan også være et intetkjønnsord med betydningen 'det man ser; syn' (jf. navn som *Synhaug*, *Synhaugen*). Om ordet *hvíling* sier den færøysk-danske ordboken "I stedn *Hvílingarsteinur*, -tú(g)va (*steder, hvor personer, som regel med byrde, holdt hvil*)" (side 178). To av navnene har et utmerkingsledd som forteller om å bestemme hvilken tid på dagen det er: *Timehogen* og *Middagsgjógv*. Matras skriver om navneleddet *middagur* at det "Bruges i Navne paa Solemærker" (1932:206).

De tre resterende navnene passer ikke inn i noen av gruppene: *Kvileplassråsa* (med utmerkingsleddet *kvileplass*, m), *Krossteigar* (med utmerkingsleddet *krossur*, m, 'kors') og *Sporamørk* (med utmerkingsleddet *spor*, n, 'spor, fotspor' eller *spora*, v, sette spor, sette merke').

Kommentarer

Gustav Indrebø skriver i "Stadnamni i ei fjellbygd": "Um utmerkjingsordi er det aa segja at dei er mykje meir skiftande enn grunnordi; for dei kann takast fraa eit vidare spraakumraade" (1921:156). Som vi så i forrige kapittel, består alle hovedleddene i materialet av substantiv (med ett unntak). Utmerkingsleddene fordeler seg derimot på både substantiv, adjektiv, preposisjoner og også et par verb. En rask opptelling viser også at materialet består av omtrent 168 forskjellige hovedledd og rundt 220 forskjellige utmerkingsledd, det er altså flere forskjellige ord i bruk blant utmerkingsleddene enn blant hovedleddene.

Om naturnavn og kulturnavn

En vanlig måte å dele inn stedsnavn på, og som jeg også vil benytte i denne oppgaven, er en todeling i naturnavn og kulturnavn. Denne todelingen finner vi både i leksikon og i flere navnefaglige artikler og bøker (sikkert flere enn dem jeg har brukt som eksempler her). En klar definisjon av hva som skal kategoriseres som et naturnavn og hva som skal kategoriseres som et kulturnavn er derimot vanskeligere å finne, i hvert fall hvis man leter i flere forskjellige kilder.

Hvordan definere hva som er natur- og kulturnavn

Det finnes i hvert fall tre forskjellige definisjoner av hva slags navn som skal kategoriseres som henholdsvis natur- og kulturnavn. *Aschehoug og Gyldendals store norske leksikon* har denne definisjonen:

Stedsnavn er brukt om navn på geografiske lokaliteter (steder), som fjell, daler, elver, fjorder og andre terrengformasjoner (naturnavn), og om navn på gårder, bosteder, teiger og andre lokaliteter som er preget av menneskelig virksomhet (kulturnavn). [...] Mange gårdsnavn er opprinnelig naturnavn, for eksempel Vik (1998:37).

Ut fra denne definisjonen vil *Vik* være et naturnavn hvis det er navn på en vik, men et kulturnavn hvis det er navn på en gård (eller en bygd eller et tettsted, for den saks skyld). Det er altså lokaliteten som bærer navnet som bestemmer om det er et natur- eller kulturnavn. Botolv Helleland har derimot en litt annen definisjon: "Ein kan seia at naturnamn fortel om naturgjevne tilhøve og ressursar, og kulturnamn om korleis menneska har utnytta naturen" (1999:124). Ut fra denne definisjonen vil ikke *Vik* kunne bli et kulturnavn selv om det er navn på en gård, ettersom navnet i seg selv ikke forteller om menneskelig utnyttelse av naturen, men bare om naturgitt forhold. Helleland trekker dessuten frem problemet med navn som *Naustvika*, som er et naturnavn (det forteller om et naturgitt forhold, nemlig en vik), men som har et førsteledd som vitner om menneskelig bruk av naturen.

En tredje definisjon finner vi hos Christensen og Sørensen i deres bok *Stednavneforskning 1*. I stikkordlisten der er kulturnavn definert som "Navn, hvis denotatum er eller vides at have været en menneskeskabt lokalitet, f. eks. bebyggelse, bro, opdyrket

areal, eller som på grund af artselementets semantiske indhold kan antages engang at have denoteret en sådan”, mens naturnavn er

Navn, hvis denotatum er eller vides at have været en naturforekomst, eller som på grund af artselementets semantiske indhold kan antages engang at have denoteret en sådan. Undertiden dog med udvidet brugsområde om navn, hvis denotatum ikke er eller har været en bebyggelse, f. eks. om navn på opdyrket areal (1972:228-229).

De to begrepene overlapper altså hverandre til en viss grad.

Disse tre definisjonene peker i forskjellig retning, og problemet blir, slik jeg ser det, hvorvidt man skal kategorisere et navn som naturnavn eller kulturnavn ut fra navnet i seg selv (slik Helleland gjør) eller ut fra hva navnet denoterer (slik det gjøres i leksikon og hos Christensen og Sørensen), eller også hva det tidligere har denotert (Christensen og Sørensen). Begrepet *naturnamn* er også, som jeg kom inn på i kapitlet *Om navn i bestemt og ubestemt form*, brukt i forskriftene til lov om stadnamn og i kommentarene til forskriftene, men uten at det er nærmere forklart. Ut fra sammenhengen i teksten ser det ut til at naturnavnene skal forstås som en motsetning til gårds- og bruksnavn, tettstedsnavn, administrasjonsnavn og kommunikasjonsnavn. Definisjonen blir da ganske lik den som er å finne i leksikon.

Peter Hallaråker sier i sin bok *Innføring i stadnamn* at fordi det er problematisk å trekke et skarpt skille mellom natur- og kulturnavn (han deler dem inn etter hva de denoterer), må man ”presisere om det er ei synkronisk eller diakronisk inndeling ein nyttar” (1997:205). Slik jeg forstår det, mener han da at man må bestemme seg for om man vil kategorisere et navn etter hva navnets denotatum er nå, eller etter hva det har vært tidligere. Det samme kategoriseringsproblemet kommer Inge Særheim inn på:

Gardsnamn som *Øye*, *Tjora* (haugnamn), *Sandvik*, *Skogen* kan ha vore opphavlege (primære) naturnamn, som seinare har vorte (sekundære) busetnadsnamn og såleis kulturnamn. Dyrka hagar som *Røysene*, *Vatnet*, *Lunden* har namn etter terrenget slik det var før dyrking, altså primære naturnamn (haugnamn, innsjønamn, skognamn), men sekundære kulturnamn (teignamn) (1985:29-30).

Jeg kunne skrevet mye om fordelene og ulempene ved de forskjellige måtene å kategorisere navn på, men det blir for omfattende å skulle føre en slik diskusjon her. Uansett hvilken måte man velger, vil det alltid være noen navn som er problematiske å plassere i den ene eller den andre gruppen.

Jeg hadde i utgangspunktet tenkt å kategorisere navnene etter deres semantiske innhold uten å ta hensyn til navnenes denotatum, og la alle navn som inneholdt ledd som vitnet om menneskelig virksomhet havne i gruppen kulturnavn. På denne måten ville jeg unngå ett av kategoriseringsproblemene ved å slippe å velge om jeg skulle ta hensyn til navnenes nåværende eller tidligere denotatum. Men denne inndelingen gjorde at mange av navnene i materialet ble vanskelige å plassere, først og fremst fordi det er vanskelig å definere hva menneskelig virksomhet er. Navn som inneholder leddet *gås* kan fortelle om husdyrhold (og dermed være kulturnavn), men det kan også tenkes at de forteller om tilholdssted for villgjess, og da burde de vel heller kategoriseres som naturnavn. I slike tilfeller kan det være til hjelp å se hva navnet denoterer for å avgjøre om det skal være et natur- eller kulturnavn, og dermed har jeg gått bort fra prinsippet mitt om å bare kategorisere navnet ut fra dets semantiske innhold. Og et navn som *Gygrahelleren* forteller vel ikke akkurat om menneskelig virksomhet, men heller om menneskers forestillingsverden, eller om tilholdssted for trollkjerringer dersom personen som gav navnet faktisk trodde på slike.

For å unngå flesteparten av disse kategoriseringsproblemene, velger jeg å plassere navnene i materialet mitt i gruppen kulturnavn eller naturnavn etter hovedleddets semantiske innhold. Både *Likkjevika* og *Stølsvika* blir dermed gruppert som naturnavn, mens *Edvardtunet* og *Langeteigen* havner i kulturnavngruppen. Også med denne definisjonene vil noen navn være vanskelige å plassere. Disse navnene tar jeg for meg i avsnittet nedenfor.

Navn som er problematiske å kategorisere som kultur- eller naturnavn

En del av navnene i materialet er av forskjellige grunner vanskelige å kategorisere som enten natur- eller kulturnavn. Nedenfor følger en oversikt over hvilke typer navn dette gjelder, og hvordan jeg har valgt å kategorisere dem.

Preposisjonsnavn. En del av navnene (særlig de færøyske) består av en eller to preposisjoner + et substantiv, for eksempel *Úti á Vik* eller *Med Liastølen*. Ettersom disse navnene ikke har noe klart hovedledd, har jeg valgt å kategorisere dem etter substantivet. *Úti á Vik* blir dermed et naturnavn siden *Vik* ville blitt kategorisert som et naturnavn, og *Med Liastølen* blir et kulturnavn.

Tvetydige navn. Noen av navnene inneholder hovedledd som kan vise til både en naturlig formasjon eller en menneskapt formasjon, for eksempel det norske *plass* ('husmannsplass', eller mer generelt 'sted') og *råk* ('åpen renne i is' eller 'krøttervei') eller det færøyske *brúgv* ('bro, alt som kan tjene som bro; dyng, hop' m.m.). Andre navn har flere forskjellige betydninger uten at noen av dem umiddelbart peker seg ut som den mest

sannsynlige (blant annet *Fessene*, *Fjona*, *Klona*, *Røyta*). I disse tilfellene har jeg vært nødt til å gå til navnets denotatum for å finne ut om navnet er et natur- eller kulturnavn. Dette innebærer at navn med samme utmerkingsledd i noen tilfeller har blitt kategorisert som naturnavn, mens de i andre tilfeller har blitt kategorisert som kulturnavn.

Navn jeg ikke har funnet noen forklaring på. Dette gjelder bare ett navn, *Nyspene*. Her har jeg valgt å kategorisere navnet ut fra denotatum, og siden det er navn på noen små topper, havner det dermed i gruppen naturnavn.

Sammenlikningsnavn. Navn der lokaliteten er sammenlignet med en (del av) en person, en menneskelig aktivitet, et redskap eller en bruksgjenstand, har jeg kategorisert som kulturnavn. Det samme har jeg gjort med navnet *Gygra*, siden det hører til i den menneskelige forestillingsverdenen. Navn der lokaliteten er sammenlignet med (en del av) et dyr har jeg valgt å kategorisere som naturnavn.

I den alfabetiske listen bakerst i oppgaven er det en egen kolonne som viser om jeg har kategorisert navnene som kultur- eller naturnavn.

Hvordan er fordelingen av natur- og kulturnavn i det norske og det færøyske materialet?

Etter min definisjon av natur- og kulturnavn, er det 84 kulturnavn i det norske materialet og 57 i det færøyske. Kulturnavnene utgjør dermed henholdsvis 26 % og 32 % av de to stedsnavnmateriale, så fordelingen i de to forskjellige materialene er ganske lik. Å skulle finne litteratur som sier noe om fordelingen av natur- og kulturnavn generelt i norske og færøyske navn for å sammenligne med mitt materiale ville ikke ha noe for seg, for som vi så ovenfor varierer definisjonene i de forskjellige artiklene, og dermed vil også fordelingen av natur- og kulturnavn variere.

Natur- og kulturnavn i stedsnavnloven

Betegnelse *natur-* og *kulturnavn* er ikke brukt i selve lovteksten i stedsnavnloven. Men i forskriftene til loven finner vi dette avsnittet:

Statens kartverk kan gjere samlevedtak for skriftformer av namn eller namneledd innanfor same administrative område. Slike vedtak kan gjelde naturnamn og umatrikulerte seternamn. Samlevedtak kan berre brukast der dialektformene i det aktuelle området gjer slike vedtak naturlege (Forskrift om skrivemåten av stadnamn, 1/6-2007),

og i kommentarene til forskriften er også begrepet *naturnavn* brukt i forhold til hva slags funksjon et navn har (om det er et naturnavn, gårds- eller bruksnavn, grendenavn osv.). Men ettersom betegnelsen *kulturnavn* ikke er brukt, og det ikke finnes noen definisjon av *naturnavn* i ordforklaringene til loven, er det vanskelig å skulle si noe om hvordan loven behandler henholdsvis natur- og kulturnavn, og om den gjør forskjell på disse.

Om navn i bestemt og ubestemt form

Det er mange måter å kategorisere navn på, og ikke alle kategoriseringer er like enkle å gjennomføre. Å finne ut om et navn står i bestemt eller ubestemt form er derimot (heldigvis) ganske enkelt når man har et gitt materiale å gå ut fra, men det er likevel mange aspekter å ta for seg når det gjelder bruken av bestemthet i stedsnavn. I denne delen av oppgaven vil jeg ta for meg fordelingen av navn i bestemt og ubestemt form i det norske og det færøyske materialet mitt.

Fordelingen av navn i bestemt og ubestemt form

Når det gjelder fordelingen av navn i bestemt og ubestemt form, skiller det norske og det færøyske materialet seg klart fra hverandre. Det norske materialet består av omtrent 320 navn, hvorav bare to (0,6 %) står i ubestemt form. Det færøyske materialet består av omtrent 180 navn, hvorav omkring 140 (77,7 %) står i ubestemt form. Fordelingen av bestemthet i de to materialene er altså helt motsatt av hverandre.

Botolv Helleland skriver i sin artikkel ”Stadnamn i ubunden form” at ”Hovudregelen for norske stadnamn sett under eitt er at dei står i bunden form” (1990:79). Dette utsagnet stemmer altså godt med fordelingen jeg har funnet i det norske materialet mitt, der nær sagt alle navnene står i bestemt form. Videre har Vidar Haslum i sin artikkel om ubestemt og bestemt form i stedsnavn tegnet opp grenser for hvor i Norge det er vanlig med henholdsvis bestemt form og artikkelvariasjon i terrengnavn, og Fjaler ligger ifølge hans tegninger i en del av landet der de aller fleste av terrengnavnene står i bestemt form (2003a:86). I doktorgradsavhandlingen hans om artikkelløse stedsnavn blir dette skillet tydeligere avgrenset: ”Går vi til **Sogn og Fjordane**, forekommer artikkelvariasjon omtrent bare i den delen vi kaller Indre Sogn” (2003b:32).

Matras nevner ikke bruken av bestemt og ubestemt form i færøyske navn, og ifølge Vidar Haslum er dette et felt det er skrevet lite om: ”Fra Færøyene foreligger der ingen spesielle studier av artikkelbruken i stedsnavn” (2003b:44). Ut fra kildene har han likevel kommet frem til at

i nordligere deler later artikkelen til å ha kommet inn i mange terrengnavn, lengst i nord med et distribusjonsmønster som på flere punkter likner det norske kjerneområdet. Forskjellen er at den ubestemte formen fremdeles synes å ha overtaket i alt færøysk språk (2003 (2):46).

Den ubestemte formen har, som vi så ovenfor, et klart overtak i de færøyske navnene i materialet mitt.

Helleland skriver at ”stadnamn i ubf. førekjem over heile det nordiske språkområdet. Frekvensen vekslar sterkt, både geografisk og namnetypologisk” (1990:79). Han skriver kort om forholdene i de andre nordiske landene, men nevner ikke Færøyene. Det gjør derimot Tom Schmidt i sin artikkel ”*Myren og Rørvik. Bestemt og ubestemt oppslagsform i den norske 1886-matrikkelen*”:

Forholdene på Færøyene er viktige for diskusjonene om bestemthet i norske navn, da de langt på vei - også historisk sett med dansk administrasjon og dansk skriftspråk - synes å tilsvare dem i Norge.

Likesom her i landet har en lang rekke naturnavn b.f., selv om disse nok utgjør en noe mindre andel enn i Norge (2004:55-56)

Ut fra materialet mitt kan man ikke si at forholdene på Færøyene tilsvarende forholdene i Norge når det gjelder bestemthet i stedsnavn. Schmidt nevner som eksempel at på 1:20 000-kartet over Fugloy (samme kartserie som jeg har brukt) står en tredjedel av navnene i bestemt form, og det stemmer godt overens med fordelingen av bestemt form i mitt færøyske materiale.

Regler for bruk av bestemt og ubestemt form i stedsnavn

I innledningen til katalogen over de innsamlede navnene i Fjaler, står det at ”den skriftforma namna har fått, er i samsvar med gjeldande reglar for normering av stadnamn. Den ligg elles så nær opp til talemålet i Fjaler som råd er” (1993: Orientering om katalogen). I lov om stadnamn fra 18. mai 1990 (gjeldende fra 1. juli 1990 og endret 10/6-2005) er ikke bruk av bestemt og ubestemt form nevnt, men i kommentarene til forskriftene til loven har bruken av bestemthet fått et eget avsnitt:

Bunden form skal brukast i naturnamn dersom den bundne forma er i levande bruk i talemålet. Bunden eller ubunden form kan brukast i gards- og bruksnamn, tettstadnamn, administrasjonsnamn og kommunikasjonsnamn. Bunden form skal brukast dersom ho er i levande bruk i talemålet i dag. Ubunden form skal brukast dersom ho er i levande bruk i talemålet i dag og dessutan er godt innarbeidd i skrift (Kommentarar til forskrifta (1. juni 2007), 1 b) i. Kjønn, tal og form).

Hva som skal forstås med ”naturnamn” er ikke forklart i teksten, og heller ikke i ordforklaringene og definisjonene til forskriftene. Men slik avsnittet er skrevet, ser det ut til at ”naturnamn” står i motsetning til ”gards- og bruksnamn, tettstadnamn, administrasjonsnamn og kommunikasjonsnamn”.

Alle navnene i det norske materialet har skriftformer som stemmer med uttalen i forhold til bruken av bestemthet. Ett tilsynelatende unntak er bruksnavnet *Lervadet*, som har uttalen /"lerva:/. Hovedleddet i dette navnet blir kommentert i Indrebøs ”Stadnamni i ei fjellbygd”, som omhandler navn fra Førde i Sunnfjord (nordøst for Fjaler):

Utan artikkel staa: [...] Samansette og usamansette namn med eit nøytralt grunnord som staa i eintal og i uttalen endar på tonetung vokal. Soleis namn på svad (mange), vad, led, grø(de), kvanngrø(de), rø(de), altso ord som tidlegare har vore uttala med *d*. Naar namn paa desse ordi (i eintal) no er ubøygjelege (liksom grunnordi sjølve i eint.), so kjem det av at bøyging etter at *d* er fallen burt, kallar fram ein leid hiatus - Siklesvad skulde i bundi form heita *Sik`læsvaə*, dat. *Sik`læsva-a* - og den toler ikkje maalet (1921:182, min understreking).

Ut fra opplysningene i dette sitatet vil uttalen /"lerva:/ kunne representere både bestemt og ubestemt form entall, men det er vel rimelig å tro at navnet har bestemt form i likhet med de andre navnene i det norske materialet. Skriftformen av navnet stemmer dermed med uttalen fordi systemet i Fjalerdialekten er slik at denne uttalen kan representere bestemt form.

Kommentarene til forskiftene til loven sier også hva slags form et eventuelt bestemthetssuffiks skal ha:

Hankjønnsord får i bunden form endinga -en eller -n i samsvar med dialekten. Sterke hokjønnsord får i bunden form som hovudregel endinga -a. Når dialekten har endinga -i eller -ei, brukar ein -i. Bergensk får -en, mens midlandsmåla kan bruke -e. Når særlege grunnar talar for det, kan endingane -na, -ne eller -ni brukast. Svake hokjønnsord får i bunden form som hovudregel endinga -a. I det austlandske og trønderske dialektområdet rettar ein seg etter den enkelte dialekten med omsyn til utlydande vokal i jamvektsord (-a, -u, -o, -å). Bergensk får -en (Kommentarar til forskrifta (1.juni 2007), 1 b) i. Kjønn, tal og form).

Ifølge uttaleformene hos Fylkesarkivet slutter alle hankjønnsordene på /en/ eller /*n/ i bestemt form entall, og de har alle fått -en i skriftformene. Jofrid Holter har derimot endelsen /in/ eller /'n/ i hankjønnsord (1983:28). Hvorfor denne uttalen ikke er å finne hos Fylkesarkivet vet jeg ikke, en mulig forklaring er at de har brukt en enklere lydskrift enn den Holter har benyttet. Uansett ville navnene med hankjønns hovedledd få endelsen -en i skrift.

Hvilke typer navn er det som har bestemt og ubestemt form?

De to norske navnene som står i ubestemt form er *Bortheim* og *Heggnes*. De er begge gårdsnavn, *Bortheim* er gård nummer 44 og *Heggnes* er gård nummer 43. Resten av de norske navnene står som sagt i bestemt form, og inkluderer dermed mange forskjellige typer navn: Entalls- og flertallsnavn, sammensatte og usammensatte navn, navn på dyrket mark, stier, innhegninger, mindre bruk og boplasser, og alle slags naturlokaliteter som steiner, hauger, viker, nes, myrer, elver, hellere, daler og skar. Det er dermed vanskelig for det norske materialets del å si at en viss type eller visse typer navn står i bestemt form, mens andre typer har ubestemt form. Særlig ettersom ett av navnene i bestemt form er et gårdsnavn på linje med *Bortheim* og *Heggnes*, nemlig gård nummer 45, *Øyna*.

Blant de færøyske navnene som står i bestemt form, finner vi både sammensatte (*Sjóvarrókin*, *Djúptúgván*, *Líðarbrúgvín*) og usammensatte (*Navirnar*, *Skorarnar*, *Høvdin*) navn, preposisjonsnavn (*Millum Ennannar*, *Gilið á Drongum*), navn i både entall (*Eggin*, *Mataráin*) og flertall (*Eggjarrøkurnar*, *Fransagravirnar*), navn på naturlokaliteter (*Tangarnir*, *Ennið*) og navn som forteller om menneskelig virksomhet (*Urðarvegurin*, *Jógvansstovumerkurnar*). Alle disse navnetypene finner vi igjen blant navnene som har ubestemt form. Ser vi på typen utmerkingsledd, ser vi at navnene som har en dyre- eller fuglebetegnelse som utmerkingsledd og navnene som har en betegnelse på en (del av en) bygning eller en annen type byggverk som utmerkingsledd bare finnes blant navnene i ubestemt form. De andre typene utmerkingsledd (etter inndelingen i forrige kapittel) finnes i navn både i bestemt og ubestemt form.

Ifølge Tom Schmidt (2004:72) ser det ut til at bestemt form er mer utbredt i usammensatte navn enn i sammensatte navn på Færøyene (og i Danmark). Selv om det er få usammensatte navn i materialet mitt, kommer denne tendensen til syne også her: Av de nitten usammensatte færøyske navnene er det elleve (57,9 %) som står i bestemt form, og av de 160 sammensatte navnene er det 28 (17,5 %) som står i bestemt form.

Drøyt halvparten av hovedleddene som finnes i bestemt form i de færøyske navnene, finnes også i ubestemt form. Hovedleddene *nøv*, *skor*, *túgva*, *høvdi*, *egg*, *gøta*, *grøv*, *setur*, *byrgi* og *partur* finnes bare i bestemt form.

Navneledd	Ubf. ent.	Bf. ent.	Ubf. flt.	Bf. flt.
-á	Smalá	Mataráin		Tungáirnar

-brúgv	Hvítabrúgv	Líðarbrúgvín		
-dalur	Ritudalur			á Dalinum
-enni	Ritudalsenni	Ennið		Millum Ennannar
-gerði	Hornsteinsgerði	Bólagerðið		
-gil	Høvdagil	Gilið á Drongum		
-hagi	Skarðhagi	Ognarhagin		
-mørk	Heiðriksmørk		Biskupsmerkur	Uppí-í-stovu-merkurnar
-rók	Breiðarók	Sjóvarrókin	Keldurøkur	Eggjarrøkurnar
-stíggjur	Ennistíggjur	Stíggjurin		
-tangi	Kráatangi			Tangarnir
-trøð	Sýnartrøð	Trøðin		
-urð		Urðin Bølluta	í Urðum	
-vegur		Urðarvegurin	Millum Vegir	

Stedsnavnenes alder i forhold til bruk av bestemt og ubestemt form

Stedsnavns alder har blitt trukket frem i forbindelse med fordelingen og bruken av bestemt og ubestemt form i navn. Oluf Rygh skriver følgende om gårdsnavn i bestemt og ubestemt form i innledningen til NG: ”Med Hensyn til Artikelens Brug i Gaardnavne er det Regel, at Navne, der gaa saa langt tilbage i Tiden som til den tidligere Del af Middelalderen, have ubestemt Form” (NG Indledning:12). Helleland skriver i ovennevnte artikkel mer generelt om stedsnavn at ”det har vore ei vanleg oppfatning at namn i ubf. jamt over høyrer til eit eldre sjikt enn namn i bf.” (1990:80).

Nå er det vanskelig å skulle aldersbestemme navnene i materialet mitt siden flesteparten av navnene er navn på (små) naturlokaliteter, og slike navn har sjelden blitt skriftfestet i eldre tid, om de i det hele tatt fantes da. Gårds- og bruksnavnene er det derimot lettere å si noe om. De tre gårdsnavnene i det norske materialet er alle relativt gamle. Ifølge NG er det første belegget for *Heggnes* fra 1563, og de første beleggene for *Bortheim* og *Øyna* fra 1300-tallet (fra *Bergens kalvskinn*). I materialet mitt har jeg dessuten tretten bruksnavn som hører innunder disse tre gårdene: *Lervadet* (gnr. 43,3), *Kalveklova* (gnr. 43,4), *Edvardtunet* (gnr. 44,1), *Hogen* (gnr. 44,2), *Tunet* (gnr. 44,3), *Myra* (gnr. 44,4), *Ned i Hola* (gnr. 45,1), *Neset/Luteneset* (gnr. 45,2), *Ytreøyna* (gnr. 45,3), *Holmen* (gnr. 45,4), *Opp på*

Hogen (gnr. 45,5), *Storevika* (gnr. 45,6) og *Pollen* (gnr. 45,7). Bare ett av disse navnene er nevnt i NG, nemlig gnr. 45,2 som i mitt materiale heter *Neset* eller *Luteneset*, men som i NG er ført opp med navnet *Naustneset*, uten noen eldre belegg. Det at ingen av de andre bruksnavnene er å finne i NG, og at alle tretten mangler i 1838-matrikkelen, kan tyde på at de er ganske unge. Flere av dem dukker opp i senere matrikler, som det fremgår av avsnittene nedenfor.

I matrikkelen fra 1886 finner vi navnene *Hegrenes* (gnr. 43,1 og 43,2), *Bortheim* (gnr. 44,1-4), *Øen* (gnr. 45,1 og 45,5), *Naustneset* (gnr. 45,2), *Ytterøen* (gnr. 45,3) og *Øholmen* (gnr. 45,4). I matrikkelen fra 1906 har bruksnavnene *Ytrebø (Lerva)* (gnr. 43,3) og *Solbak (Kaldeklovet)* (gnr. 43,4) kommet til under *Hegrenes*, og *Storevik* (gnr. 45,6) har kommet til under *Øen*.

I matrikkelutkastet fra 1950 finner vi under *Hegrenes* bruksnavnene *Ytrebø (Lerva)* (gnr. 43,3) og *Solbakk* (gnr. 43,4) (gnr. 43,1 og 43,2 står ført opp med eier og skyld, men uten bruksnavn). Under *Bortheim* finner vi bruksnavnene *Vikheim* (gnr. 44,5), *Beitet I* (gnr. 44,6), *Beitet II* (gnr. 44,7) og *Fredlund* (gnr. 44,8) (gnr. 44,1-4 står oppført med eier og skyld, men uten bruksnavn). Under *Øen* finner vi *Naustneset* (gnr. 45,2), *Ytreøen* (gnr. 45,3), *Øholmen* (gnr. 45,4), *Storevik* (gnr. 45,6) og *Polden* (gnr. 45,7), dessuten *Veaberget* (gnr. 45,8) (gnr. 45,1 og 45,5 står oppført med eier og skyld, men uten bruksnavn). *Solbakk* (gnr. 43,4) har fått den bestemte formen *Solbakken* på kartet som er å finne på Norgesglasset (se litteraturliste).

Er bruken av bestemt og ubestemt form konsekvent i kilder utenfor mitt materiale?

Som jeg skrev i innledningen til dette kapitlet, er det stort sett ikke noe problem å si om stedsnavnene i et gitt materiale, slik som mitt, står i bestemt eller ubestemt form. Men ser vi på skrivemåten av et navn i forskjellige kilder, kan bruken av bestemt og ubestemt form variere. Bruken kan også variere i skriftformen(e) og uttaleformen(e) av navnet.

Gård nummer 43, *Hegrenes*, har ubestemt form som oppslagsform i NG, og også i de tre eldre beleggene og uttaleformen som er oppført i NG. 1838-matrikkelen har også ubestemt form. Matrikkelen fra 1886 har formen *Hegrenes*, med kommentaren ”Udtales Hegnes” (Ytre Holmedal Herred, side 9). Samme skriftform og kommentar finnes i matrikkelen fra 1906 (side 203). På Fylkesarkivets sider finner vi, som overskrift for gård nummer 43, navnet *Hegreneset*, *indre* (uten uttaleopplysninger), mens bruk nummer 43,1 har formen *Hegnes* med uttalen /"hegne:s/. På 1:50 000-kartet (kartblad 1117 I Dale) er formen *Hegrenes*.

Gård nummer 44, *Bortheim*, har ubestemt form som oppslagsform i NG, i alle eldre belegg i NG, i 1838-, 1886- og 1906-matrikkelen og på 1:50 000-kartet. Uttaleopplysningene

i NG og hos Fylkesarkivet viser også ubestemt form. Dette er ikke uventet, ettersom navn på *-heim*, som er et av de klassiske bostedsnavneleddene, hovedsakelig står i ubestemt form (Helleland 1990:84). Et unntak herfra er Trøndelag, der bruken av bestemt form i bostedsnavn er utbredt (Stemshaug 1985:53).

Gård nummer 45, *Øyna*, har bestemt form som oppslagsform i NG, men i de eldre beleggene varierer skrivemåten noe. De eldste beleggene, fra henholdsvis 1300- og 1500-tallet, har de ubestemte formene *i Øyium* (*Bergens kalvskinn*) og *Øy* (*Norske Regnskaber og Jordebøger I*), mens resten av beleggene har bestemt form. Noe som er interessant å nevne i denne sammenheng er at navn med hovedleddet *-øy* i de aller fleste tilfeller er ført opp med bestemt form i kilder fra 1500-, 1600- og 1700-tallet (Schmidt 2004:69-70). 1838-matrikkelen har formen *Øen*, men Munthes forslag til skrivemåte (i parentes etter oppslagsformen) er den ubestemte formen *Øyjar*. I 1886- og 1906-matrikkelen og på 1:50 000-kartet har navnet bestemt form, og uttaleopplysningene i NG og hos Fylkesarkivet har bestemt form. Overgangen fra ubestemt til bestemt form i eldre tid, som vi ser eksempel på i dette navnet, er en vanlig utvikling:

Frå mellomalderen og inn i nyare tid har det såleis gått føre seg ein massiv overgang frå ubf. til bf. Dette heng sjølvsagt saman med den allmenne språkutviklinga, der framvoksteren av den suffigerte artikkelen må ha spela ei viktig rolle. Men som me har sett, har ikkje denne utviklinga teke med seg alle namn som må ha eksistert i eldre tid (Helleland 1990:82).

Fordi gårdsnavnene i mitt materiale er så få, har det ikke noe for seg å trekke for mange konklusjoner på grunnlag av dem. Likevel er det interessant å se at de stort sett følger den generelle utviklingen hos gårdsnavn. Som vi ser, varierer skriftformen noe for de tre gårdsnavnene i de forskjellige kildene, men i hovedsak har bruken av bestemt eller ubestemt form vært konsekvent fra de eldste beleggene og frem til i dag. Dette stemmer, for *Heggenes* og *Bortheims* del, godt med det Oluf Rygh sier i innledningen til NG: ”De gamle Navne uden Artikel have i de allerfleste Tilfælde holdt sig i denne Form til Nutiden” (NG Indledning:12).

Alle bruksnavnene i det norske materialet har som sagt bestemt form, og de av dem som er å finne i NG og i de eldre matriklene har bestemt form også der. Det ene unntaket er *Storevika*, som i 1906-matrikkelen og på 1:50 000-kartet har ubestemt form.

For de færøyske navnenes del har jeg ikke andre eldre skriftformer å sammenligne med enn dem som finnes på kartene i *Færøernes Kortlægning*. De navnene som finnes både i mitt materiale og på de gamle kartene (kartblad M 14 *Klaksvig* og M 21 *Gøte*) har lik bruk av

bestemt og ubestemt form. Ettersom jeg ikke har noen uttaleopplysninger om de færøyske navnene, har jeg heller ikke mulighet til å sammenligne bruken av bestemthet i skrift og uttale.

Om navn i entall og flertall

I likhet med kategoriseringen av et navn som bestemt eller ubestemt form, er det stort sett uproblematisk å avgjøre om et navn har entalls- eller flertallsform. Men også her er det forskjellige aspekter som er verdt å kommentere når det gjelder navnenes fordeling i en av de to kategoriene.

Fordelingen av navn i entall og flertall

De aller fleste av navnene i materialet mitt har entallsform: Av de omtrent 320 norske navnene er det 41 (42) som har flertallsform (12,8 (13,1)%). Navnet *Røyra* kan være begge deler, ettersom substantivet *røyr* kan være både hunkjønns- og intetkjønnsord. I det følgende vil jeg regne navnet som intetkjønn flertall. Av de omtrent 180 færøyske navnene er det 23 som har flertallsform (12,8 %). Fordelingen er altså så godt som helt lik i det norske og det færøyske materialet.

Ola Stemshaug skriver i *Namn i Noreg*:

Til vanleg rettar numerus seg etter naturtilhøva. I dei aller fleste tilfelle betyr dette at namn som *Åsane* og *Vikane* viser tilbake på lokaliteter der ein har representert fleire terrengformasjonar av same slag, her altså *fleire* åsar og vikar (1985:51).

For de norske navnenes del er dette til dels vanskelig å bestemme, i hvert fall ut fra hva slags lokaliteter som ifølge Fylkesarkivets Internettssider bærer navnene. Noen av navnene er klart navn på flere terrengformasjoner av samme slag, for eksempel er *Pottefurene* navn på oppgravde grøfter, og *Svartehamrane* er navn på noen hamre. Andre av flertallsnavnene ser ut til å være navn på enkeltlokaliteter, for eksempel er *Krokane* navn på en vei med mange kroker, *Hegdene* er navn på en myr, og *Trongane* er navn på et lite gjel. For mange av navnene er det vanskelig å skjønne om det er flere terrengformasjoner som bærer navnet: *Vellene* er navn på "langs stranda", *Bergane* er navn på "berg i markaveg" (skrevet slik kommer det ikke frem om det er entall eller flertall), og *Blombakkane* og *Musapletane* er navn på beitemark. Det at enkeltlokaliteter kan få flertallsnavn er kommentert i Wahlbergs *Svenskt ortnamnsleksikon*: "Anledningen till att så många ortnamn har plural form trots att de syftar på en enda företeelse, är mycket omdiskuterad. Någon samstemmig uppfattning om bakgrunden till denna företeelse råder inte" (2003:10). For et navn som *Krokane* er

bakgrunnen for flertallsnavnet enkel å forstå, det er de mange krokene på veien som gjør at den får et flertallsnavn selv om veien i seg selv bare er én lokalitet. For flere av de andre navnene er bakgrunnen som nevnt mer uklar.

For de fleste av de færøyske navnenes del er det heller ikke så lett å finne ut om lokalitetene som bærer flertallsnavnene er en eller flere formasjoner. *Tungáirnar* er tydelig navn på flere små elver ut fra kartet, men mange av flertallsnavnene er mer uklare, blant annet *á Brekkum*, *á Flatum*, *á Klettum* og *á Dalinum* som er navn på avgrensede deler av inn- eller utmarken (opplysninger på e-post fra Heri Tróndheim).

Regler for bruk av entall og flertall i stedsnavn

I kommentarene til forskriftene til stedsnavnloven er bruken av entall og flertall i stedsnavn omtalt, og det står også hva slags skriftformer eventuelle flertallsendelser skal få:

Grammatisk kjønn og eintals- eller fleirtalsform skal som hovedregel rette seg etter dialektuttalen. [...] I bunden form kan artikkelen få ei eller to stavingar i samsvar med dialekten. Ein brukar endinga -an(e) når dialekten har -an(e), -ain(e), -ana, -adne, -ad'n/-at'n, -æn(e), -æin. Når dialekten har -en(e), -ein(e), -en(a), -edne, -ed'n/-et'n, -'n, bruker ein -en(e). Der dialekten har -in(e), -un(e), -a, kan ein rette seg etter dialekten. Inkjekjønnsord får endinga -a, -i eller -e når det er samanfall med bunden form eintal av sterke hokjønnsord (Kommentarar til forskrifta (1. juni 2007), 1 b) i. Kjønn, tal og form).

Uttaleopplysningene på Internettssidene til Fylkesarkivet viser at alle navnene som har fått flertallsform i skrift, også har flertallsform i uttalen. Den skriftlige formen av flertallsendelsene er også hele veien i samsvar med uttalen: flertallsnavnene i det norske materialet har enten endelsen /a/, /ane/ eller /ene/, disse er gjengitt i skrift som -a, -ane og -ene. Hos to av disse navnene ville man, i hvert fall ut fra nynorsk rettskrivning, vente en annen endelse: *Viene* og *Bergane*. Endelsen -ene i *Viene* kommer av at det finnes en dialektform *vie* (f) av ordet *vie* (m) (Aasen 1873:930). Endelsen -ane i *Bergane* er forklart under **-berg** i kapitlet som omhandler hovedleddene.

Hvilke typer navn er det som har henholdsvis entalls- og flertallsform?

De tre norske gårdsnavnene har alle entallsform, i tråd med hva Oluf Rygh skriver i innledningen til NG: ”Den overveiende Mængde af Navne har Entalsformen” (NG Indledning:10). Det samme gjelder for bruksnavnene i materialet. Det eldste belegget for *Øyna* har riktignok flertallsformen i *Øyium* i det eldste belegget, men slik variasjon er ikke

uvanlig i eldre kilder: ”Brugen af Talformerne i Navne i Middelalderens Skriftform er meget vaklende” (NG Indledning:10).

Blant de norske flertallsnavnene finner vi både sammensatte og usammensatte navn, navn der utmerkingsleddet er et personnavn eller en personbetegnelse, navn der utmerkingsleddet er en dyre- eller fuglebetegnelse, navn der utmerkingsleddet er en betegnelse på et overnaturlig vesen, navn der utmerkingsleddet er en tre- eller plantebetegnelse, navn der utmerkingsleddet er et adjektiv, navn der utmerkingsleddet er en betegnelse på en sti, tråkk osv, og navn der utmerkingsleddet er en betegnelse på en naturforekomst- eller lokalitet. Alle disse forleddstypene er også å finne blant entallsnavnene. Det er likevel noen navnetyper som ikke finnes blant de norske flertallsnavnene: navn i ubestemt form, navn der utmerkingsleddet er en betegnelse på en (del av en) bygning eller en annen type byggverk, preposisjonsnavn og navn der utmerkingsleddet er et lokaliserende adjektiv. Dessuten er nesten alle hovedleddene i de norske flertallsnavnene ord på naturlokalteter.

Blant de færøyske flertallsnavnene finner vi også både sammensatte og usammensatte navn, preposisjonsnavn, navn i bestemt og ubestemt form, navn der utmerkingsleddet er et personnavn eller en personbetegnelse, et adjektiv, eller en naturforekomst eller -lokalitet. Blant hovedleddene finner vi både ord på naturlokalteter og ord som forteller om menneskelig virksomhet. Alle disse navnetypene er også å finne blant de færøyske entallsnavnene. Navnetyper som ikke finnes i de færøyske flertallsnavnene, men bare i entallsnavnene, er slike der utmerkingsleddet er en dyre- eller fuglebetegnelse, en tre- eller plantebetegnelse, et lokaliserende adjektiv, en betegnelse på en (del av en) bygning eller en annen type byggverk, eller betegnelse på en sti, tråkk osv.

Som vi ser, finner vi de fleste navnetypene både blant entalls- og flertallsnavnene både i det norske og i det færøyske materialet. Skillet mellom entalls- og flertallsnavnene går for det meste på hvorvidt de har de forskjellige typene utmerkingsledd, og dette skillet bør ikke tillegges altfor stor vekt ettersom flere av utmerkingsleddgruppene er ganske små, og mengden flertallsnavn utgjør en ganske liten del av navnematerialet mitt. Den norske og den færøyske flertallsnavngruppen skiller seg fra hverandre også på noen andre punkter enn fordelingen av utmerkingsledd. Disse skillene finner vi stort sett forklaring på tidligere i oppgaven, men jeg vil likevel gå gjennom dem i neste avsnitt.

En stor del av de færøyske flertallsnavnene er preposisjonsnavn (12 av 23 = 52 %), mens vi ikke finner noen preposisjonsnavn blant de norske flertallsnavnene. Dette har sin naturlige forklaring i at det norske materialet bare inneholder tre preposisjonsnavn, mens det

færøyske har nærmere tredve. Nesten halvparten av de færøyske flertallsnavnene står i ubestemt form, mens de norske bare står i bestemt form. Dette er heller ikke overraskende, for som det kom frem av forrige kapittel, er det bare to av navnene i hele det norske materialet som har ubestemt form. Flesteparten av de norske flertallsnavnene (28 av 42 = 67 %) er usammensatte, mens det blant de færøyske flertallsnavnene bare er fire av 23 (17 %) som er usammensatte. Her skiller de norske flertallsnavnene seg fra det norske materialet sett under ett, der prosenten av usammensatte navn er på 34,6 %. For de færøyske navnenes del er ikke skillet like stort, der er prosenten for hele materialet på 10,6 %.

Om sammensatte og usammensatte navn

Et stedsnavn kan være usammensatt, det vil si at det består av ett enkelt ord, eller det kan være sammensatt av et utmerkingsledd (som igjen kan bestå av ett eller flere ord) + et hovedledd. Det finnes også en type stedsnavn som kalles avledninger, ”där ändelser av olika slag har fogats till ett grundord; hit hör t.ex. den forntida ortnamnstypen på *-inge*” (Wahlberg 2003:10). Slike avledninger finnes ikke i mitt materiale, og jeg går derfor ikke nærmere inn på dem. Derimot inneholder materialet både sammensatte og usammensatte navn, og det er fordelingen av disse jeg skal kommentere i dette kapitlet.

Fordelingen av sammensatte og usammensatte navn

Ifølge Peter Hallaråker (1997:25) er de fleste stedsnavn sammensatte, og slik er det også i mitt materiale. I det færøyske materialet er det bare nitten av de omtrent 180 navnene som er usammensatte (11 %), mens i det norske materialet er 112 av de omtrent 320 navnene usammensatte (35%), altså en klart større del enn i det færøyske materialet. De sammensatte navnene er likevel klart i flertall.

Som jeg var inne på i kapitlet om utmerkingsleddene, er det flere av navnene i materialet som har sammensatte utmerkingsledd, nærmere bestemt seksten færøyske og femten norske navn. Disse navnene kaller Gustav Indrebø for *trikomposita*:

I mange høve vert eit stadnamn i staden for med tvo leder samansett med tri leder. I staden for eit bikompositum faar vi eit trikompositum. I regelen sluttar daa fyrsteleden og midleden seg næmare (sic) saman og utgjer til saman utmerkjingsleden. Siste leden er grunnordet (1921:176).

Som vi så, stemmer dette for alle trikomposita-navnene med unntak av *Kongs-Høgibøur*. Videre skriver Indrebø: ”Naar vi har denne led-deilingi, er utmerkjingsleden svært ofte, men ikkje paa langt nær alltid, eit stadnamn som alt er samansett” (1921:176). Dette utsagnet stemmer også godt med funnene i mitt materiale, for som vi så i kapitlet om utmerkingsleddene, var mange av de sammensatte utmerkingsleddene å finne andre steder i materialet eller i stedsnavn i nærheten av områdene der materialet mitt er hentet fra.

Indrebø nevner også en lydlov som gjør seg gjeldende ved trikomposita:

Naar fyrsteleden og midleden til saman utgjør utmerkingsleden, er det ei ljodlov aa leggja merke til: Er fyrsteleden tvostava, vert midleden gjerne einstava; er fyrsteleden einstava, vert midleden naar det er mogelegt gjord tvostava (1921:176).

Den første delen av denne lydloven har vi et kjent eksempel på i navnet *Majorstuen*, som når det får tillagt et nytt hovedledd, får formene *Majorstukryset* og *Majorstuhuset*. Midtleddet (-stuen-) mister den siste stavelsen og blir enstavet. Et tilsvarende eksempel fra mitt materiale er *Brødsethelleren*, der utmerkingsleddet er navnet *Brødseten*, altså med et tostavet hovedledd som mister den siste stavelsen når et nytt hovedledd blir lagt til. Om den samme lydloven gjør seg gjeldende i navnene *Heggenesdalen* og *Heggnessundet* er vanskelig å si, ettersom navnet *Heggenes/Heggeneset* opptrer både med og uten bestemt artikkel. Det at navnene jeg har nevnt ovenfor mister en stavelse, har også med å gjøre at utmerkingsleddet sjelden står i bestemt form, så den bestemte artikkelen faller bort ved sammensetning. Den andre delen av lydloven finnes det ikke eksempler på i materialet (Indrebø (1921:177) har eksempler som *Rørvikegilet* og *Høystakkeskrida*). Navnene *Leirviksboði*, *Leirviksfjall*, *Leirviksfjørður*, *Hovlandskaret*, *Bortheimslia*, *Bortheimsskaret*, *Bortheimstranda* og *Bortheimsvika* har enstavet førsteledd, men midtleddet forblir enstavet og får ikke lagt til noen ekstra vokal. Navnene *Fosságil*, *Jógvansstovumerkurnar* og *Meslandsåkeren* er det vanskelig å si noe om, ettersom jeg ikke vet hva slags form det sammensatte utmerkingsleddet har når (og hvis) det står alene som eget navn. Indrebøs lydlov kommer altså ikke så tydelig frem i dette materialet, men han sier da også at ”regelen er ikkje paa langt nær undantaksfri” (1921:178).

Hvilke typer navn er sammensatte og usammensatte?

De sammensatte navnene er allerede i stor grad beskrevet i kapitlet om utmerkingsleddene, og derfor vil jeg konsentrere meg om de usammensatte navnene i dette avsnittet.

Alle de 112 usammensatte navnene i det norske materialet står i bestemt form. 28 av dem (25 %) har flertallsform, mens 84 (75 %) har entallsform. Andelen navn med flertallsform er altså noe høyere blant de usammensatte navnene enn for hele det norske materialet sett under ett, der andelen navn med flertallsform var på omtrent 13 %. Av de nitten usammensatte navnene i det færøyske materialet står elleve i bestemt form og åtte i ubestemt form, femten av navnene har entallsform og fire har flertallsform.

Matras skriver ikke noe generelt om sammensatte og usammensatte navn, men sier i forhold til fjellnavn at ”usammensatte Fjeldnavne er der en Del af”, og videre at ”sammensatte Fjeldnavne er langt de fleste” (1932:32 og 34). Av de færøyske fjellnavnene i

mitt materiale er det ett usammensatt (*Knúkur*) og fem sammensatte (*Ritudalsenni*, *Djúptúgván*, *Leirvíksfjall*, *Sigatindur* og *Gøtunestindur*).

Blant de norske usammensatte navnene er det 40 (36 %) som havner innunder min definisjon av kulturnavn, og 72 (64 %) som havner i gruppen naturnavn. Også her skiller de usammensatte navnene seg noe fra det norske materialet sett under ett, der fordelingen er 26 % kulturnavn og 73 % naturnavn. Tilsvarende prosentfordeling for de færøyske navnene er basert på et såpass lite materiale at de ikke bør tillegges altfor stor vekt, men jeg tar dem likevel med: Blant de nitten færøyske usammensatte navnene er det fire kulturnavn (21 %) og femten naturnavn (79 %), altså en lavere prosentandel kulturnavn enn i hele det færøyske materialet, der kulturnavnene utgjør 32%.

Det er flere like navn blant de norske usammensatte navnene, og overraskende nok hører disse like navnene i en del tilfeller til samme gård. Blant annet er det to forekomster av *Gytten*, *Hogen*, *Kleiva*, *Kvilet*, *Myra*, *Nova*, *Stigen* og *Urene* under gnr. 44 og to forekomster av *Kvia* under gnr. 45. Dessuten finner vi navnet *Dalen* under alle de tre gårdsnumrene, og *Kvia* og *Leira* under gnr. 44 og 45. Man skulle tro at såpass mange like navn innenfor et ganske lite område ville lage vanskeligheter og misforståelser, jf. Indrebøs kommentar om at ”naar grunnordet aaleine ikkje er tydelegt nok, vert eit utmerkjingsord sett til” (1921:156). En titt på kartet på Internettssidene til Fylkesarkivet viser at blant de like navnene innenfor gnr. 44 ligger de to forekomstene av henholdsvis *Hogen*, *Kleiva*, *Myra*, *Nova*, *Stigen* og *Urene* i ganske stor avstand til hverandre, det samme gjelder de to *Kvia*-navnene under gnr. 45. Dette kan være en grunn til at de ikke har fått et nærmere identifiserende utmerkingsledd. Når det gjelder de to *Gytten*-navnene, er det ene et annet navn på *Sløttene*, mens det andre er et annet navn på *Strokegytten*. Det samme er tilfelle for de to *Kvilet*-navnene, der det ene er et annet navn på *Rindahelleren*. De tre *Dalen*-navnene ligger langt fra hverandre, likeledes *Kvia*- og *Leira*-navnene under gnr. 44 og 45.

Bruken av sammensetningsfuge

Peter Hallaråker skriver om sammensetningsfuge at ”det kan vere enklare og fagleg tryggare å tale om kva grammatisk form utmerkingsleddet har i staden for å snakke isolert om komposisjonsfuga” (1997:26). Han skriver om utmerkingsleddet i sunnmørsmålet at det kan ha de fire formene nullform, *s*-form, *e*-form og *a*-form. Det er disse fire formene vi finner igjen i det norske materialet, for eksempel i navnene *Ormura*, *Stølselva*, *Kalveklova* og *Rindahelleren*. I noen få tilfeller får samme utmerkingsledd forskjellig form i sammensatte navn, for eksempel *Geitavika* - *Geiteberget*, *Storåsen* - *Storeåkeren*, *Fjellvegen* - *Fjellsenden*

og *Nedstekloppa* - *Nedsthagen*. Uttaleopplysningene viser at skriftformen følger uttalen i disse navnene, så det er ikke inkonsekvent skrivemåte som er grunn til variasjonen. Forskjellig alder på navnene kan være en grunn til den varierende bruken, men dette har jeg ikke mulighet til å undersøke nærmere ut fra materialets beskaffenhet. En annen grunn kan være at språkfølelsen og rytmen i navnene tilsier at utmerkingsleddet skal ha en viss grammatisk form, for eksempel i navnene *Fjellvegen* - *Fjellsenden*, der hovedleddet begynner på henholdsvis konsonant og vokal, men heller ikke dette er lett å undersøke nærmere. I disse to navnene kan variasjonen også avhenge av hvorvidt det er snakk om ett eller flere fjell. Vokalbortfall kan skyldes kontakt med en annen vokal eller med *h*, slik vi ser i *Storåsen* og *Nedsthagen*, mens vokalen har holdt seg i *Storeåkeren*.

I de færøyske navnene har utmerkingsleddene flere grammatiske former enn de norske. Det kommer for det første av at de fulle endelsesvokalene *a*, *i* og *u* har holdt seg i færøysk. Dette innebærer også at ingen av de færøyske utmerkingsleddene har *e*-form. For det andre har kasusbøyning holdt seg bedre i færøysk enn i norsk, slik at vi har utmerkingsledd i genitiv som ender både på *-s* og på *-ar*. Utmæringsleddene i de færøyske navnene har dermed seks forskjellige former: nullform (*Skarðhagi*), *s*-form (*Ritudalshella*), *a*-form (*Kálvadalur*), *i*-form (*Bøllutiklettur*), *u*-form (*Ritudalur*) og *ar*-form (*Ognarhagin*).

Oppsummering og konklusjon

I denne oppgaven har jeg beskrevet det ekserperte stedsnavnmaterialet både med tanke på navnenes betydning og deres formelle oppbygning. Jeg har også kategorisert dem i forskjellige grupper, for på den måten å finne likheter og forskjeller mellom det norske og det færøyske navnematerialet.

Innledningsvis skrev jeg at man kunne forvente å finne store likheter i navnematerialet, både på grunn av at områdene jeg har hentet navn fra har mange geografiske likheter, og fordi norsk og færøysk er to nært beslektede språk. Har så disse forventningene blitt innfridd, eller er forskjellene i materialet mer fremtredende enn likhetene?

Når det gjelder hvilke hovedledd som finnes i materialet, så vi i kapitlet som omhandlet dem at det bare var tredivet av 167 ulike hovedledd som var felles for det norske og det færøyske materialet. At det er så få felles hovedledd er ganske overraskende, selv om det norske materialet er større enn det færøyske. Men ser vi nærmere på hovedleddene, ser vi at vanlige appellativ som *fjord* (færøysk *fjørður*), *jord* (færøysk *jørð*), *kam* (færøysk *kambur*), *mark* (færøysk *mørk*), *rygg* (færøysk *ryggur*), *skjær/skjer* (færøysk *sker*), *tind* (færøysk *tindur*), *trø* (færøysk *trøð*) og *vann/vatn* (færøysk *vatn*) bare finnes i det færøyske materialet. Dette er ord som er vanlige å finne også i norske stedsnavn, så forskjellen i bruk må skyldes at det tross alt er en del geografiske forskjeller på de to områdene jeg har hentet navn fra, eller at det er brukt andre synonyme ord på like lokaliteter. Et vann kan benevnes med både *vann*, *tjern*, *sjø*, *fjord*, *kulp*, *dam* og et fjell med både *fjell*, *berg*, *tind*, *hø*, *kam*, *nut* osv., litt avhengig av form og størrelse. Det finnes fjelltopper i begge områdene, men bare i Leirvík er appellativet *tind(ur)* brukt om dem. Det finnes også innsjøer i begge områdene, men mens de i Leirvík er har fått hovedleddet *-vatn*, har den ene innsjøen i det norske materialet fått hovedleddet *-sjø*. Forskjellene i bruken av hovedledd skyldes altså til dels også at det er tilfeldig hvilke ord som har blitt brukt når en lokalitet skulle navngis.

Fordelingen av utmerkingsleddene i materialet er noe jevnere enn fordelingen av hovedleddene, men dette kan til en viss grad skyldes inndelingen jeg har laget. Det finnes både norske og færøyske navn i alle gruppene av utmerkingsledd, med unntak av den lille gruppen navn der utmerkingsleddet er en betegnelse på et overnaturlig vesen, der det bare finnes norske navn. Fordelingen av norske og færøyske navn innen hver gruppe er også relativt jevn, i hvert fall tatt i betraktning at det norske materialet er såpass mye større. Det viktigste unntaket er gruppen preposisjonsnavn, der vi finner langt flere færøyske enn norske navn.

På det formelle og språklige planet, altså i forhold til navnekonstruksjoner og bøyningsformer, er det som vi har sett noen forskjeller som bør nevnes. Først og fremst preposisjonsnavnene, som jeg nettopp var inne på ovenfor, som er en navnekonstruksjonstype som er langt vanligere på Færøyene enn i Norge, selv om den også finnes her. Navnetypen med hovedledd + etterstilt adjektiv er også betraktelig mer utbredt på Færøyene, og i materialet i denne oppgaven finner vi bare denne typen navn blant de færøyske. Når det gjelder navnekonstruksjoner av typen sammensatte navn, er ikke de formelle forskjellene så store. Tre av de grammatiske formene av utmerkingsleddene som finnes i det norske materialet (nullform, *s*-form og *a*-form) finnes også blant de færøyske navnene, men de færøyske navnene har også *i*-form og *ar*-form siden færøysk har bevart bruk av kasus. Forskjellen i fordelingen av sammensatte og usammensatte navn er derimot større, som vi har sett var det bare 11% av de færøyske navnene som var usammensatte, mot 35% av de norske.

Den viktigste forskjellen når det gjelder bøyningsformer, er bruken av bestemt og ubestemt form. Som vi så i kapitlet som omhandlet dette, hadde omtrent 3/4 av de færøyske navnene ubestemt form, mens bare to av de norske navnene hadde ubestemt form. Den prosentmessige fordelingen av navn med entalls- og flertallsform var derimot nesten nøyaktig lik blant de norske og de færøyske navnene.

Alt i alt er forskjellene mellom det norske og det færøyske navnematerialet noe større enn hva jeg først hadde ventet. Med et større materiale ville nok en del av forskjellene ha jevnet seg ut, særlig i forhold til hvilke appellativer som er i bruk som hovedledd. Jeg vil likevel påstå at likhetene er større enn forskjellene, og dette blir enda tydeligere når man går litt utenfor materialet slik jeg har gjort noen steder. De fleste forskjellene er det dessuten lett å finne en forklaring på med bakgrunn i språklige forskjeller (som kasusbruk) eller geografiske forskjeller (som dyre- og planteliv).

Navneregister

Dette registeret inneholder alle de omtrent 500 navnene fra originalmaterialet mitt, og også de andre navnene jeg har trukket inn i løpet av oppgaven. Alle navnene fra originalmaterialet mitt har en anmerkning i kolonnen ”Kilde”, for de resterende navnene er denne kolonnen blank. Denne anmerkningen forteller om navnet er hentet fra Fylkesarkivets Internettsider (forkortet *Fy*), fra kart 511 eller 611 (forkortet *Ka*) eller fra taksasjonsprotokollen (forkortet *Ta*). På denne måten går det også frem av denne kolonnen om navnet er norsk eller færøysk. For de resterende navnenes del går det frem av teksten hvor de er hentet fra. De norske navnene har også en oppføring som viser om de hører innunder gnr. 43 Heggnes, gnr. 44 Borthheim eller gnr. 45 Øyna. Det er også merket av i tabellen hvorvidt jeg har regnet navnet for å være et natur- eller kulturnavn (dette gjelder igjen bare de 500 ”originalnavnene”). De navnene som har et utmerkingsledd som nordre, øverste o.l. har både dette leddet og ”hovednavnet” som oppslag i registeret.

Navn	Kilde	Gnr	Kultur/ naturnavn	Sidetall
á Brekkum	Ka		N	17, 61, 62, 63, 82
á Dalinum	Ka		N	19, 61, 63, 77, 82
á Flatum	Ka (x2)		N	21, 61, 63, 82
á Hálsi	Ka		N	24, 62, 63
á Heygnum	Ka		N	26, 62, 63
á Klettum	Ka		N	27, 62, 63, 82
á Leypi	Ka		K	30, 62
á Pøllum	Ka		N	34, 62
á Ryggi	Ka		N	36, 62, 63
Áin Kalda	Ka		N	15, 57, 61
Áin Lítla	Ka		N	15, 57, 58, 61
Áin Stóra	Ka		N	15, 57, 58, 61
Asbestbrotet	Fy	44	K	17, 55
Bakkeåkeren	Fy	45	K	43, 55
Beitet I				78
Beitet II				78
Bergane	Fy	44	N	16, 81, 82
Bergeflata	Fy	44	N	21, 55
Berget	Fy	45	N	16
Bergståna	Fy	44	N	42, 55

Bestefarstøa	Fy	45	K	40, 50
Biskupsmerkur	Ta		K	32, 50, 51, 77
Bjørkebakken	Fy	44	N	16, 54
Blombakkane	Fy	44	N	16, 54, 81
Blomskaret	Fy	44	N	38, 54
Bólagerðið	Ka		K	22, 55, 77
Borneriusflata	Fy	44	N	21, 50
Bortheim	Fy	44	K	5, 20, 25, 47, 54, 76, 77, 78, 79
Bortheimslia	Fy	44	N	31, 46, 86
Bortheimsskaret	Fy	44	N	38, 46, 86
Bortheimstranda	Fy	44	N	40, 46, 86
Bortheimsvika	Fy	44	N	43, 46, 86
Bortneim				25, 78
Brattebakken	Fy	44	N	16, 57, 58
Breiðarók	Ka		N	36, 57, 58, 77
Brennistøð	Ka		K	40, 66, 67
Breytarhjalli	Ka		N	25, 55
Britaskora	Fy	44	N	38, 50
Broka	Fy	45	K	17, 44
Broteegga	Fy	43	N	19, 49, 55
Brusá	Ka		N	15, 55, 56
Brúsoyri				22, 33, 55, 56, 57
Bryggja	Fy	44	K	18
Bryggjevika	Fy	43	N	43, 54
Brødseten	Fy	44	N	37, 47, 59, 60, 66, 67, 86
Brødsethelleren	Fy	44	N	25, 46, 86
Buberget	Fy	45	N	16, 54
Byrgið	Ka		K	18
Byttesteinen	Fy	44	N	39, 66, 67
Bøllutiklettur	Ka		N	27, 57, 88
Bøskora	Fy	44	N	38, 55
Båtahelleren	Fy	44	N	25, 54
Dalagøtan	Ka		K	23, 56
Dalbrúgvín	Ka		K	18, 56
Dalen	Fy	43, 44, 45	N	19, 87
Dalsfjorden				9, 20
Dalsøyna	Fy	45	N	43, 55
Djupedalen	Fy	45	N	19, 57
Djupevika	Fy	45	N	43, 57, 58

Djúptúgván	Ka		N	42, 57, 76, 87
Edvardtunet	Fy	44	K	42, 50, 51, 70, 77
Eggin	Ka		N	19, 76
Eggjarmørk	Ta		K	32, 56
Eggjarrøkurnar	Ka		N	36, 56, 76, 77
Einahogen	Fy	44	N	26, 54
Ekra	Fy	44	K	19
Ekrehogen	Fy	45	N	26, 55
Emanuelstøa	Fy	45	K	40, 50
Ennið	Ka		N	20, 76, 77
Ennistíggjur	Ka		K	40, 56, 77
Erleheggen	Fy	45	N	25, 52
Fessene	Fy	44	N	21, 71
Fimmmarka-stíggjur	Ka		K	40, 46
Fjallsteinur	Ka		N	39, 56
Fjellsenden	Fy	44	N	20, 55, 87, 88
Fjellvegen	Fy	45	K	42, 55, 87, 88
Fjona	Fy	44	K	20, 71
Flatene	Fy	44	N	21
Flatibður	Ta		K	18, 57
Flatnatrøð	Ta		K	42, 56
Flesin				21
Flesjarsteinur	Ka		N	21, 39, 56
Florshogen	Fy	44	N	26, 54
Floten	Fy	44	N	21, 59, 60, 61
Fossagil				47, 62, 63
Fosságil	Ka		N	22, 46, 47, 86
Fransagravirnar	Ka		K	23, 50, 51, 76
Fredlund				78
Frydehogen	Fy	45	N	26, 66, 67
Fura	Fy	44	N	21
Fyri innan				62
Følsrapet	Fy	44	N	35, 52
Garðstrøð niðara	Ta		K	42, 54, 59, 60, 61
Garðstrøð ovara	Ta		K	42, 54, 59, 60, 61
Garnskorane	Fy	44	N	38, 66, 67
Gásadalur	Ka		N	19, 52

Geitavika	Fy	45	N	43, 52, 87
Geiteberget	Fy	45	N	16, 52, 87
Gerðisbakki	Ta		N	16, 55
Gerðismørk	Ta		K	32, 55
Gilið á Drongum	Ka		N	22, 62, 76, 77
Gjelbakken	Fy	44	N	16, 55
Gjelet	Fy	44	N	22
Gotelva	Fy	44	N	19, 55
Gráabrúgv	Ka		K	18, 57, 58
Gráhamar	Ka		N	24, 57
Grindaåkeren	Fy	45	K	43, 54
Griseberget	Fy	44	N	16, 52
Grønene	Fy	45	N	23, 44
Gulesteinen	Fy	44	N	39, 57
Gulibakki	Ta		N	16, 57
Guliklettur	Ka		N	27, 57
Gygra	Fy	44	K	23, 44, 53, 71
Gygrabakkane	Fy	44	N	16, 53
Gygrahelleren	Fy	44	N	25, 53, 70
Gygrahola	Fy	44	N	26, 53
Gytten	Fy	44 (x2)	N	23, 87
Gøtunesgjógv	Ka		N	23, 46
Gøtunestindur	Ka		N	41, 46, 87
Hagaleiti	Ka		N	30, 55
Haghamar	Ka		N	24, 55
Halsen	Fy	45	N	24
Hálsur	Ka		N	24
Hamnamyra	Fy	45	N	32, 55
Hamnen	Fy	45	K	24
Haraldsteinen	Fy	44	N	39, 50
Hatlelia	Fy	45	N	31, 54
Hattarsteinur	Ka		N	39, 66, 67
Haugane	Fy	45	N	24
Haugeparten fyri innan innari partur	Ta		K	34, 59, 60, 62, 63
Haugeparten fyri innan ytri partur	Ta		K	34, 59, 60, 62, 63
Hegdene	Fy	45	N	24, 81
Heggenes	Fy	43	N	5, 20, 33, 47, 65, 76, 77, 78, 79, 86

Heggenesdalen	Fy	43	N	19, 46, 86
Heggnessundet	Fy	45	N	40, 46, 86
Hegrenes				47, 65, 78
Hegreneset				86
Hegreneset, indre				78
Heiðriksmørk	Ta		K	32, 50, 51, 77
Heimastaskarð	Ka		N	38, 59, 60
Hellene	Fy	44	N	25
Hestehogen	Fy	43	N	26, 52
Hjallahagi	Ka, Ta		K	13, 23, 56
Hogen	Fy	44 (x2)	N	26, 77, 87
Hola	Fy	44, 45	N	26
Holmatåna				55, 59, 60
Holmen	Fy	45	N	26, 77
Hornsteinsgerði	Ta		K	22, 54, 77
Hovden	Fy	45	N	26
Hovdetåna	Fy	45	N	42, 55
Hovdevika	Fy	45	N	43, 55
Hovlandskaret	Fy	43	N	38, 46, 86
Húsamørk	Ta		K	32, 54
Húshagi				23
Hvílingarsteinur	Ka		N	39, 66, 67
Hvilvt	Ka		N	26
Hvilvtargjógv	Ka		N	23, 56
Hvítabrúgv	Ka		K	18, 57, 58, 77
Høgibður				50, 57, 59, 60
Høgnastíggjur	Ka		K	40, 50
Høvdagil	Ka		N	22, 56, 77
Høvdagjógv	Ka		N	22, 56
Høvdin	Ka		N	26, 76
í Møl	Ka		N	32, 62
í Urðum	Ka		N	42, 62, 77
Inni á Enni	Ka		N	20, 62
Inni á Víkum	Ka		N	15, 43, 62
Inste Kleiva	Fy	44	N	27, 59, 61
Jakobplasset	Fy	45	K	34, 50, 51
Jógvansstovumerkurnar	Ta		K	32, 46, 76, 86
Johansvika	Fy	45	N	43, 50

Josteinen	Fy	44	N	39, 50, 52
Joura	Fy	44	N	42, 50, 52
Kaldeklova				47
Kaldeklovet				78
Kaldeklovskaret	Fy	43	N	38, 46
Kálvadalsá	Ka		N	15, 46
Kálvadalsgjógv	Ka		N	22, 46
Kálvadalshella	Ka		N	25, 46
Kálvadalur	Ka		N	19, 52, 88
Kalveberget	Fy	44	N	16, 52
Kalvegrinda	Fy	44	K	23, 52, 53
Kalveklova	Fy	43	N	28, 52, 77, 87
Kalveklovneset	Fy	43	N	33, 46
Kalveklovvika	Fy	43	N	43, 46
Kalvenakken	Fy	44	N	33, 52
Kambur	Ka		N	27
Keldurøkur	Ka		N	36, 56, 77
Keldustighamar	Ka		N	24, 46
Ker	Ka		N	27
Kettuvík	Ka		N	43, 52
Kjerringeura	Fy	43	N	42, 50
Kleberelva	Fy	44	N	19, 55
Kleberen	Fy	44	N	27
Kleiva	Fy	44 (x2)	N	27, 59, 61, 87
Kleivane	Fy	45	N	27
Kleivavollen	Fy	44	N	43, 55
Kleivhogen				55, 59
Klettaflata	Fy	44	N	21, 55
Klettakvia	Fy	44	K	29, 55
Kletten	Fy	44	N	27
Kleven	Fy	45	K	27
Klevåkeren	Fy	45	K	43, 54
Klona	Fy	44	N	27, 71
Kloppa	Fy	44	K	28
Klovnesteinane	Fy	45	N	39, 66, 67
Klovningarsteinur	Ka		N	28, 39, 66, 67
Klubben	Fy	45	N	28
Klungeren	Fy	44	N	28
Klypet	Fy	45	N	28

Knúkur	Ka		N	29, 87
Kongs-Høgibøur	Ta		K	18, 50, 51, 85
Konusteinur	Ka		N	39, 50
Koret	Fy	44	K	29, 44
Kráatangi	Ka		N	40, 54, 77
Krákugjógv	Ka		N	23, 52
Krampane	Fy	45	K	29, 44
Krokane	Fy	44	N	29, 81
Krossteigar	Ta		K	41, 66, 67
Kryplingen	Fy	45	K	29, 44
Krákelægdene	Fy	45	N	31, 52
Kråkeskaret	Fy	45	N	38, 52
Kråna	Fy	44	N	29
Kvalsida	Fy	43	N	37, 52
Kvia	Fy	44, 45 (x2)	K	29, 87
Kvileplasset	Fy	44	N	34
Kvileplassråsa	Fy	44	K	37, 66, 67
Kvilet	Fy	44 (x2)	K	29, 87
Kviteneset	Fy	43	N	33, 57
Kyragrinda	Fy	44	K	23, 52, 53
Køysa	Fy	45	N	30
Lambagjógv	Ka		N	23, 52
Langadalsjørd				27, 45, 46, 59, 60
Langeteigen	Fy	44	K	41, 57, 70
Langetåna	Fy	45	N	42, 57
Langhammaren	Fy	44 (x2)	N	24, 57
Larsrinda	Fy	44	N	35, 50
Leira	Fy	44, 45	N	30, 87
Leirvík	Ka		N	5, 6, 13, 14, 15, 21, 23, 32, 43, 44, 45, 47, 49, 54, 56, 62, 64, 89
Leirvíksboði	Ka		N	17, 46, 86
Leirvíksfjall	Ka		N	20, 46, 86, 87
Leirvíksfjørður	Ka		N	13, 20, 46, 86
Leitaelva	Fy	43	N	19, 30, 55
Leitavika	Fy	43	N	30, 43, 55
Lerva				78
Lervadet	Fy	43	N	42, 55, 56, 75, 77
Liastølen	Fy	43	K	40, 55, 61, 62, 70
Líðarbrúgvín	Ka		N	18, 56, 76, 77

Líðarenni	Ka		N	20, 56
Likkjekleiva	Fy	44	N	27, 57, 58
Likkjevika	Fy	43	N	43, 57, 58, 70
Likkjeåsen	Fy	43	N	43, 57, 58
Linda	Fy	45	N	31
Lindehammaren	Fy	45	N	24, 54
Lírasteinur	Ka		N	39, 52
Lítlavatn	Ka		N	42, 57, 58
Loppeberget	Fy	44	N	16, 52
Loteneset	Fy	43	N	33, 63
Luteneset	Fy	45	N	33, 65, 77, 78
Lutetåna	Fy	45	N	42, 65
Løypeelva	Fy	44	N	19, 55
Løypet	Fy	44	K	31
Maður				32
Malarbrúgvín	Ka		N	18, 56
Mansgjógv	Ka		N	22, 50
Manssetrið	Ka		K	37, 50
Maraberget	Fy	45	N	16, 52, 53
Marahogen	Fy	45	N	26, 52, 53
Maravika	Fy	45	N	43, 52, 53
Matará(in)				16
Mataráin	Ka		N	15, 76
Med Liastølen	Fy	44	K	15, 40, 61, 62, 63, 70
Merkingssteinen	Fy	43	N	39, 66, 67
Merra	Fy	45	N	32, 44, 52
Meslandsåkeren	Fy	45	K	43, 46, 86
Metteåkeren	Fy	44	K	43, 50, 51
Miðbøur	Ta		K	18, 59, 61
Middagsgjógv	Ka		N	22, 66, 67
Miðskarð	Ka		N	38, 59, 60, 61
Miðslætti	Ka		N	39, 59, 60, 61
Millum Ennannar	Ka		N	20, 62, 76, 77
Millum Vegir	Ka		K	42, 62, 63, 77
Mjáarók	Ka		N	36, 57, 58
Mjækki	Ka		K	32
Moldrapet	Fy	44	N	35, 55
Musapletane	Fy	44	N	34, 52, 81
Myra	Fy	44 (x2)	N	32, 77, 87

Myrane	Fy	45	N	32
Myraåkeren	Fy	44	K	43, 55
Mýrnabrekka	Ka		N	17, 56
Nakken	Fy	44	N	33
Naustneset				78
Navirnar	Ka (x2)		N	13, 33, 76
Ned i Hola	Fy	45	N	26, 61, 62, 63, 77
Nedste Floten	Fy	44	N	21, 59, 60, 61
Nedste Seten	Fy	44	N	37, 59, 61
Nedste Skredseten	Fy	44	N	37, 59, 60
Nedstekloppa	Fy	44	K	28, 59, 61, 88
Nedsthagen	Fy	45	K	23, 59, 61, 88
Nepegjerdet	Fy	45	K	22, 54
Neset	Fy	45	N	33, 77, 78
Nesjane	Fy	45	N	33
Niðara Langadalsjörd	Ta		K	27, 59, 60
Niðara Samognarbður	Ta		K	18, 59, 60
Niðari Høgibður	Ta		K	18, 59, 60
Niðaribotnur	Ka		N	17, 59, 60
Niðastislætti	Ka		N	39, 59, 60
Nipa	Fy	43	N	33
Norde Holmatåna	Fy	45	N	42, 59, 60
Norde Nova	Fy	45	K	33, 59, 60, 61
Norde Skora	Fy	45	N	38, 59, 61
Nova	Fy	44 (x2)	K	33, 59, 60, 61, 87
Nyspene	Fy	44	N	33, 71
Nøstmyra	Fy	45	N	32, 59, 61
Ognarhagin	Ka		K	13, 23, 55, 77, 88
Olabuelden	Fy	45	K	19, 50
Olaskora	Fy	44	N	38, 50
Opnahjallur	Ka		K	25, 57
Opp på Hogen	Fy	45	N	26, 61, 62, 63, 78
Ormura	Fy	45	N	42, 52, 87
Ovara Langadalsjörd	Ta		K	27, 59, 60
Ovari Høgibður	Ta		K	18, 59, 60
Ovari Samognarbður	Ta		K	18, 59, 60, 61
Ovaribotnur	Ka		N	17, 59, 60, 61
Ovastislætti	Ka		N	39, 59, 60

Pálsdrangur	Ka		N	19, 50
Pilehogen	Fy	45	N	26, 54
Plantefeltet	Fy	44	K	20
Plasset	Fy	44	N	34
Plethammaren	Fy	44	N	24, 34, 55
Pletråsa	Fy	44	K	34, 37, 55
Polden				78
Pollen	Fy	45	N	35, 78
Pottefurene	Fy	44	K	21, 50, 81
Prestehaudet	Fy	44	K	24, 44, 50
Purkehammaren	Fy	44	N	24, 52
Ramsehelleren	Fy	44	N	25, 54
Ranggil				55, 57
Ranggil og Brúsoyri	Ta		N	22, 33
Raudeberget	Fy	44	N	16, 57
Reset	Fy	45	N	35
Reynatrøð	Ta		K	42, 56
Rinda	Fy	44, 45	N	35
Rindaenden	Fy	45	N	20, 55
Rindahelleren	Fy	44	N	25, 55, 87
Rindahogen	Fy	45	N	26, 55
Rindahola	Fy	44	N	26, 55
Rindaledet	Fy	44	K	30, 55
Rindane	Fy	44	N	35
Ritudalsenni	Ka		N	20, 46, 77, 87
Ritudalshella	Ka		N	25, 46, 88
Ritudalur	Ka (x2)		N	13, 19, 52, 77, 88
Rivuklettur	Ka		N	27, 56
Rókin	Ka		N	36
Rota	Fy	44	N	36
Rotevedskorane	Fy	44	N	38, 46
Royðustíggjur	Ka		K	40, 56
Rusta	Fy	44	K	36
Rustareina	Fy	44	K	35, 55
Rørneset	Fy	44	N	33, 54
Røvarhola	Fy	44	N	26, 50, 53
Røyra	Fy	44	K	36, 81
Røyta	Fy	44	K	36, 71

Råka	Fy	44	K	36
Råkagrinda	Fy	44	K	23, 55
Råkaåkeren	Fy	44	K	43, 55
Rånehogen	Fy	44	N	26, 52
Råsa	Fy	44	K	37, 59, 60, 61
Sakeusbjørka	Fy	44	N	16, 50, 51
Samognarbøur				45, 55, 59, 60, 61
Saelegene	Fy	44, 45	K	30, 49, 52
Seljahogen	Fy	45	N	26, 54
Seten	Fy	44	N	37, 59, 61
Sigatindur	Ka		N	41, 63, 64, 87
Siggusteinar	Ka		N	39, 50
Sjóvarrókin	Ka		N	36, 56, 76, 77
Sjåberget	Fy	45	N	16, 66, 67
Skallen	Fy	44	N	38
Skarð	Ka		N	38
Skarðhagi	Ka		K	13, 23, 56, 77, 88
Skarðhamar	Ka (x2)		N	24, 56
Skarðsfløtur	Ka		N	21, 56
Skaret	Fy	45	N	38
Skarknolten	Fy	44	N	28, 55
Skiftingsvegen	Fy	44	K	42, 66, 67
Skitnehola	Fy	45	N	26, 57
Skjorareina	Fy	44	N	35, 52
Skora				59, 61
Skoragarden	Fy	44	K	22, 55
Skorane	Fy	44, 45	N	38
Skorarnar	Ka		N	38, 76
Skredseten	Fy	44	N	37, 55, 59, 60
Skriðuhjalli	Ka		N	25, 56
Skræpusker	Ka		N	38, 56
Skulehuset	Fy	45	K	38
Skulehusneset	Fy	45	N	33, 54
Skúmugjógv	Ka		N	22, 56
Skurveknolten	Fy	44	N	28, 55
Sletteneset	Fy	45	N	33, 55
Slitet	Fy	45	N	38
Slupeholmen	Fy	44	N	26, 63, 64
Slættene	Fy	44	K	39, 87

Smáhjallar	Ka		N	25, 57
Smalá	Ka		N	15, 52, 76
Smieberget	Fy	44	N	16, 54
Smiehammaren	Fy	45	N	24, 54
Småelva	Fy	44	N	19, 57, 58
Sniðgøtan	Ka		K	23, 57, 58
Solbak				78
Solbakk				78
Solbakken				47, 78
Songsjøen	Fy	45	N	38, 63, 64
Sporamørk	Ta		K	32, 66, 67
Stabburet	Fy	44	K	39
Stallane	Fy	44	K	39
Stellet	Fy	44	K	39
Stigane	Fy	44	K	40
Stigarholene	Fy	45	N	26, 55, 65
Stigbakken	Fy	44	N	16, 55
Stigen	Fy	44 (x2), 45	K	40, 87
Stíggjurin	Ka		K	40, 77
Stigvika	Fy	43	N	43, 55
Stikka	Fy	44	K	40
Stóraskriða	Ka		N	38, 57
Stóravatn	Ka		N	42, 57, 58
Storeelva	Fy	44	N	19, 57, 58
Storefjellet	Fy	44	N	20, 57
Storehogen	Fy	44	N	26, 57
Storekleiva	Fy	44	N	27, 57, 58
Storeskora	Fy	44	N	38, 57
Storesteinen	Fy	44 (x2)	N	39, 57
Storevik				47, 78
Storevika	Fy	45	N	43, 57, 58, 78, 79
Storevikklubben	Fy	45	N	28, 46
Storeåkeren	Fy	45	K	43, 57, 87, 88
Storåsen	Fy	43	N	43, 57, 58, 87, 88
Stranda	Fy	43	N	40
Strokegytten	Fy	44	N	23, 65, 66, 87
Styggelia	Fy	43	N	31, 57
Stykket	Fy	44	K	40
Stølen	Fy	43	K	40
Stølselva	Fy	43	N	19, 54, 87

Stølsbogen	Fy	44	N	26, 54
Stølslia	Fy	44	N	31, 54
Stølsmyra	Fy	44	N	32, 54
Stølsvika	Fy	43	N	43, 54, 70
Svarthamrane	Fy	44	N	24, 57, 81
Sýnartrøð	Ta		K	42, 56, 77
Søre Holmatåna	Fy	45	N	42, 59, 60
Søre Nova	Fy	45	K	33, 59, 60, 61
Tahogen	Fy	43	N	26, 65, 66
Tangane	Fy	45	N	40
Tangarnir	Ka		N	40, 76, 77
Timehogen	Fy	45	N	26, 66, 67
Tindur	Ka		N	13, 41
Tjoen	Fy	45	N	41
Toftanes	Ka		N	13, 33, 42, 54
Tollakhamrane	Fy	45	N	24, 50
Torvagarden	Fy	44	K	41
Torvgardsgrinda	Fy	44	K	23, 41, 54
Torvstúggjur	Ka		K	40, 54
Trippet	Fy	44	N	41
Trollhola	Fy	44	N	26, 53
Tróndargjógv	Ka		N	22, 50
Tróndarhella	Ka		N	25, 50
Trongane	Fy	44	N	41, 81
Trylluryggur	Ka		N	36, 63, 64
Trøðin	Ka		K	42, 77
Trøðin norðanfyri Fossagil	Ta		K	42, 47, 62, 63
Trøskeseten	Fy	44	N	37, 65, 66
Tuftene	Fy	44	K	42
Tunet	Fy	44	K	42, 77
Tungáirnar	Ka		N	15, 65, 66, 76, 82
Undir Skarði	Ka		N	38, 62
Uppi á Mann	Ka		K	31, 62
Uppi á Mýri	Ta		N	32, 62, 63
Uppi-í-stovu-merkurnar	Ta		K	32, 62, 63, 77
Urðarhjalli	Ka		N	25, 56
Urðarvegurin	Ka		K	42, 56, 76, 77
Urðin Bølluta	Ka		N	42, 57, 61, 77

Urene	Fy	44 (x2)	N	42, 87
Úti á bø heimari	Ta		K	18, 61, 62, 63
Úti á bø uttari	Ta		K	18, 61, 62, 63
Úti á Vík	Ka		N	43, 62, 70
Vatnhamar	Ka		N	24, 56
Veaberget				78
Vedaberget	Fy	45	N	16, 54
Vedahogen	Fy	44	N	26, 54
Vellene	Fy	43	N	43, 81
Við Á	Ka		N	13, 15, 62, 63
við Garð				13
Við Garð	Ka		K	22, 62, 63
Viene	Fy	44	N	43, 82
Vikane	Fy	45	N	43
Vikheim				78
Vollen	Fy	45	N	43
Ytrebø				56, 78
Ytreøen				78
Ytreøyyna	Fy	45	N	43, 59, 61, 77
Ytstaskarð	Ka		N	38, 59, 60
Ytste Kleivhogen	Fy	45	N	26, 59
Ytstebøen	Fy	45	K	18, 59, 61
Ytterøen				78
Øen				78, 79
Øholmen				78
Øpste Skredseten	Fy	44	N	37, 59, 60
Øvste Brødseten	Fy	44	N	37, 59, 60
Øvste Floten	Fy	44	N	21, 59, 60, 61
Øvste Råsa	Fy	44	K	37, 59, 60, 61
Øyaslitet				38
Øyastølen	Fy	43	K	40, 55
Øykjesteadhamrane	Fy	44	N	24, 46, 48
Øyna	Fy	45	N	5, 20, 43, 62, 76, 77, 79, 82
Øynagarden	Fy	44	K	22, 55
Åkrelendet	Fy	44	K	30, 55

Litteraturliste

- 1838-matrikkelen på mikrofilm ved Seksjon for namnegransking, Universitetet i Oslo
- Akselberg, Gunnstein og Kristin Bakken 1997: "Norsk namnegransking i dag - status quo eller fagleg utvikling. Nokre kritiske merknader", i Kristin Bakken (red.): *Den 8. nasjonale konferansen i namnegransking, Blindern 22. november 1996. Namnegransking som studie- og undervisningsfag*, Seksjon for namnegransking, Universitetet i Oslo. Side 11-40
- Aschehoug og Gyldendals store norske leksikon*, 1995-1998, 3. utgave, Kunnskapsforlaget, H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard) A/S og A/S Gyldendal Norsk Forlag, Oslo
- Beito, Olav T. 1954: *Genusskifte i nynorsk*, Det Mallingske boktrykkeri, i kommisjon hos Jacob Dybvad, Oslo
- Bokmåls- og nynorskordboken på Internett, <http://www.dokpro.uio.no/ordboksoek.html>, sist avlest 2/4-2008
- Brechenmacher, Josef Karlmann 1957-1960: *Etymologisches Wörterbuch der Deutschen Familiennamen*, bind 1, C.A. Starke-verlag, Limburg a. d. Lahn
- Christensen, Vibeke og John Kousgård Sørensen 1972: *Stednavneforskning 1. Afgrænsning. Terminologi. Metode. Datering*. Universitetsforlaget i København. I kommission hos Gyldendal. København
- Digitalarkivet: <http://digitalarkivet.uib.no/>, sist avlest 3/4-2008
- Eggert, Birgit 2006: *Danske stednavne på -holt*, Ph.d.-afhandling, Afdeling for Navneforskning, Nordisk Forskningsinstitut, Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet
- Fagerheim, Magne og Ragnvald 1976: *Fjaler Gards- og Ættesoge*, bind II, Dale sokn. Fjaler sogelag
- Fagerheim, Ragnvald 1977: *Fjaler gjennom 1000 år* (artikkelsamling). Fjaler sogelag *Fjaler kommune. Stadnamninnsamling*, Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane, Oktober 1993
- Fries, Sigurd 1986: "Fugels-ø, Kalvsvik, Steinseng - mansnamn eller appellativer i förlederna?", i Jørn Sandnes og Ola Stemshaug (red.): *Personnamn i stadnamn. Artikkelsamling frå NORNA's tolvte symposium i Trondheim 14.-16. mai 1984 (NORNA-rapporter 33)*, Tapir forlag, Trondheim. Side 17-23
- Frøysadal, Øystein 1968: "Fjellnamn i Hordaland og Sogn og Fjordane", i Per Tylden og

- Jørn Sandnes (red.): *Namn i fjellet*, Det norske Samlaget, Oslo. Side 70-88
- Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane, <http://fylkesarkiv.no/>, sist avlest 3/4-2008
- Fylkesleksikon på NRK.no:
http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/nrk_sogn_og_fjordane/fylkesleksikon/2101319.html,
 avlest 28/3-2008
- Færøyske dialektkart tegnet av Trygve Skomedal, uttrykt [Oslo, uten år]
- Føroysk orðabók*, Føroya fróðskaparfelag, Tórshavn 1998
- Hallaråker, Peter 1997: *Innføring i stadnamn. Innsamling og gransking*. Universitetsforlaget, Oslo
- Hammershaimb, V.U. 1891: "Sproglære" i *Færøsk Anthologi I. Tekst samt historisk og grammatisk indledning*, København. Fotografisk opptrykk. Tórshavn 1969
- Haslum, Vidar 2003 a: "Ubestemt/bestemt form i stedsnavn, i lys av Gustav Indrebø og forskningstradisjonen", i Åse Wetås og Tom Schmidt (red.): *Den 10. nasjonale konferansen i namnegransking, Blindern 9. mai 2003. Gustav Indrebø og norsk namnegransking*, Seksjon for namnegransking, Universitetet i Oslo. Side 71-89
- Haslum, Vidar 2003 b: *Artikkelløse stedsnavn i norsk talespråk. En studie i onomastikk og dialektologi*, Avhandling for doctor artium-graden, Nordisk institutt, Det historisk-filosofiske fakultet, Universitetet i Bergen
- Heggstad, Leiv, Finn Hødnebo og Erik Simensen 2004: *Norrøn ordbok*, 4. utgåve, Det Norske Samlaget, Oslo
- Helleland, Botolv 1999: "Hovudliner i norsk namnegransking, 1897-1997", i M. Wahlberg (red.): *Den nordiska namnforskningen. I går, i dag, i morgon. Handlinger från NORNA:s 25:e symposium i Uppsala 7-9 februari 1997 (NORNA-rapporter 67)*, NORNA-förlaget. Side 77-118
- Helleland, Botolv 1990: "Stadnamn i ubunden form", i *Namn och bygd* 78. Side 79-88
- Holter, Jofrid 1983: *Stadnamn frå Fjaler. Ei gransking av namnetilfanget på gardsnumra 25 til 39*, uttrykt hovudoppgåve i nordisk ved Universitetet i Oslo
- Hovda, Per 1961: *Norske fiskeméd. Landsoversyn og to gamle médbøker*, Universitetsforlaget, Oslo
- Indrebø, Gustav 2001: *Norsk målsoga*, 2. utgåve, Norsk bokreidingslag, Bergen [1. utg. 1951]
- Indrebø, Gustav 1921: "Stadnamni i ei fjellbygd", i *Maal og minne*. Side 113-210
- Jacobsen, M.A. og Chr. Matras 1961: *Føroysk-donsk orðabók*, 2. útgáva, Føroya fróðskaparfelag, Tórshavn
- Kart 1117 I *Dale*, fra kartserien Norge-Norway 1:50 000, trykt i Norges geografiske

oppmåling 3 - 80

Kart 511 *Gøta*, fra kartserien *Føroyar. Topografiskt kort 1:20 000*, Udgave 3.0.1., Kort- og Matrikelstyrelsen 1994

Kart 611 *Klaksvík*, fra kartserien *Føroyar. Topografiskt kort 1:20 000*, Udgave 3.0.2., Kort- og Matrikelstyrelsen 1991 [trykt 2001]

Kommentarar til forskrifta til lov om stadnamn:

<http://www.lovdato.no/for/sf/kk/tk-20070601-0592-004.html>, sist avlest 29/2-2008

Leira, Vigleik 1992: *Ordlaging og ordelement i norsk*, Det Norske Samlaget, Oslo

Lockwood, W.B. 2002: *An introduction to modern Faroese*, 4. útgáva, Føroya Skúlabókagrunnur, Tórshavn

Lov om stadnamn: <http://www.lovdato.no/for/sf/kk/tk-20070601-0592-004.html>, sist avlest 14/3-2008

Matras, Christian 1932: "Stednavne paa de færøske Nordøuroyar", i *Aarbøger for nordisk oldkyndighed og historie*, udgivne af Det Kongelige nordiske Oldskrift-selskab, III. Række, 22. bind, København

Matrikelutkastet av 1950: <http://www.dokpro.uio.no/cgi-bin/stad/matr50>, sist avlest 3/4-2008

Melchers, Gunnel 2005: "Shetland Mead Names - Some Notes on their Structure and Character", i Peder Gammeltoft et al. (red.): *Cultural Contacts in the North Atlantic Region: The Evidence of Names*, NORNA, Scottish Place-Name Society and Society for Name Studies in Britain and Ireland

Navneregister for kart i 1:50 000 over Norge, serie M711 (Topografisk hovedkartserie), bind 2, mellom 60°30'N og 65°30'N. Statens kartverk, Landkartdivisjonen 1991

NG: se Rygh, Oluf

Nilsson, Jan 1986: *Relation och namn. Två kapitel om nordiska prepositionsnamn och liknande ortnamnskonstruktioner*, Umeå

NO: se *Norsk ordbok*

NOg: se *Norsk ordboks* seddelarkiv og grunnmanuskript på Internett

Norgesglasset: <http://ngis2.statkart.no/norgesglasset/default.html>, sist avlest 12/3-2008

Norges matrikel. Matrikulerede eiendomme og deres skyld den 1 oktober 1906. Nordre Bergenhus amt, J. M. Stenersen & Co.s Forlag, Kristiania 1907

Norges matrikul 1886, XII Nord. Bergenhus Amt

Norske Gaardnavne på Internett: http://www.dokpro.uio.no/rygh_ng/rygh_felt.html, sist avlest 2/4-2008

Norsk ordbok, bind 1-, Det Norske Samlaget, Oslo 1966-

Norsk ordboks seddelarkiv og grunnmanuskript på Internett: <http://no2014.uio.no/>,
sist avlest 2/4-2008

Nørlund, N.E. 1944: *Færøernes Kortlægning. En historisk Fremstilling*. Geodætisk Instituts
Publikationer VI, Ejnar Munksgaard, København

Opplysninger om Leirvík: <http://da.wikipedia.org/wiki/Eysturoy>,
<http://da.wikipedia.org/wiki/Leirv%C3%ADk>,
<http://fo.wikipedia.org/wiki/Leirv%C3%ADk>,
<http://www.faroeislands.dk/pages/LeirvikIndex.htm>,
<http://www.framtak.com/eysturoy/>, samtlig sist avlest 2/9-2007,
og <http://www.leirvik.fo/>, avlest 27/3-2008

Opplysninger på e-post fra Eivind Weyhe

Opplysninger på e-post fra Heri Tróndheim

Papazian, Eric og Botolv Helleland 2005: *Norsk talemål. Lokal og sosial variasjon*.
Høyskoleforlaget, Kristiansand

Rygh, Oluf et al. 1897-1924: *Norske Gaardnavne*, Indledning og Bind I-XVIII, Kristiania

Sandnes, Berit 2003: *Fra Staraffjall til Starling Hill. Dannelse og utvikling av norrøne
stedsnavn på Orknøyene*. Avhandling til dr. art.-graden i nordisk språk. Det
historisk-filosofiske fakultet, Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap, Norges
teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim

Sandøy, Helge 1993: *Talemål*. Novus forlag, Oslo

Sandøy, Helge 1989: *Transkripsjonssystem til norsk stadnamnbase. Innføring i
transkripsjonsstandarden og katalog over dei fonologiske systema i stadnamnbasen*,
Nordisk institutt, Universitetet i Bergen

Schmidt, Tom 2004: "Myren og Rørvik. Bestemt og ubestemt oppslagsform i den norske
1886-matrikkelen", i *Namn och bygd* 92. Side 49-80

Schmidt, Tom 2005: *Nøvn auståsen. Bustadnamn i Øystre Slidre*, Novus forlag, Oslo 2005

Seibicke, Wilfried 1996: *Historisches Deutsches Vornamenbuch*, bind 1, Walter de Gruyter,
Berlin

Skolebarnsoppskriftene fra Sogn og Fjordane (Fjaler), kopier oppbevart ved Seksjon for
namnegransking, Universitetet i Oslo

Stemshaug, Ola 1985: *Namn i Noreg*, 3. utgåva, Det Norske Samlaget, Oslo [1. utg. 1973]

Særheim, Inge 1985: *Stadnamn fortel historie. Om namngjeving, namnebruk og opplysningar
i stadnamn*. Universitetsforlaget AS, Stavanger

- Særheim, Inge 2007: *Stadnamn i Rogaland*, Fagbokforlaget, Bergen
- Tanums store rettskrivningsordbok, bokmål, 9. utgave, Kunnskapsforlaget, Oslo 2005
- Taksasjonsprotokollen: *Taxationsprotokol 1873 = Protokol over den i Henhold til Lov angaaende en ny Skyldsætning af Jorderne paa Færøerne af 29de Marts 1867 foretagne Taxation af bemeldte Jorder*, Kjøbenhavn
- Vikør, Lars S. 1997: "Rettskrivingsprinsipp og stadnamnnormering", i Bondevik et al. (red.): *Språket er målet. Festskrift til Egil Pettersen på 75-årsdagen 4. mars 1997*, Alma Mater, Bergen. Side 200-214
- Wahlberg, Mats (red.) 2003: *Svenskt ortnamnsleksikon*, Språk- och folkminnesinstitutet, Uppsala
- Weyhe, Eivind 1993: "Færøske stednavnesamlinger - tilblivelse og tilgængelighed", i *Útgáva og atgongd. Fyrilestrar hildnir á tjúgunda NORNA-symposium í Tórshavn 22.-23. mai 1992 (NORNA-rapporter 52)*, NORNA-förlaget. Side 9-18
- Weyhe, Eivind 1992: "Marknavne i en færøsk bygd", i Gunilla Harling-Kranck og Lars Huldén (red.): *Ägonamn. Rapport från NORNA:S sjuttonde symposium på Svidja 24-26 maj 1991 (NORNA-rapporter 50)*, NORNA-förlaget. Side 61-78
- Weyhe, Eivind 2007: "Rafn, Schrøter og føroysk staðanøvn", i Poul Andreasen (red.): *Varðin. Føroyskt tíðarrit, sjútiunda og fjórða bind*, Felagið Varðin. Side 7-38
- Aasen, Ivar 1873: *Norsk Ordbog*, Anden Udgave, Alb. Cammermeyers Forlag, Christiania 1900